

FORENINGEN

TIL

NORSKE FORTIDSMINDESMERKERS
BEVARING.

AARSBERETNING FOR 1867.

HERMED „SELJE KLOSTERLEVNINGER“ AF KAPT. O. KREFTING.

KRISTIANIA.

TRYKT I CARL C. WERNER & KOMP.'S BOGTRYKKERI.

1868.

Aarsberetning

for 1867 fra den thronhjemske Filialafdeling af Foreningen til Fortidsmindesmærkers Bevaring.

Den af Filialafdelingens Direktion foranstaltede Undersøgelse af Kirke- og Klosterruinerne paa Øen Selje i Nordfjord, der i forrige Aarsberetning blev omtalt som paabegyndt, er nu paa det nærmeste afsluttet. Der staar nemlig kun tilbage at bortfjerne de under Udgravningen ophobede Grusdynger og at tiljevne og afpudse det nærmest omgivende Terrain, for at disse mærkelige og interessante Ruiner kunne faa et værdigt og mere tiltalende Udseende.

Som Resultat af disse Undersøgelser vedlægges en Indberetning fra Direktionens Formand, ledsaget af 5 Planer, nemlig:

- 1ste Pl. Et Situationskart i $\frac{1}{800}$ over samtlige Ruiner.
- 2det Pl. Grundplan i $\frac{1}{200}$ af St. Albani Kirke og Kloster med omgivende Bygninger.
- 3die Pl. Grundplan i $\frac{1}{200}$ af St. Sunniva Kirke med tilhørende Terrasser og Hulekapeller.
- 4de Pl. Tegninger i $\frac{1}{12}$ af endel fundne tilhuggede Stene.
- 5te Pl. Et Profilplan i $\frac{1}{400}$, der viser Ruinernes relative Høidebeliggenhed.

Ligeledes vedlægges en meget smuk Akvarel af Ruinerne, tegnet af Hr. Arkitekt Schiertz, samt 11 Fotografier, der dels ere tagne før dels efter Udgravningen. Som Bidrag til denne Undersøgelse har Filialafdelingen for Aarene 1866 og 67 oppebaaret den hele Aarskontingent, der falder inden dens Distrikt, og vil ligeledes faa denne for 1868.

Efter meget langvarige Underhandlinger er det nu endelig lykket Direktionen at erhverve de vigtigste Dele af den gamle Stue (den saakaldte Jutulstue) paa Gaarden Uf i Rennebo, hvorover Direktionen forhen (1852 og 57) har indsendt Tegninger tilligemed et Grundplan i $1\frac{1}{10}$. Man antager, at den er opført i det 13de Aarhundrede, og saa ønskeligt det derfor kunde have været at have bevaret denne mærkelige Træbygning paa sin Plads og i restaureret Stand, saa var den dog nu bleven saa forraadnet, at dette neppe kunde have ladet sig gjøre — i alle Fald ikke med de Midler, der stod til Filialafdelingens Raadighed. Man maatte derfor indskrænke sig til at frelse den vigtigste og mest karakteristiske Del deraf fra Tilintetgjørelsen, nemlig Portalet med de omgivende Udskjæringer og Sammenlaftninger, hvilken heldigvis ogsaa var den bedst bevarede. Denne Del af Stuen tilligemed et Par Gjennemsnit af de mægtigste Tømmerstokke blev indflyttet til Throndhjem og opstillet i Videnskabernes Selskabs antikvariske Afdeling.

Paa det Sted, hvor man antog, at Helgeseters Klosterkirke maatte have staaet, blev der i Høst ved Direktionens Formand foretaget nogle Udgravninger, saavel i den Hensigt at bestemme dette historiske Steds nøiagtige Beliggenhed som, for om muligt at undersøge de arkitektoniske Detailler i den Bygningsstil, der var brugelig i det nordlige Norge, inden den anglonormanniske Rundbuestil i Olaf Kyrres Tid (1067—1093) blev indført.

Kirken var nemlig først opført af Harald Haardraade (1047—1066) paa den nuværende Domkirkegaard og kaldtes da Mariekirken, men blev siden af Erkebiskop Eistein († 1188) flyttet til Helgeseter Kloster og der indrettet til Klosterkirke, hvor Kong Haralds Lig ogsaa blev henflyttet.

Efterat denne Kirke tilligemed Klosteret var bleven ødelagt i Syvaarskrigen, anvendtes endel af dens Sten til Vor Frue Kirkes Udvidelse. Dens Grundvold var dog saavidt synlig i 1773, at Schøning kunde optage et Grundplan deraf, som endnu findes, og i 1858 fandtes, da man grov en Kjelder til Gaarden Klosterdalen, noget Klokkemalm og endel tilhuggede Stene, som man

antog tilhørte denne Kirke. Ved den anstillede Undersøgelse blev dens Beliggenhed bestemt, idet man fandt endel af dens Grundmure nogle Alen nordenfor nævnte Gaard omtrent 4 Fod under Jorden. Af tilhuggede Stene fandtes dog nu ingen tilbage paa de Steder, hvor Udgravningen foretoges, men derimod et Gulv af glasserede Teglstens Fliser. Filialafdelingens Midler tillod imidlertid ingen videregaaende Undersøgelser, hvor interessante disse end kunde have været.

Ligesom i de 2 forrige Aar har Domkirken ogsaa iaar været fremvist hver Søndag i Sommerens Løb ved en af Direktionen ansat kyndig Mand, og de Besøgendes Antal har været omtrent 1200.

Filialafdelingens Regnskab, der udviser en Udgift af 298 Spd. 24 β og en Kassebeholdning af 24 Spd. 12 β , vil blive fremlagt for Generalforsamlingen.

Throndhjem den 29de Februar 1868.

O. Krefting. **Carl Müller.** **A. Riddervold.**
V. Bøgh. **J. H. Berg.**

Filialafdelingens Regnskab for Aaret 1867 viser en Indtægt af 322 Spd. 36 β
nemlig:

Kassebeholdning fra 1866	176 Spd. 80 β
Afdrag paa Kontingenten for 1867	140 — „ -
Renter for 1867	5 — 76 -
	<hr/>
	322 Spd. 36 β

Udgifterne vare:

Til Undersøgelse af Selje Klo-	
sterruiner	230 Spd. „ β
Til Undersøgelse af Helgese-	
ters Klosterruin	7 — 20 -
Til et Grundplan af Domkirken	30 — „ -

Til Domkirkens Forevisning	12 Spd. „ β
Til Kjøb og Transport af en- del af Jutulstuen i Rennebo	15 — 96 -
Til forskjellige mindre Ud- gifter	3 — 28 -
	<hr/>
	298 Spd. 24 β
Kassebeholdning 31 Decbr. 1867	24 — 12 -
	<hr/>
	322 Spd. 36 β

(Ved det paa Generalforsamlingen foretagne Direktionsvalg frabad Rektor C. Müller og Arkivar V. Bøgh sig Gjenvalg. I disses Sted valgtes Adjunkt K. Rygh og Apotheker J. Brun. De øvrige 3 Direktører bleve gjenvalgte).

Love

for Foreningen til Norske Fortidsminde-merkers Bevaring.

(Vedtagne i Generalforsamling den 16 December 1844).

§ 1. Foreningens Formaal er: at opspore, undersøge og vedligeholde Norske Fortidsminde-merker, især saadanne, som oplyse Folkets Kunstfærdighed og Kunstsands i Fortiden, samt gjøre disse Gjenstande bekendte for Almenheden ved Afbildninger og Beskrivelser. Foreningen vil derfor, saavidt dens Midler tilstrække, understøtte Reiser i Fædrelandet, og befordre Udgivelsen af Verker, sigtende til ovennævnte Øiemeds Opnaaelse. — § 2. Foreningens Middelpunkt er Kristiania. — § 3. Til at bestyre Foreningens Anliggender vælges aarligen blandt dens i Kristiania værende Medlemmer en Direktion af 5 Personer og derhos ved særskilt Valg en Kasserer og¹ to Regnskabsrevisorer. Direktionen udvælger atter af sin egen Midte en Formand og en Sekretær². Den supplerer sig selv, i Tilfælde af Vakance, indtil næste Valg. — § 4. Ordentligt Medlem af Foreningen er Enhver, der anmelder sig hos Direktionen og aarlig erlægger til Foreningens Kasse en Kontingent af en Speciedaler, hvilken indbetales forskudsvis til Foreningens Kasserer i Begyndelsen af hvert Aar. Er den ei erlagt inden Paaske, ansees Vedkommende for udtraadt af Foreningen³. — § 5. Foruden de ordentlige Medlemmer kan Direktionen indbyde overordentlige eller Æresmedlemmer, hvilke da ingen Kontingent erlægge. — § 6. Direktionen samles paa Formandens Indbydelse saa ofte, som et af dens Medlemmer forlanger det. Den raader for Anvendelsen af Foreningens Pengemidler og sætter sig i de Forbindelser, indenlandske og udenlandske, som den anser for hensigtsmæssige. Dens Beslutninger fattes ved Stemmeferhed. — § 7. Kassereren aflægger aarligt Regnskab for Direktionen, hvilket Regnskab, efterat være revideret af de dertil udvalgte Revisorer, fremlægges for den næste ordentlige Generalforsamling. — § 8. Mod Aarets Slutning⁴ holdes, efter offentlig Indbydelse af Direktionen, en Generalforsamling. I denne vælges Foreningens Direktion og øvrige Embedsmænd, afgives Beretning om Foreningens Virksomhed og Fremgang, forelægges det foregaaende Aars Regnskab, og forhandles forøvrigt alle de Gjenstande, Foreningen vedkommende, som af Direktionen eller nogen anden af Direktionens Medlemmer maatte

1) Ordene „Kasserer og“ udgaa ifølge Generalforsamlingens Beslutning af 30 Decbr 1853.

2) Ordene „og en Sekretær“ udgaa ifølge Generalforsamlingens Beslutning af 22 Decbr. 1842.

3) Denne sidste Bestemmelse er indtil videre sat ud af Kraft.

4) Ved Generalforsamlingens Beslutning af 15 Mai 1854 forandret til „1 Marts eller April.“

bringes under Diskussion. Direktionen kan ogsaa til andre Tider sammenkalde overordentlige Generalforsamlinger, naar den finder saadant hensigtsmæssigt. — § 9. Direktionen lader aarligen trykke og uden særskilt Betaling uddele til Foreningens Medlemmer en Udsigt over Foreningens Virksomhed i Aarets Løb, hvormed følger Afbildning og Beskrivelse af en eller anden merkelig Levning af Fortidens Kunst eller en Afhandling, der har Oplysningen om Fædrelandets Fortidsminde-merker til Gjenstand. — § 10. De Oldsager, hvoraf Foreningen maatte komme i Besiddelse, overdrages, efterat være benyttede, til en af Rigets Oldsamlinger eller andre offentlige Samlinger, eftersom Foreningens Direktion maatte finde det mest passende.

J. Frich. R. Keyser. J. Nebelong. Chr. Holst. A. Tidemand.

Love

for den Thronhjemske Filialafdeling af Foreningen til Norske Fortidsminde-merkens Bevaring.

(Vedtagne i Generalforsamling den 18 Oktober 1851).

§ 1. Den Trondhjemske Afdeling af Foreningen til Norske Fortidsminde-merkens Bevaring har sit Midtpunkt i Throndhjem, og indbefatter de Medlemmer af Foreningen, der have Bopæl i søndre og nordre Trondhjems Amter. — § 2. Afdelingens Øiemed er at befordre Foreningens Formaal for dette Distrikts Vedkommende. — § 3. Centralforeningen afgiver til Afdelingsdirektionens Raadighed den halve Del af, hvad der hvert Aar indkommer som Kontingent i Afdelingens Distrikt. — § 4. Til at bestyre Afdelingens Anliggender vælges ved den aarlige Generalforsamling, der afholdes i hvert Aars Oktober¹ Maaned, blandt de i Trondhjem værende Medlemmer en Direktion, bestaaende af 5 Personer, hvilke fungere uden Godtgjørelse. Direktionen supplerer sig selv i Tilfælde af Vakance, og anmoder et af Foreningens Medlemmer om, som Kasserer at modtage og forvalte Afdelingens Penge-midler samt til Direktionen at indsende aarligt Regnskab. Den Beretning om Afdelingens Virksomhed, som Direktionen afgiver til Generalforsamlingen, tilstilles Centralforeningens Direktionen senest inden Midten af November² Maaned, ledsaget af Afdelings-Kassererens Regn-

1) Ved Generalforsaml. Besl. af 7 Decbr. 1854 forandret til: Januar.

2) Ved samme Beslutn. forandret til: Februar.

skab med Bilag, der revideres og decideres under Eet med Foreningens Hovedregnskab. — § 5. Direktionen samles paa Formandens Indbydelse saa ofte, som et af dens Medlemmer forlanger det. Dens Beslutninger fattes med Stemmeferhed. Den raader efter Overlæg med Centralforeningens Direktion over Afdelingens Pengemidler, aarlige Indtægter og oplagte Overskud, og har til større Foretagenders Fremme at henvende sig til Centralforeningens Bestyrelse om det videre fornødne Tilskud. — § 6. Forøvrigt blive for Filialafdelingens Vedkommende at befølge de til enhver Tid gjeldende Love for den samlede Forening.

Fortegnelse

over antikvariske Gjenstande, angaaende hvilke Foreningen til Norske Fortidsmindesmerkers Bevaring i Særdeleshed ønsker sig Oplysninger meddelte.

Merkelige Kirkebygninger af Sten og Træ, — af sidste Slags især de saakaldte Stavekirker — med dertil hørende Forsiringer af Maleri og Snitverk, samt gamle Indskrifter med Runer eller latinske Bogstaver; — Kirke-Inventarium, Altere, Altertavler, Helgenbilleder, Kirkeklokker, Røgelsekar, Relikviekasser, Kalke, Døbefonter, Døbefade, udskaarne Stole og deslige Sager; — gamle og i Formen merkelige Husebygninger, baade Vaaningshuse og Stabbure, med deres Forsiringer og Indskrifter; — Levninger af gamle Bygninger, der kunne give Oplysning om Bygningskunstens Standpunkt i Middelalderen, saasom Kirkeruiner og Ornamenter derhen hørende; — gammelt Husgeraad af Træ, Sten eller Metal, saasom Høisædes-Stole og andre Stole, Borde, Skabe, Kister, Drikkehorn og andre Drikkekar, Kjedler og deslige; — Bautastene og Stene med Runeindskrift, Stenkors og gamle Gravstene, merkelige Gravhauger og Stensætninger; — Sager fundne i Gravhauger, saasom Gravurner, Vaaben, Redskaber, Smykker, Afgudsbilleder eller Amuletter og lignende Sager; — samme Slags Gjenstande bevarede fra Oldtiden; — Mynter, — Brudesmykker, — Pergamentsbreve med Segl.

Foreningens Medlemmer.

(I Begyndelsen af Mai 1868.)

Beskytter:

Hans Majestet Kongen.

Hendes Majestet Dronningen.

Hendes Majestet Enkedronning Josephine.

Hendes Kongelige Højhed Prinsesse Eugenie.

Hendes Kongelige Højhed Prinsesse Sophie.

Hans Kongelige Højhed Prins Oscar.

Hans Kongelige Højhed Prins August.

Direktører:

Cand. jur. N. Nicolaysen, Formand og Sekretær.

Professor O. Rygh.

Professor S. Bugge.

Cand. philos. H. Huitfeldt.

Arkitekt Chr. Christie.

Adjunkt Siegw. Petersen, Kasserer.

Justitiarius Carl Arntzen.

Bureauchef H. Holm.

} Revisorer.

Eresmedlemmer.

Rigsantikvarius B. E. Hildebrand, i Stokholm.

Arkivar Dr. Lisch, i Schwerin.

Professor C. G. Brunius, i Lund.

Professor, Konferensraad E. Werlauff, i Kjøbenhavn.

Etatsraad J. J. A. Worsaae, i Kjøbenhavn.

Forhv. Fransk Generalkonsul i Norge D. de la Roquette, i Paris.

Abbed Cochet, keiserlig Inspektør over de historiske og kirkelige

Mindesmerker i Seine inférieure, i Rouen.

Professor Dr. C. A. Holmboe, i Kristiania.

Kaptejn G. Munthe, paa Kroken i Sogn.

Toldinspektør C. J. Schive, i Stavanger.

Professor S. Nilsson, i Stokholm.

Kammerraad C. F. Herbst, i Kjøbenhavn.

Professor G. Stephens, i Kjøbenhavn.

Kammerraad C. A. F. Strunk, i Kjøbenhavn.

Aabel, Distriktslæge.	Förde.	Aschehoug, W., Expeditionsskr.	
Aagaard, A. Kjøbmand.	Tromsø.		Kristiania.
Aall, Didrik, Cand. jur.	Arendal.	Aubert, Sorenskriver.	Jarlsberg.
— H., Kammerherre	Ulefos.	Bache, N., Kjøbmand.	Drammen.
— H., Justitssekr.	Kristiania.	Balchen, F., Institutbestyrer.	Kristiania.
— J.,	Nes ved Arendal.	Barstad, Kadet.	—
— J., Statssekretær.	Kristiania.	Bassøe, H., Løjtnant.	—
— N. B., Verkseier.	Nes ved Arendal.	Bauman, Foged.	Fredriksværn.
— Stationsmester.	Thronhjøm.	— Læge.	Lillehammer.
Aarflot, M. A., Bogtrykker.	Ekset.	— Skibsfører.	Thronhjøm.
Aars, H., Universitetskvæstor	Kristiania.	Bätzmänn, F., Amanuensis.	Kristiania.
Aas, L., Sagfører.	Thronhjøm.	Beer, J., kgl. Fuldmegtig.	—
Aass, Joh., Fuldmegtig,	—	Behrens, Seilmager.	Bergen.
Aasen, E., Urmager.	Kristiansund.	Bendeke, Joh. Løjtnant.	Thronhjøm.
Abildgaard, Sorenskriver.	Moss.	Bendixen, Sorenskriver.	Thelemarken.
Albrechtson, Advokat.	Kristiania.	— Adjunkt.	Kristiansund.
Albretsen, H. C., Kjøbmand.	Brevik.	Benneche, H. A., Kjøbmand.	Kristiania.
Album, Overlærer.	Drammen.	— P., Kjøbmand.	Thronhjøm.
Alkinson, Geo.	London.	Berg, A. Wessel, Sorenskriver.	Vinger.
Alsing, Sorenskriver.	Eidsvold.	— C. F., Overtoldbetjent.	Langesund.
Andersen, Overlærer.	Fredrikshald.	— J. H., Byfoged.	Fredrikstad.
— O., Student.	Kristiania.	— J. H., Skoledirektør.	Thronhjøm.
— S., Kjøbmand.	—	— J. P., Sogneprest.	Dypvaag.
Andresen, Aug., Kjøbmand.	—	— T. P., Proprietær.	Thronhjøm.
— C., Høiesteretsassessor.	—	— W. O.,	—
— H., Verksmester.	—	Bergens Athenæum.	
— J. P., Advokat	—	— Haandverkerforening.	
— Joh., Kjøbmand.	—	Bergström, Axel, Assessor.	
Anker, B. O., Sorenskriver.	Stenkjær.		Kristianstad, Skaane.
Antikvitetsakademiet i	Stokholm.	Berner, H. E., Cand. jur.	Kristiania.
Arbo, C., Student.	Kristiania.	Bernhoft, A., Foged.	Suinden.
Arboe, P. N., Maler.	Drammen.	Beyer, M., Dispacheur.	Bergen.
Arctander, Fuldmegtig.	Kristiania.	Beylegaard, Sogneprest.	Tönsberg.
— N., Cand. mag.	Kristiansand.	Bing, Fr., Politimester.	Fredrikstad.
Arentz, N., Adjunkt.	Thronhjøm.	Binneballe, Murmester.	Kristiania.
Arkiv, det antikvariske.	Kjøbenhavn.	Birkeland, M., Rigsarkivar.	—
Arneberg, Civilingeniör.	Kristiania.	— Biskop.	Bergen.
Arnesen, D., Tegnelærer.	—	Bjerkan, B. A., Handelsfuldm.	Thronhjøm.
— M., Adjunkt.	Fredrikshald.	Björn, Henr. jun., Kjøbmand.	Kragerö.
Arnold, Stadsingeniör.	Skien.	Blich, C., Høiesteretsassessor.	Kristiania.
Arntzen, C., Justitiarius.	Kristiania.	— T. L., Amtsfysikus.	Drammen.
— K. A., Stiftamtmand.	—	Blix, O., Cand. theol.	Stavanger.
— S. O., Distriktslæge.	Bodö.	— P., Civilingeniör.	Bergen.
Arup, J. L., Biskop.	Kristiania.	Blom, Chr. H., Kjøbmand.	Skien.
— T., Cand. jur.	—	— H., Kjøbmand.	Moss.

Blom, H. J., Sogneprest.	Melhus.	Bull, R., Kontrollör.	Kristiania.
— S. M., Byfoged.	Brevik.	Bödtker, Kaptein.	Inderöen.
Blytt, P., Mægler.	Bergen.	— J. C., Rektor.	Kristianssund.
— P. M., Kontorist.	—	— J. D., Byfoged.	Tönsberg.
Bodom, Övertoldbetjent.	Ekersund.	Bögh, V., Stiftsarkivar.	Throndhjem.
Boeck, C., Professor.	Kristiania.	— V., Kjöbmand.	—
— W., Professor.	—	— Sorenskriver.	Bergen.
Bonnevie, N., Expeditionssekretær.	—	Cappellen, D., Jernverkseier.	Ulefos.
Borchsenius, Foged.	Gjerpen.	— Didrik, Grosserer.	Skien.
Borg, Fr., Lensmand.	Hevne.	— J. W., Boghandler.	Kristiania.
Boye, I., Læge.	Frosten.	Carstens, Overlærer.	Throndhjem.
— M. C., Toldkasserer.	Laurvik.	Charlton, E., Dr.	Newcastle.
— Vilhelm, Kandidat.	Kjöbenhavn.	Christensen, Byfoged.	Stavanger.
Brandis, G., Bager.	Bergen.	— Murmester.	Throndhjem.
Brandt, forhv. Oberst.	Kristiania.	Christie, Chr., Arkitekt.	Kristiania.
— Fr., Professor.	—	— E., Politimester.	Throndhjem.
Bredal, Sagfører.	Moss.	— H. C., forh. Kommandörkaptein.	—
— A.	Bergen.	—	Laurvik.
Breder, Amtmand.	Drammen.	— J., Vejbestyrer.	Kristiania.
Bredsdorff, Assessor.	Bergen.	— J., Byfoged.	Kragerö.
Bretteville Statsraad.	Kristiania.	— W. H., fhv. Toldkass.	Bergen.
Brinch, Chr., Cand.	—	— W., Amtsingeniör.	Vefsen.
Brinchmann, C., Kjöbmand.	Throndhjem.	— W., Övertoldbetjent.	Tönsberg.
Broch, H. H., Kjöbmand,	Horten.	Coldevin, Proprietær.	Dynnes.
— L., Oberstlöjtn.	Kristiania.	Collet, J., Justitssekretær.	Kristiania.
— O. J., Professor.	—	— J., Amtmand.	—
Brodkorb, Proprietær.	Kjörbö.	Coninck, E. de, Kjöbmand.	—
Bruenech, J., Kjöbmand.	Kristiania.	Conradi, A. C., Professor.	—
Bruland, Kontorist.	Bergen.	Coucheron, Skoledirektör.	Tromsö.
Brun, J., Apotheker.	Throndhjem.	Crawford, J. P.	Grimstad.
Bryhn, Stadsfysikus.	—	— Dr.	Bergen.
Bryn, Læge.	Kongsberg.	Daac, A., Skoleinspektör.	Throndhjem.
Brynie, B., kgl. Fuldmegtig.	Kristiania.	— L., Sagfører.	Solnör.
— O., Bureauchef.	—	— L., Universitetsstipend.	Kristiania.
Bucher, Lithograf.	Bergen.	Dahl, E. C., Kjöbmand.	Throndhjem.
Buck, Fr. B., Kjöbmand.	Throndhjem.	— F., Handelsfuldmegt.	—
Budde, Chr., Læge.	Kristiania.	— J., Boghandler.	Kristiania.
Bugge, I., Seilmager.	Mandal.	— L., Fængselslæge.	—
— S., Professor.	Kristiania.	— Tellef, Geschworner.	Kragerö.
Bull, A. S., Generalkrigskom.	—	— Lensmand.	Börsen.
— Skibsreder.	Tönsberg.	Dahm, E., Læge.	Kristiansand.
— A., Kaptein i Söetaten.	Bergen.	Dancckertsen, Distrikslæge.	Tromsö.
— C., Expeditionssekr.	Kristiania.	Daniels, Sogneprest.	Bergen.
— G., Stadskonduktör.	—	Danielsen, Overlæge.	—
— J., forhv. Sogneprest.	Melhus.	— Sagfører.	—
— J. R., Korpslæge.	Bergen.	Dedekam, Andr., Skibsreder.	Mandal.

Dedekam, H., Proprietær.	Kristiania.	Falsen, Amtmand.	Sogn.
— Sören, Kjöbmand.	Arendal.	Fandrem, O. C., Komagffjord.	Finmarken.
Dekke, A., Skibsbygmester.	Bergen.	Fangen, Sogneprest.	Aker.
Devold, L., Farvemester.	Aalesund.	Fasting, Indrulleringschef.	Arendal.
Dietrichson, & Co.	Kristiania.	Faye, A., Sogueprest.	Sand.
— H., Postmester.	Skien.	— F. C., Professor.	Kristiania.
— Lor., Docent.	Upsala.	— J., Generalconsul.	Hafslund.
Digre, J., Bygmester.	Throndhjem.	Fearnley, Professor.	Kristiania.
Domaas, O., Prest.	Kristiania.	Feyer, fhv. Sorenskriver.	Ekersund.
Dometius, R., Sogneprest.	Ulvvik.	Finne, H., Fuldmegtig.	Throndhjem.
Dons, L., Regnskabsfører.	Throndhjem.	Flood, Joh., Prest.	Laurvik.
Dreier, M. N., Foged.	Tromsö.	Foss, Wilh., Kjöbmand.	Arendal.
Dreyer, Christen, Kjöbmand.	—	Fougstad, Borgermester.	Kristiania.
— C. F., Kjöbmand.	—	Fredrikshalds lærde Skole.	—
Due, A., Frue.	Wien.	Friele, Joachim, Konsul.	Bergen.
— C., Indrulleringschef.	Throndhjem.	— Herm., Kjöbmand.	—
— F., norsk-svensk Minister.	Wien.	Friis, Joh., Rektor.	Kristiansand.
— F., Kaptein.	Throndhjem.	— R. J., Premierlöjtnant.	Haugesund.
— O. C., Toldinspektör.	Kristiania.	Frisach, Læge.	Grimstad.
Dunker, Advokat.	—	Fritzner, H., Distriktslæge.	Throndhjem.
Dybwad, C., Boghandler.	—	— J., Sogneprest.	Thjödling.
— J., Kjöbmand.	—	Frölich, F. H., Bankchef.	Kristiania.
Dörum, J. E., Handelsfuldm.	Throndhjem.	Fugllie, Telegrafinspektör.	Kristiansand.
Ebbell, O. F., Arkitekt.	—	Fæster, Th., Seilmager.	Bergen.
— J., Kjöbmand.	Kristiania.	Fürst, I. D., Student.	Arendal.
Ebbesen, J., Læge.	Sandefjord.	— V., Kjöbmand.	Kristiania.
Ege, C., Kjöbmand.	Bergen.	Gad, Boghandler.	Kjöbenhavn.
Egeberg, J. H., Sorenskriver.	Kristiania.	Galtung, O., Löjtnant.	Kristiania.
— W., Kjöbmand.	—	Geelmuyden, Kaptein.	Horten.
Eger, L., Bureauchef.	—	— Civllingeniör.	Drammen.
— & Co.	—	Getz, M.,	Throndhjem.
— P., Foged.	—	Gjessing, A., Adjunkt.	Kristiansand.
Elieson, J. C. P., Sorenskriver.	Thoten.	— H., Kjöbmand.	Kristiania.
Ellefsen, H. P., Sorenskriver.	Dröbak.	Gram, E., Kjöbmand.	Throndhjem.
— H. N., Kæmner.	Throndhjem.	— I., Fröken.	By ved Stenkjær.
Elster, Chr., Sorenskriver.	Söndfjord.	— F., Fröken.	—
— F., Foged.	Surendal.	— I. B., Generalmajor.	Kristiansand.
Erichsen, forhv. Sorenskriver.	Kristiania.	Gran, Alb., Kjöbmand.	Bergen.
Eriksen, A. E., Kandidat.	—	— Chr., Kjöbmand.	—
— B.,	Throndhjem.	Grimelund, Biskop.	Throndhjem.
— Joh., Kontorist.	—	Grimsgaard, G., Overtoldb.	Sarpsborg.
Erlandsen, R., Sagfører.	Tönsberg.	— I. P., Overretssagfører.	—
Essendrop, B., Sogneprest.	Strinden.	Grundt, Foged.	Moss.
— P., Stiftsprovst.	Kristiania.	Grundtvig, Apotheker.	Lillehammer.
Ewerlöf, Generalkonsul.	Kjöbenhavn.	Grüner, H., Artillerikaptein.	Kristiania.
Fabritius, forhv. Sorenskriver.	Nedenes.	Grönn, Indrulleringschef.	—

Gundersen, G. C. Bogholder.	Farsund.	Hazelius, A., Lektor.	Stokholm.
— H., Konsul.	Langesund.	Heftye, Thom., Kjøbmand.	Kristiania.
Guttormsen, Bygmester.	Throndhjem.	Hegdahl, J. H., Bager.	Throndhjem.
Gylche, Overkontrollör.	—	Heiberg, A., Boghandler.	—
Gysler, J.,	Kristiania.	— Andr., Læge.	Moss.
Haanshuus, Apotheker.	—	— Chr., Professor.	Kristiania.
Haffner, Postexpeditör.	Horten.	— H., kgl. Fuldmegtig.	—
Hagemann, O. C. F., Slotsforvalter.	Kristiania.	— H., Proprietær.	Amble i Sogn.
Hagson, K. A., Student.	Upsala.	— J., Student.	Kristiania.
Hals, P. N., Löjtnant.	Kristiania.	— O. B., Stadsfysikus.	Bergen.
Halvorsen, Student.	—	Heide, F., Mekanikus.	Kristiania.
Hamborg, Sören, Kjøbmand.	—	Helliesen, H. K., Statsraad.	—
Hammer, Rektor.	Skien.	Helmers, H., Kjøbmand.	Bergen.
Hamre, Byfoged.	Molde.	Henrichsen, Rektor.	Aalesund.
Hanno, von., Arkitekt.	Kristiania.	— F., Kaptein.	Kristiansand.
Hansen, A., Foged.	Ekersund.	— J., Bogholder.	Kristiania.
— Chr., Brugsforvalter.	Brække.	— O. E., Bankdirektör.	Bergen.
— Fr., Kjøbmand.	Aalesund.	Hertzberg, P., Löjtnant.	Hönefos.
— F., Sagfører.	Kristiansand.	Hesselberg, A., Kjøbmand.	Kristiania.
— H. F., Skomager.	Kristiania.	Heuch, Enkefrue.	Kragerö.
— Hattemager.	Throndhjem.	Heyerdahl, Læge.	Kristiansand.
— J., res. Kappellan.	Gran.	Hirsch, C., Læge.	Throndhjem.
— Lars, Kjøbmand.	Throndhjem.	Hjelm, B., Löjtnant.	Kristiania.
— L. W., Kjøbmand.	Stavanger.	— Winter, K., Handelsfuldm.	—
— P. jun., Kjøbmand.	Tromsö.	Hjorth, Brigadelæge.	—
— P., Restauratör.	Throndhjem.	— Postfuldmegtig.	—
— Poul B., Bibliothekar.	Kristiania.	— Notar. publicus.	Bergen.
— Sogneprest.	Vikedal.	Hjorthöi, Bogtrykker.	Arendal.
— S., Handelsfuldm.	Throndhjem.	Hoë, G., Kjøbmand.	Throndhjem.
— Sökadet.	Horten.	Hoel, P., Kjøbmand.	Skien.
— Sogneprest.	Levanger.	Hoff, H., Adjunkt.	Herlufsholm.
— Overtoldbetjent.	Vardö.	— L., Bager.	Throndhjem.
Hanssen, J., Kasserer.	Arendal.	Hoffmann, Byfoged.	Kongsberg.
Hanson, B.,	Stavanger.	Hofgaard, Krigskommissær.	Kristiania.
— Th., Kjøbmand.	Throndhjem.	— Sorenskriver.	Stavanger.
Hansteen, Chr., Højesteretsassessor.	Kristiania.	Holck., Lithograf.	Kristiania.
— W., Sogneprest.	Haa.	— Kaptein.	Kjöbenhavn.
Harbitz, Sogneprest.	Nöterö.	— forhv. Generalmajor.	Bergen.
— J., Skibsreder.	Tönsberg.	Holfeldt, M. K., Overlærer.	—
Harmens, Löjtnant.	Kristiania.	Holm, P., Sogneprest.	Kongsvinger.
Hartmann, Kjøbmand.	Throndhjem.	— Verksmester.	Kristiania.
Hasberg, Læge.	Tönsberg.	Holmboe, C., Sogneprest.	Torsken.
Haugan, J. A., Kjøbmand.	Throndhjem.	— J. M., Amtmand.	Hammerfest.
Hauge, A., Sogneprest.	Skien.	— J. A., Overlæge.	Bergen.
		Holst, A. D., Fattigforstander.	Drammen.
		— Chr., Universitetssekr.	Kristiania.

Holst, F., Professor.	Kristiania.	Kahrs, C., Læge.	Örskog.
— H., kgl. Fuldmegtig.	—	Kallevig, I., Kjøbmand.	Arendal.
— H., Kjøbmand.	Tönsberg.	Kamstrup, Handelsfuldm.	Throndhjem.
— P., Direktör.	Moss.	Keyser, C., Cand. theol.	Kristiania.
Holtermann, A., Kjøbmand.	Throndhjem.	Kildal, P. W. W., Kjøbmand.	—
— Chr., Proprietær.	Strinden.	Kittel, Stadsfysikus.	Arendal.
— M. T., Prest.	Throndhjem.	Kjelland, A. C., Kjøbmand.	Stavanger.
Homann, Distriktslæge.	Kragerö.	— A., Civilingeniör.	Throndhjem.
Horn, Toldkasserer.	Risör.	— A. G., Cand. theol.	Stavanger.
Hornemann, Assessor.	Throndhjem.	— G., Stadsingeniör.	Fredrikshald.
— H., Forstander.	—	— J., Postmester.	Bergen.
Horster, Foged.	Gudbrandsdal.	Kjöbenhavns kongl. Bibliothek.	—
Houen, Holfeldt, katholsk Prest.	Bergen.	Klem, Kjøbmand.	Throndhjem.
Hoy, Kjøbmand.	Stavanger.	Klinge, Underfoged.	—
Huitfeldt, Henr., Cand. phil.	Kristiania.	Klingenberg, H., Kjøbmand.	—
Hvoslef, J., Amtmand.	Laurvik.	— J. B., Kaptein.	Kristiania.
Hysing, A., Rektor.	—	— T., Foged.	Throndhjem.
— Joh. A., Civilingeniör.	Flekkefjord.	Kloumann, Generalmajor.	Bergen.
Ihlen, Chr., Sölöjtnant	Arendal.	Knoff, Richard, Kjøbmand.	Throndhjem.
— J., Advokat.	Kristiania.	Knudsen, K., Overlærer.	Kristiania.
— N., Kapteinlöjtnant.	—	Knudtzen, C. G., Handelsbetj.	Farsund.
Ingjer, L., kgl. Sekretær.	—	— S. S., Rektor.	Drammen.
Irgens, J., Kjøbmand.	Bergen.	Knudtson, C. L., Bogholder.	Throndhjem.
Isaachsen, Kasserer.	Kristiania.	— Chr., Kjøbmand.	—
— Olaf, Kunstmaler.	Kristiansand.	— H. N., Kjøbmand.	—
Iversen, B., Handelsfuldm.	Throndhjem.	— H. T., Kjøbmand.	—
Jacobsen, A., Kontorist	Bergen.	— N., Kjøbmand.	Kristiansund.
Jarmann, J. S., Verksejer.	Kristiania.	Koch, J., Löjtn. i Söetaten.	Kristiania.
— J. V., Sogneprest.	Nesodden.	Kongsbergs Middel-Skole.	—
Jebsen, P., Kjøbmand.	Bergen.	Konow, H., Cand. jur.	Kristiania.
Jelstrup, H., Sagfører.	Throndhjem.	Kooter, C., Polytekniker.	Bergen.
Jensen, H., Kjøbmand.	—	— J., Bankassistent.	—
— J., Cand. polyt.	Grenaa.	Koren, Aug., Læge.	Throndhjem.
— Th., Proprietær.	Havsten, ved Throndhjem.	— Wilh., Provst.	Selje.
Jentoft, Cand. jur.	Vadsö.	Kraft, C., Fabrikant.	Kristiania.
Jessen, Heinr., Kjøbmand.	Kristiania.	— Edv., Cand. jur.	Mandal.
Johansen, Chr.,	Throndhjem.	— J., Advokat.	Kristiania.
Johannesen, Handelsfuldm.	Bergen.	Kramer, Kjøbmand.	Bergen.
— Skolelærer.	Throndhjem.	Krefting, O., Kaptejn.	Throndhjem.
Johnson, Chr., Kjøbmand.	Kristiansund.	Krieger, Etatsraad.	Kjöbenhavn.
— fhv. Havnedirektör.	Kristiania.	Kristiania Haandverkerforening.	—
Jürgensen, P., Læge.	Bergen.	Kristiansands Do.	—
Jörgensen, J., Kjøbmand.	Throndhjem.	Kristiansunds Læseforening.	—
Kaas, Bygningsinspektör.	Kristiania.	Krogh, G. F., Agent.	Throndhjem.
		Krogness, O. A., Kjøbmand.	—
		Krohg, G. A., kgl. Fuldm.	Kristiania.

Krohg, H., Proprietær.	Strinden.	Lundh, O. G., Cand. jur.	Kristiania.
— V., Proprietær.	—	Lykke, J., Kjøbmand.	Thronhjøm.
Krohn, H. T., Kjøbmand.	Bergen.	Lyngh, Th., Bureauchef.	Kristiania.
Krøepelien, J., Kjøbmand.	—	Lysholm, O., Kjøbmand.	Thronhjøm.
Kunig, Bygmester.	Thronhjøm.	Löchen, H., Proprietær.	Sundnes.
Köhler, Kjøbmand.	—	Löcke, C., Kjøbmand.	Thronhjøm.
Kökeritz, Kjøbmand.	Kristiania.	Löken, J., Fuldmegtig.	Kristiania.
Lammers, G., fhv. Sogneprest.	—	Lökke, Overlærer.	—
Langberg, Myntmester.	Kongsberg.	Lövenskiold, O., Højesteret ass. Kr.ania.	—
Lange, M.,	Thronhjøm.	— Löjtnant i Söetaten.	Horten.
Langlet, Arkitekt.	Drammen.	Mack, J. D. F., Kjøbmand.	Tromsö.
Larsen, O. P., Læge.	Fredrikstad.	Magelssen, Politimester	Bergen.
— J., Kontorist.	Farsund.	Magnus, G., Foged.	Grimstad.
— Löjtn. i Söetaten.	Fredriksværn.	Malling Bogtrykker.	Kristiania.
Lassen, C. E., Sorenskriver.	Lillesand.	Malthe, Sagfører.	—
— Hartv., Kandidat.	Kristiania.	Mandt, M., Lensmand. Mo, Thelemarken.	—
— Wilh., Bureauchef.	—	Manthey, A. C., Statsraad.	Kristiania.
— Læge.	Stavanger.	— A. V., Højesteretsass.	—
Lehmann, Expeditionssekr.	Kristiania.	Mariboe, Assessor.	—
— Læge.	Bergen.	Martens, D. Boghandler.	Bergen.
Lian, H., Kjøbmand.	Thronhjøm.	— Adjunkt.	Tromsö.
Lichtlé, katholsk Prest.	Göteborg.	— D., Korpslæge.	Bergen.
Lie, Læge.	Kristiania.	— Joh. B., Kjøbmand.	—
Lind, Boghandler.	Kjöbenhavn.	Matheson, J., Kjøbmand.	Thronhjøm.
— Chr. B., Kjøbmand.	Bergen.	Matzow, G., Mægler.	—
Lindemann, L. M., Organist.	Kristiania.	— H., Kjøbmand.	—
— Læge.	Thronhjøm.	Maurer, Tömmermester.	Kristiania.
Lindholm, Læge.	Bergen.	Meidell, D., Redaktör.	—
Lippe, von der, F., Arkitekt.	Stavanger.	Meier, F., Farmaceut.	Tvedestrand.
— J., Biskop.	Kristiansand.	Meinhardt, Arkitekt.	Thronhjøm.
Lohrmann, Forstander.	Thronhjøm.	Meinich, H. T., Amtmand.	Bergen.
Lohse, Handelsfuldmegtig.	—	Meisterlin, W. M., Kjøbmand.	—
Lorck, L., Kjøbmand.	—		Thronhjøm.
Lossius, Kaptejn.	Lade.	Meldahl, Statsraad.	Kristiania.
Losting, Kunstmaler.	Bergen.	Melsom, J., Skibskaptein.	Tönsberg.
Lothe, Apotheker.	—	Meydell, G. H. N., Geschworner.	—
Lowzow, C. F., Premierlöjtn.	Löjten.		Kristiania.
Lund, Eman., Kaptejn.	Bergen.	— J. G., fhv. Generalmajor.	—
— Jac., cand. mag.	Drammen.	Meyer, Trap-, H., Arkitekt.	Kristiania.
— Joh. T., Handelsm.	Thronhjøm.	— Thv. Kjøbmand.	—
— O., Læge.	Kristiania.	— S., Kjøbmand.	Vardö.
— P. L., Konsul.	Arendal.	Michelsen, Konsul.	Bergen.
— Kapteinlöjtnant.	Kristiania.	Midskow, C., Murmester.	Strinden.
— Amtsfuldmegtig.	Tromsö.	Mo, Telegrafbestyrer.	Aalesund.
Lundgreen, H., Kjøbmand.	Thronhjøm.	Moe, H., Kjøbmand.	Thronhjøm.
— Helm., Fuldmegtig.	—	— O. A., Kjøbmand.	—

Moestue, T., Kjøbmand.	Kristiania.	Olsen, C., Ölbrygger.	Throndhjem.
Mohn, Fredr., Kjøbmand.	Bergen.	— H., Mekanikus.	—
Monrad, J. G., Landhandler.	Verdal.	— O., Kjøbmand.	Tønsberg.
— M., Professor.	Kristiania.	— Dyr læge.	Arendal.
Montelius, O., Student.	Upsala.	Olstad, Kjøbmand.	Lillehammer.
Motzfeldt, Stiftamtmand.	Throndhjem.	Omdal, Fuldmegtig.	Kristiansand.
Munch, A., Professor.	Kristiania.	Onsum, Kjøbmand.	Kristiania.
Mülertz, Sogneprest.	Drangedal.	Osmundsen, J. M., Skolelærer.	Farsund.
Müller, C., Rektor.	Throndhjem.	Otto, Løjtnant i Søetaten.	Fredriksværn.
Münster, T. G., Provst.	Laurvik.	Parelius, M., Kjøbmand.	Throndhjem.
Myhre, Edv., Bordskriver.	Throndhjem.	— N., Kjøbmand.	Kristiansand.
— Handelsfuldmegtig.	—	Paulsen, H., Sagfører.	Skien.
Möinichen, Statsraad.	Kristiania.	— M., Sagfører.	Kristiania.
Möller, C., Kjøbmand.	Throndhjem.	— M., Cand. jur.	—
— C. F., Guldsmed.	—	Paus, Byfoged.	Skien.
— M., Fröken.	Fredrikshald.	Pedersen, A., Handelsbetj.	Throndhjem.
— H. L., Kjøbmand.	Kristiania.	Petersen, A., Sagfører.	—
Nannestad, B., Stiftamtmand.	Tromsö.	— A., Coiffeur.	Bergen.
— F. P., Foged.	Molde.	— A. B., Byskriver.	Kristiania.
Neergaard, Ant., Cand. jur.	Vesteraalen.	— C. E., Kjøbmand.	—
Neuhaus, C., Kjøbmand.	Bergen.	— Chr. Ph., Sagfører.	Grimstad.
Nicolaysen, J., Foged.	Gannestad.	— G., Bogtrykker.	Throndhjem.
— L., Kjøbmand.	Bergen.	— H. H., Overlærer.	—
— Nic., Antikvar.	Kristiania.	— Joh., Kjøbmand.	Bergen.
Nielsen, C., Kasserer.	Throndhjem.	— M. S., Kjøbmand.	Grimstad.
— Chr.	—	— P., Kjøbmand.	Kristiania.
— Mart., Byfoged.	Haugesund.	— P., Farmaceut.	Throndhjem.
— N. J., Postmester.	Tromsö.	— Siegw., Adjunkt.	Kristiania.
— P., Foged.	Hammerfest.	Pettersen, Arsenalforvalter.	Throndhjem.
— P. C., Murmester.	Throndhjem.	Piene, J.,	—
— Th., Bager.	—	Platou, Borgermester.	Bergen.
— Y., Cand. mag.	Kristiania.	Prahn, J. N., Cand. phil.	Kongsberg.
Nissen, J., Postmester.	Throndhjem.	Printz, H. C., Læge.	Land.
— R. T., Professor.	Kristiania.	Qvam, P., Skolebestyrer.	Kristiania.
— Apotheker.	Farsund.	Ramm, H., Auditör.	Bergen.
Nordbye, Toldinspektör.	Tromsö.	Ramstad, Kontorbetjent.	Throndhjem.
Nordvi, A. G., Kjøbmand.	Finmarken.	Rasch, H., Professor.	Kristiania.
Normann, Stud.	Throndhjem.	Ravn, Premierløjtnant.	Kristiansand.
Noodt, Urmager.	—	Rehbinder, Oberst.	Fredrikstad.
Nygaard, M., Adjunkt.	Kristiansand.	Reimers, H., Kjøbmand.	Bergen.
Næsgaard, J., Kjøbmand.	Bergen.	Reiss, Kjøbmand.	Kristiania.
Næss, J., Rebslager.	Throndhjem.	Remé & Glüer, Arkitekter.	Hamburg.
— Guldsmed.	—	Rested, fhv. Sorenskriver.	Vinger.
Olrog, Toldinspektör.	Kristiansand.	Reusch, B., Kontorist.	Bergen.
Olsen, A., Landbrugsskolebestyrer.	—	Richter, O., Advokat.	Indherred.
— — — — — Söndfjord.	—	Riddervold, H., Statsraad.	Kristiania.

Riddervold, Cand. theol.	Throndhjem.	Sibbern, Statsminister.	Stokholm.
— Overtoldbetjent.	Kristiania.	Sinding, Chr., Cand. theol.	Fredrikshald.
Riis, Bankkasserer.	—	— J. C., fhv. Apotheker.	—
Ring, Th., Lensmand.	Odalen.	Skarphoel, Skolelærer.	Throndhjem.
Rode, F., Sogneprest.	Lier.	Skjelderup, J., Postmester.	Fredrikshald.
Rolfsen, Mælder.	Bergen.	Smith, M. H., Kjøbmand.	Thvedestrand.
Roll, O., Havnedirektør.	Kristiania.	— Oberstløjtnant.	Hedemarken.
Roosen, C. B., Ingeniørkapt.	Throndhjem.	— Sogneprest.	Hammerfest.
Ross, Im., Stud. filol.	Bergen.	Sohlman, A., Redaktør.	Stokholm.
Rustad, Proprietær.	Aas.	Solberg, E., Byskriver.	Throndhjem.
Ruud, F., Handelsfuldmægtig.	Kristiania.	Sommerfelt, Oberstløjtnant.	Aalesund.
Rye, J. H., fhv. Byskriver.	—	— Løjtnant.	Kristiania.
— M. A., Sorenskriver.	Hønefos.	Sparkes, J. C. L.	London.
Rygh, O., Professor.	Kristiania.	Stabell, A. F., Kaptein.	Strinden.
— K. D., Adjunkt.	Throndhjem.	— P. Kjøbmand.	Throndhjem.
Ræder, G., Oberst.	Kristiania.	Stang, C., fhv. Adjunkt.	Kristiania.
Rønneberg, R., Kjøbmand.	Aalesund.	— E. Student.	Eker.
Røyem, P., Kjøbmand.	Throndhjem.	— F., Statsraad.	Kristiania.
Salvesen, S., Sagfører.	Farsund.	— N., Sagbrugsejer.	Fredrikshald.
Sandborg, Civilingeniør.	Drammen.	— O. And., Kjøbmand.	—
Sanne, Prokurator.	Aalesund.	— Thom., Kjøbmand.	—
Sars, Cand. filol.	Kristiania.	Stavanger Haandverkerforening	
Saxlund, Højesteretsassessor.	—	Steen, J. W., Rektor.	Stavanger.
Schanke, Byfoged.	Sandefjord.	— J. S., Toldkasserer.	Bergen.
Schavland, Prest.	Throndhjem.	— Fr., Sagfører.	—
Schirmer, Bygningsinspektør.	Kristiania.	Steenstrup, C. C., Verkmester.	Horten.
Schive, J. M., Foged.	Levanger.	— Toldinspektør.	Skien.
Schiött, Brigadelæge.	Kristiania.	Stenersen, Bureauchef.	Kristiania.
Schjelderup, Stud. theol.	—	— Ölbygger.	—
Schjøth, M., Student.	—	Stibolt, C. N., Kjøbmand.	—
Schmelck, J. H., Kjøbmand.	—	Stokholms kongelige Bibliothek.	
Schmidt, Bager.	Throndhjem.	Stoltz, Polytekniker.	Bergen.
Schnabell, H. C., Kjøbmand.	—	Ström, Enkefrue.	Kristiania.
Schou, H., Kjøbmand.	Kristiania.	— Snedker.	Throndhjem.
Schrøeder, Sorenskriver.	Thvedestrand.	— S., Kjøbmand.	Kristiania.
Schröeter, J., kgl. Fuldm.	Kristiania.	Strömsö, H.	Thvedestrand.
Schweigaard, Professor.	—	Stub, P., Foged.	Ullensaker.
Schwensen, C., Kjøbmand.	—	Studach, Biskop.	Stokholm.
— J. H., Kjøbmand.	—	Styrmoë, Proprietær.	Drammen.
Schüren, W., Kjøbmand.	Throndhjem.	Störmer, G.	Throndhjem.
Schönheyder, O., Civilingeniør.	Hamar.	— Civilingeniør.	Hevne.
Schøyen, Stempletapirforv.	Kristiania.	Sundt, EiL., Cand. theol.	Kristiania.
Segelke, A., Bureauchef.	—	Sunne, Skibsfører.	Arendal.
Seierstedt, Premierløjtnant.	Throndhjem.	Svendsen, Assurancekasserer.	Bergen.
Sellevold, A. J.	—	Swendsen, W., Handelsmand.	Söndmøre.
Selmer, Forstmand.	—	Synnestvedt, T., Foged.	Sölör.

Sömme, Jacob, Kjöbmand.	Stavanger.	Upsala Universitetsbibliothek.	
Sönnichsen, S. E.	Kristiania.	Valeur, Kommandör.	Horten.
Sörensen, H., Direktör.	Horten.	Wang, Carl, Boghandler.	Kristiania.
— S. O., Adjunkt.	Stavanger.	Watne, Sagfører.	Mandal.
Sörenssen, E., Sorenskriver.	Thrykstad.	Wedel-Jarlsberg, Auditör.	Throndhjem.
— fhv. Generalmajor.	Kristiania.	— E., Bureauchef.	Kristiania.
Teisner, Provst.	Moland.	— Ferd., Hofintend.	—
Tharum, J., Kjöbmand.	Throndhjem.	— H., Baron.	Bogstad.
Thaulow, A., Löjtnant.	Kristiansund.	— H., Baron.	Berum.
— Chr., Kjöbmand.	Throndhjem.	— P., Greve.	Jarlsberg.
— H., Apotheker.	Kristiania.	Weiberg, J. E.	Hamar.
— H. H., Sorenskriver.	Laurvik.	Veibye, H., Overtoldbetjent.	Kragerö.
— J. E., Toldkass.	Sandefjord.	Weidemann, L., Löjtnant.	Kristiania.
Theiste, ToIdkasserer.	Skien.	Weisse, Adjunkt.	Fredrikshald.
Thesen, Kjöbmand.	Bergen.	Werner, C., Bogtrykker.	Kristiania.
Thome, fhv. Generalmajor.	Throndhjem.	Wessel, Ingeniörlöjtnant.	Fredrikstad.
Thomesen, O., Assessor.	Kristiania.	— H., Lensmand.	Vardö.
Thomle, I. S., Højesteretsass.	—	Vetlesen, I., Byfoged.	Arendal.
Thor, Chr., Kjöbmand.	—	Videkabernes Selskab.	Throndhjem.
Thorstenon Sorenskriver.	Skien.	Widt, B. M., Kjöbmand.	Molde.
Throndhjems Haandverkerforening.		Willumsen, H., Kjöbmand.	Kristiania.
Throne, J., Bankbogholder.	Throndhjem.	Winkel-Horn, Mag.	Kjöbenhavn.
Thue, Toldinspektör.	Kristiansund.	Winsnes, C., kgl. Fuldmegtig.	Kristiania.
Thuesen, Politimester.	Laurvik.	— Cand. theol.	Throndhjem.
Tidemand, A., Maler.	Düsseldorf.	Wirsching, P. H., Apotheker.	Brevik.
Tillisch, Kjöbmand.	Bergen.	Wisbech, Löjtnant i Söetaten.	Horten.
Tonning, Sagfører.	Brevik.	Vogelsang, Proprietær.	Throndhjem.
— Overtoldbetjent.	Bergen.	Vogt, C. J., Oberstlöjtn.	Kristiania.
Tostrup, C., Kjöbmand.	Kristiania.	— N. N., Sogneprest.	Eidsvold.
— H., Jüveler.	—	Wolff, J. H., Student.	Kristiania.
Trampe, Greve, fhv. Amtmand.		Worsöe, C., Amtmand.	Bodö.
	Throndhjem.	— V., Kjöbmand.	Throndhjem.
Treschow, M., Jernverksejer.	Laurvik.	Voss, V., Skolebestyrer.	Fredriksstad.
Tönnesen, T. O., Provst.	Holme.	— P., Skolebestyrer.	Kristiania.
Tönsberg, Toldkasserer.	Thvedestrand.	Young, N. O., Kjöbmand.	—
Ullmann, A., Cand. mag.	Kristiania.	Ytteborg, Fabrikejer.	—
Unger, C., Professor.	—	Ziegler, Löjtnant.	Throndhjem.
— A., Murmester.	—	Öien, Seilmager.	—
— F., Murmester,	—		

Ifølge ovenstaaende Liste ere Medlemmerne saaledes fordelte:

Udlandet.		Brevik	4
Stokholm	4	Langesund	2
Upsala	4	Kragerö	5
Göteborg	1	Risör	1
Kristianstad	1	Thvedestrand	5
Kjöbenhavn	8	Arendal	13
Herlufsholm	1	Grimstad	5
Grenaa i Jylland	1	Lillesand	1
London	2	Mandal	4
Newcastle	1	Farsund	6
Hamborg	1	Flekkefjord	1
Düsseldorf	1	Ekersund	3
Wien	2	Stavanger	13
	— 27	Haugesund	2
		Landsbygderne	15
			— 106
Kristiania Stift.		Bergens Stift.	
Kristiania	223	Bergen	78
Fredrikshald	12	Aalesund	6
Fredriksstad	6	Landsbygderne	8
Sarpsborg	2		— 92
Moss	5	Thronhjems Stift.	
Dröbak	1	Thronhjems	152
Hönefos	1	Kristiansund	8
Drammen	11	Molde	3
Kongsberg	4	Levanger	2
Horten	9	Stenkjær	1
Tönsberg	10	Landsbygderne	22
Sandefjord	3		— 188
Laurvik	9	Tromsø Stift.	
Fredriksværn	3	Tromsø	13
Landsbygderne	23	Bodö	2
	— 322	Hammerfest	2
		Vardö	3
Hamars Stift.		Vadsö	1
Hamar	2	Landsbygderne	5
Kongsvinger	1		— 26
Lillehammer	3	Tilsammen — 772	
Landsbygderne	5	hvoraf i Landsbygderne 78	
	— 11		
Kristiansands Stift.			
Kristiansand	15		
Skien	11		

Liste

over Selskabets Tegninger, Rids og Fotografier, med Angivelse af hvor de ere gjengivne.

Kristiania Stift. (112 Blade).

- 1 Bl. G. Bull. Døbefont i Enningdals Kirke. } (i Aarsb. f. 1855.
1 - — Do. i Idd Do. } Pl. IX.
1 - — Helleristing ved Sarpsborg (i Do. Pl. I.).
1 - Grundrids af Holms nedtagne Kirke.
1 - Døbefont i Tune Kirke (i Aarsb. f. 1858 Pl. I.).
6 - B. C. Arntzen. Helleristninger paa Rostad, Rød og Raade
i Tune Prestegjæld.
1 - Chr. Christie. Kiste i Glemming Kirke.
1 - G. Bull. Rygge Kirke.
1 - — Raade Do.
1 - Chr. Christie. Døbefont i Eidsbergs Kirke.
1 - — Do. i Enebaks Do.
1 - G. Bull. Døbefont i Aas Kirke (i Aarsb. f. 1858 Pl. I.).
5 - Chr. Christie. Kort over en Del af Aaslo, Grundplan af
Hallvardskirken, Bispegaarden og Ladegaar-
den sammesteds. (Illustr. Nyhedsbl. f. 1866
No. 9—11).
1 - W. Næser. Kort over Hovedøen }
1 - J. Nebelong. Grundplan af Klosteret } med Aarsb. f. 1849.
sammesteds. }
1 - Mindre Grundplan af samme med 2 Ligstene (med Aarsb.
f. 1846).
2 - J. Frich. Perspektiver af samme (det ene med Aarsb. f. 1847).
8 - — Gulvfliser derfra (1 Pl. med Aarsb. f. 1847 og 2
Pl. med Aarsb. f. 1850).
13 - J. Nebelong. Kapiteler, Kragstene m. v. } 3 Pl. med Aarsb.
derfra. } f. 1850
8 - J. Frich. Ligesa. } 2 Pl. med Aarsb.
3 - — Ligesa fra Porte paa Akershus. } f. 1853.

- 1 Bl. J. Frich. Gammelt Skab hos en Privatmand i Kristiania.
- 1 - Zeuthen. Fremstilling af Akershus Slots Beleiring af Svenskerne i 1567 (efter et af Felterne paa Fredrik IIs Marmorkiste i Roskilde Domkirke).
- 3 - Grundplaner af Akershus Slot i 1737, efter Originalerne i Rigsarkivet og Ingeniørbrigadens Arkiv.
- 6 - P. Holtermann. Akers Kirke (i Aarsb. f. 1855 Pl. II.),
- 2 - G. Bull og Chr. Christie. Nes nedtagne Kirke i Hallingdal. (N. Bygn. fra Fort. 6te Hefte, 2den Række, Pl. IV).
- 1 - G. Bull. Flaa nedtagne Kirke.
- 2 - — Gols Kirke.
- 1 - Chr. Christie. Hemsedals Kirke.
- 2 - — Thorpe Do.
- 1 - G. Bull. Snitverk med Runeindskrift i samme Kirke (i Aarsb. f. 1855 Pl. VI).
- 10 - — Nicolai Kirke paa Gran.
- 1 - — Ruiner af Frue Kirke sammesteds, nu restaureret.
- 1 - — Stenhus ved Grans Prestegaard (Aarsb. f. 1855 Pl. VIII).
- 1 - — Thingelstads Kirke.
- 1 - Runesten paa Dynna i Grans Prestegjeld (Aarsb. f. 1854 Pl. I).
- 1 - G. Bull. Klokkeindskrift i Norderhovs Kirke (sammesteds f. 1855 Pl. VI).
- 1 - Kort over Gravhaugene ved Gaarden Vejen paa Ringerike.
- 1 - Chr. Christie. Detaljer fra Kirker i Numedal og Sandsver.
- 1 - — Tuft Kirke. (N. Bygn. fra Fort. 6te Hefte, 2den Række, Pl. I).
- 1 - — Flesberg Kirke.
- 2 - — Portal og Udskjeringer i Opdals Kirke. (N. Bygn. f. Fort. anf. Hefte Pl. II og III).
- 1 - — Nore Kirke.
- 1 - — Veglid nedtagne Kirke. } Sammest. Pl. I.
- 1 - J. Frich. Musikalsk Instrument, tilforn paa Krakvik i Nore Prestegjeld, nu i Universitetets Samling (i Aarsb. f. 1855 Pl. XI).

- 1 Bl. Chr. Christie. Loft paa Krakvik.
 1 - — — Stue paa Raudland.
 1 - — — — Gjellerud.
 1 - — — Elfteløds (Sandsvers) Kirke.
 1 - Kort over Strøget omkring Borre Kirke. }
 2 - J. Frich. Sager fundne i en Gravhaug } 3 Pl. med Aarsb.
 paa Vold i Borre. } f. 1852.
 1 - P. Holtermann. Dørstolper (nu i Universitetets Samling) af
 en Stuebygning paa Gavlstad i Lardals
 Prestegjeld (i Aarsb. f. 1855. Pl. VII).
 1 - Kort over Gravhaugerne ved Nordre Kaupang i Thjødning
 Prestegjeld, (i Aarsb. f. 1867).

Hamars Stift. (66 Blade).

- 1 Bl. J. Frich. Ring og Beslag i Nes Kirke paa Hedemarken
 (i Aarsb. for 1855 Pl. XI).
 5 - G. Bull. Ringsakers Kirke (i Mindesmerker af Middelald.
 Kunst i Norge, 2det Hefte).
 1 - J. Frich. Ligsten paa Ringsakers Kirkegaard (i Aarsb. f.
 1855 Pl. X).
 1 - Rids af Gaarden Stemsrud i Grue Prestegjeld.
 1 - J. Frich. Ringebo Kirke (i Aarsb. f. 1855 Pl. IV).
 1 - A. Tidemand. Forsiden af en Stol fra Vaage, i Universi-
 tetets Samling (med Indbydelsen til Forenin-
 gens Stiftelse i 1844).
 1 - J. Frich. To andre Sider af samme Stol (med Aarsb. f. 1848).
 4 - Chr. Christie. Portaler i Vaage Kirke } N. Bygn. f. Fort.
 } 1ste Række Pl. V.
 1 - — — — Døbefont i samme Kirke.
 3 - — — — Gaarden Sandbu.
 1 - — — — Stuebygning paa samme Gaard.
 1 - — — — Døbefont paa samme Gaard.
 4 - — — — Gaarden Haakenstad.
 1 - — — — Svalgange paa Haakenstad, Bjølstad og He-
 ringsstad.

- 1 Bl. Chr. Christie. Tungaard paa Bjølstad.
- 1 - — Dørstolper af en Lade paa samme Gaard
(Levning af en Stavekirke?)
- 1 - J. Frich. Lysestage paa Brandvoll } i Aarsb. f. 1855 Pl.
1 - — Gardmo Kirke } III og XI.
- 1 - Chr. Christie. Døbefont i samme Kirke.
- 6 - — Loms Kirke.
- 1 - — Samstue paa Løkra.
- 1 - — Døbefont i Faabergs Kirke.
- 1 - Runesten paa Alfstad paa Thoten (i Aarsb. f. 1854 Pl. III).
- 4 - M. Bagge. Slæde fra Valdres i Universit. Saml. (i Aarsb.
f. 1855 Pl. XII).
- 3 - G. Bull. Øvre Reinlids Kirke (i Mindesm. af Middelald.
Kunst i Norge, 3dje Hefte).
- 4 - — Hedals Kirke (sammesteds, 1ste Hefte).
- 1 - — Klokkeindskrift i samme Kirke (i Aarsb. f. 1854
Pl. XIV).
- 1 - — Slidre Kirke.
- 2 - — Bygning paa Hande (i Aarsb. f. 1854 Pl. IX).
- 4 - — Lomens Kirke (i Mindesm. af Middelald. Kunst i
Norge, 5te Hefte).
- 4 - — Hurums Do. (sammesteds 4de Hefte).
- 1 - — Døbefont i Røens Kirke (i Aarsb. f. 1854 Pl. V).
- 1 - — Runesten ved Vangs Kirke (sammesteds Pl. II).

Kristianssands Stift. (55 Blade).

- 2 Bl. Hiterdals Kirke efter Restaurationen (2Pl. med Aarsb. f. 1851).
- 1 - G. Bull. Trætavle med Maleri paa Hove i Hiterdals Prestegjeld.
- 3 - — Gammel Stol sammesteds (i Aarsb. f. 1854 Pl. IV).
- 3 - — Gammel Stol i Hiterdals Kirke (sammest. Pl. V).
- 3 - Chr. Christie. Bamble Kirkes Ruiner.
- 1 - — Døbefont i Eidangers Kirke.
- 1 - Grundrids af Bratsberg Kapel.

- 1 Bl. T. Dahl. Helleristing ved Fossùm (i Aarsb. f. 1857 Pl. III Fig. 3).
- 1 - A. Tidemand. Stabur paa Bolkesjø }
 1 - J. Frich. Do. i Laurdal } 2 Pl. med Aarsb. f.
 1 - — Stue paa Groven } 1845.
- 1 - P. Holtermann. Eidsborgs Kirke (i Aarsb. f. 1855 Pl. V).
- 1 - J. Frich. Portal i samme Kirke (med Indbydelsen til Foreningens Stiftelse i 1844).
- 1 - — Soudlands nedtagne Kirke } i Aarsb. f. 1854 Pl.
 1 - — Grandshereds do. Do. } VI og VII.
- 1 - Chr. Christie. Soudlands nedtagne Kirke.
- 1 - — Stue paa Raudland ved Totakvand.
- 1 - — Silgjords Kirke.
- 1 - — 2 Dørstolper (fra Hyllestads Kirke), tilforn paa Rike i Valle i Setersdal, nu i Universitetets Samling.
- 1 - — Døbefont i Sole Kirke.
- 1 - — Sørbø Kirke.
- 14 - — Utstens Kloster.
- 1 - — Finnø Kirke.
- 1 - — Gravsten af Marmor i samme Kirke.
- 2 - — Talgø Kirke.
- 1 - — Gravsten af Klæbersten paa Kirkegaarden sammesteds.
- 2 - — Avaldsnes Kirke.
- 1 - — Døbefont ved Hauskens Kirke.
- 3 - G. Bull. Stavangers Kirke.
- 1 - — Døbefont i samme Kirke (i Aarsb. f. 1855 Pl. IX).

Bergens Stift. (108 Blade.)

- 2 Bl. Mosters Kirke.
- 2 - Fitje Do.
- 1 - G. Bull. Bygning paa Finne paa Voss (i Aarsb. f. 1854 Pl. III).
- 3 - Chr. Christie. Vossevangens, Kinserviks og Eidfjords Kirker.

- 4 Bl. Chr. Christie. Ullinsvangs og Odde Kirker.
- 1 - — Lysekroner i Kinserviks Kirke.
- 1 - — Døbefont i samme Kirke.
- 1 - — Døbefont i Ullinsvangs Kirke.
- 1 - — Dørbeslag i Østensø Do.
- 1 - — Dørbeslag i en Stuebygning paa Aga.
- 1 - Fotografi af en Ljorekam (i Bergens Museum) fra en nedtagen Stue sammest.
- 1 - Fotografi af 2 udskaarne Dørstolper fra Ulvviks nedtagne Kirke, ligeledes i Bergens Museum.
- 6 - G. Bull. Marielirken i Bergen.
- 2 - — Levninger af Nonneseter Kloster paa Lungegaarden sammesteds.
- 1 - H. Thrap-Meyer. Grundrids af samme.
- 1 - — Grundplan af Munkelifklostrets Kirke med Detaljer (i Aarsb. f. 1860).
- 1 - G. Bull. Grundplan af Bergens Domkirke.
- 1 - — Et Vindu i samme Kirke (i Aarsb. f. 1854 Pl. XI).
- 5 - — Magasinbygningen (Kongehallen) paa Bergenhus. (N. Bygn. f. Fort., 1ste Række, Pl. X—XII).
- 6 - Chr. Christie. Rekonstruktionstegninger af samme Bygning. (Sammesteds Pl. XIII—XVI).
- 1 - Grundplan og Oprids af samme Bygning i det 18de Aarhundrede (efter Original i Rigsarkivet).
- 1 - — — — Taarnet paa Bergenhus (efter Original i Ingeniørbrigadens Arkiv).
- 1 - Plan af Bergenhus i 1690 (efter Original sammest.)
- 1 - — - Bergen i samme Aar (ligesaa).
- 2 - Chr. Christie. Fane Kirke.
- 1 - — Herlø nedtagne Kirke.
- 1 - — Gammel Stue paa Landsvik i Herlø Sogn.
- 1 - G. Bull. Hove Kirke i Sogn. (N. Bygn. f. Fort. 7de Hefte, 2den Række, Pl. V).
- 2 - — Hoprekstad Kirke. (Sammest. 1ste Række, Pl. VI).
- 1 - Chr. Christie. Kapel af udskaaret Træverk, i samme Kirke.

- 1 Bl. G. Bull. Vangsnes nedtagne Kirke (N. Bygn. f. Fort. 1ste Række Pl. VII).
- 2 - — Rinde nedtagne Kirke (sammesteds Pl. IX).
- 2 - — Stedje do. Do.
- 1 - — Kopangers Do.
- 1 - — Hafslø Do.
- 1 - — Fortun Do.
- 3 - — Urnes Do. } N. Bygn. f. Fort. 1ste Række Pl. 1—IV.
- 1 - Chr. Christie. Snitverk i samme Kirke. }
- 1 - Flintoe. Alterstage i samme Kirke (med Aarsb. f. 1846).
- 1 - Chr. Christie. Døbefont fra Nes Kirke i Lyster.
- 1 - — — — Fit — — —
- 2 - G. Bull. Dale Kirke sammesteds. (N. Bygn. f. Fort. 7de Hefte, 2den Række, Pl. VI—VIII).
- 3 - — Lysestage i Gaupne Kirke (i Aarsb. for 1854 Pl. X).
- 2 - — Borgunds Kirke. (2 Pl. med Aarsb. f. 1856).
- 1 - Holck. Samme Kirkes Indre (med samme f. 1857).
- 1 - — Perspektiv af sammes Ydre (med samme f. 1858).
- 3 - Chr. Christie. Dørstolper i Tønjums Kirke.
- 2 - G. Bull. Aardals nedtagne Kirke. } N. Bygn. f. Fort. 1ste Række, Pl. VII—IX).
- 1 - Chr. Christie. Portal i samme Kirke. }
- 2 - — Kinns Kirke.
- 1 - — Døbefont i Gloppens Kirke.
- 1 - Schiertz. Prospekt af Selje Klosterruiner. } 5 Pl. i Selje Klosterlevninger, udg. 1868.
- 5 - O. Krefthing. Planer af samme Ruiner. }
- 11 - — Fotografier af samme.
- 1 - J. Frich. Malerier paa et Skab i Hjørendefjords Kirke.
- 1 - — Udskjering paa en Dør i Borgunds Do.
- 1 - — Processionsstav fra Ørskogs Kirke (i Aarsb. f. 1855 Pl. X) nu i Bergens Museum.
- 1 - Chr. Christie. Døbefont i Strandens Kirke.

Throndhjems Stift. (61 Blade).

1 Bl. Chr. Christie. Thingvolls Kirke.

- 10 Bl. O. Krefting. Hovedbygningen paa Østeraat.
 7 - — Levninger af Reins Kloster (2 Pl. i Aarsb. f. 1864).
 1 - Chr. Christie. Bynessets og Orkedals Kirker.
 2 - — Børseskogns Kirke.
 1 - Grundplan af Kirkeruinen paa Huseby (i Aarsb. f. 1848).
 2 - Rids af den nedtagne Stue paa Uf i Rennebo.
 1 - Udskjeringer i samme Stue, nu i Videnskab. Selsk. Samling i Thronhjems.
 1 - Gammel Stol fra Rennebo Kirke, i Bergens Museum.
 1 - Chr. Christie. Melhus Kirke.
 1 - H. Thrap-Meyer. Søjefodstykke fra Klostret paa Munkholmen, i Bergens Museum.
 1 - Fotografi af O. Kreftings Grundplan af Thronhjems Domkirke (i Aarsb. f. 1866).
 5 - O. Krefting. Gravsteder under Gulvet i samme Kirke (i samme Aarsb.)
 1 - Klosterruinen paa Tauterø.
 3 - Chr. Christie. Vernes Kirke
 2 - — Mære Do.
 6 - — Udskaarne Bjelkehoveder i de to sidstnævnte Kirker. } N. Bygn. f. Fort. 1ste Række, Pl. XVII—XX.
 1 - — Logtuns Kirke.
 3 - — Alvstahaugs Do.
 1 - — Levangers Do.
 4 - — Stiklestads Do.
 1 - — Døbefont i samme Kirke.
 1 - — Sagshaugs Kirke.
 1 - — Døbefont i samme Kirke.
 1 - — Ring og Dørbeslag i samme Kirke.
 1 - — Husstads Kirke.
 1 - — Ranhems Do.

Tromsø Stift. (8 Blade).

2 Bl. Chr. Christie. Alstarhaugs, Gildeskaals og Brønø Kirker.

1 - - - Herø Kirke.

1 - - - Dønnes Do.

4 - - - Throndenes Do.

Fortegnelse

over de løse lithograferede Blade, som Foreningen har udgivet:

Med Indbydelsen i 1844 fulgte 2 Blade	(Forsiden af en Stol fra Vaage af Tidemand og Eidsborgs Kirkes Portal af Frich).
— Aarsberetn. f. 1845 — 2 —	(Stabur paa Bolkesjø af Tidemand og Stuebygning paa Groven samt Stabur i Laurdal af Frich).
— — - 1846 — 2 —	(Alterstage i Urnes Kirke og Grundplan af Hovedøens Kloster samt to Ligstene der).
— — - 1847 — 2 —	(Perspektiv af Klosterruinerne sammest. og Gulvfiser, Pl. IV).
— — - 1848 — 1 —	(Bagside og en anden Side af den ovennævnte Stol).
— — - 1849 — 2 —	(Kort over Hovedøen og en større Grundplan af Klosteret sammesteds).
— — - 1850 — 5 —	(2 med Gulvfiser og 3 med Kapiteler, Kragstene o. s. v. af Nebelong).
— — - 1851 — 2 —	(Hiterdals Kirke i restaureret Stand).
— — - 1852 — 3 —	(Kort over Strøget omkring Borre Kirke og Sager fundne i Gravhaug paa Vold ved samme Kirke).
— — - 1853 — 2 —	(Kapiteler, Kragstene o. s. v. af Frich).
— — - 1856 — 2 —	(Borgunds Kirke af G. Bull med Text).
— — - 1857 — 1 —	(samme Kirkes Indre af Holck).
— — - 1858 — 1 —	(Perspektiv af dens Ydre af Holck).

Oldsager

indkomne til Bergens Museum i 1867.

1. To ovale skaalformede Spænder og en Nøgel af Messing samt 4 smaa Glasperler, 3 grønne og en blaa-hvid, fundne paa Gaarden Sunde i Malle Sogn, Stavangers Amt. (Samlingens No. 1867—1869).
2. Paalstav, Vegtballanse og Bor af Jern (1870—1872), fundne 1867 paa Tungenes under Gaarden Nes i Stedje Sogn, Nordre Bergenhus Amt, tilligemed en Del Brudstykker af Pile og Sigde.
3. Tilsleben Hulmeisel af Sandsten (1927) og en vævskyttelformet Beltesten (1928), begge fundne 1865 paa Gaarden Aspeteig i Nøstdals Sogn, Nordre Bergenhus Amt.
4. Drikkehorn med forgyldt Messingbeslag fra senere Middelalder. Har været opbevaret i Kinns Prestegjeld i Nordre Bergenhus Amt.
5. Tre Tavler af Træ med Temperamalerier (Antipendier foran Alterbordet), en af Bord sammensat Tøndehvelving med Malerier, et Skab, 3 Stykker spaanlagt Tagbedækning og et Portal med Udskjeringer, alt fra den nedtagne Aardals Kirke i Sogn. (Jfr. Aarsberetn, f. 1866 Side 73).
5. To Portaler med Udskjeringer og Fodstykket af en Stav med Runeindskrift, fra den nedtagne Stedje Kirke i Sogn. (Jfr. Aarsberetn. f. 1866 Side 75).
7. Slibesten af Marmor eller Kalksten, 9 Tommer lang og 6 Tommer bred, med en dyb Fure paa begge Fladsider, funden 1867 i en Sandbakke paa Gaarden Ytre Haugsdal i Lindaas Prestegjeld, Søndre Bergenhus Amt (2048).
8. 13 forskjellige Smaating af Bronse, Messing, Ben eller Glas, fremkomne ved Udgravningen af Selje Klosterruiner i 1866 og 1867. (Jfr. „Selje Klosterlevninger“ Side 14).

9. Udhulet Kar af Klæbersten, 12" højt og 18" i Tvermaal, tilforn brugt, som det siges, til Døbefont i Bøgstads Kirke i Indre Holmedals Prestegjeld, Nordre Bergenhus Amt.

Oldsager

indkomne i 1867 til det kgl. norske Videnskabernes Selskabs Samling.

1. Katal. No. LXXIV. Fund fra Vigdal i Budviken i 3 Hauger.
1. Søndre Haug: *a*) Brynesten; *b*) Sverd i 4 Stykker, Klinggen 22 Tommer; Grebet, fra Hugbøilens Underkant til Knappens Øverende, 6 Tommer; der mangler maaske et Stykke af Klinggen, dog er den snarere helt tilstede; den er for det meste omgiven af Træ som en Skede, og derpaa sees Mærker af Vævnad, formentlig af Linned, maaske dog paa enkelte Steder af omviklet Metaltraad; *c*) en hel Jernring og to Stykker af en anden, formentlig af et Bidsel; *d*) et lidet Stykke af en Skjoldbule; *e*) Forskjellige ubestemmelige Smaastumper, sandsynligvis Stykker af Pile- og Spydodder; —
 2. I Mellemhaugen: *f*) to Bidselringe, den ene løs, den anden forenet med Mundbidet; *g*) et af de ubekjendte Redskaber, bestaaende af en Jernbøile med vedhængende Ringe, 4 i Tallet; —
 3. I nordre Haug: *h*) Et Greb og 4 forskellige Stykker af en eller flere Sverdklinger; Grebet uden Knap, Klingestykkerne meget brede indtil 2½ Tomme, med Træ og Tøi som *b*; *i*) Øxeblad uden Skafthul, 4 Tommer i Eggen, 5 Tommer i Høide; *k*) Græv med Skafthul; *l*) Pileodder, tildels hele, tildels i Stumper, ialt 12; to Bundter deraf ligge sammenrustede, tre og tre i hver Bundt; *m*) Et Stykke Ben, maaske en Hugtand af et Svin. — Med Undtagelse af det sidste Stykke er alt af Jern og meget forrustet. Træet og

Tøiet ere neppe tilstede uden som Form for Jernoxydet, der har remplaceret dem. — Gravningen blev foretaget i Sommeren 1867 i bestemt Hensigt.

2. Katal. No. LXXV. En Jernøxe fra Bergstad i Sparbuen, funden om Vaaren 1867 ved Pløining af en Haug, som før har været udpløiet, og hvor der før skal være fundet et Sverd, Kul og Ben, omtrent 200 Alen syd for Gaardens Huse. — Eggen lidt over 3 Tommer, Afstand mellem Skafthul og Eg = 3 Tommer; Skafthullet 2 Tommer høit, 1½ Tomme bredt.
3. Katal. No. LXXVI. *a)* To Sverdstykker, maaske sammenhørende, det ene med Greb, det andet Odstykket. Grebet er 5 Tommer fra øverste Ende af Knappen til Underkant af Hugbøilen; det derved siddende Klingestykke er 14 Tommer. Odstykket er 15 Tommer og forsynet med Hulrende langsefter, hvilken ikke kan findes paa Grebstykket, der er langt mere rustet; Bredden ved Grebet 2 Tommer; *b)* Spyd, lidt af Skaftstykket afbrukket, ialt omtrent 1 Alen langt; *c)* Øxe med Skafthul, 7 Tommer høi, 3½ Tomme i Eggen; *d)* Skjoldbule i to Stykker; *e)* Bidselring; *f)* en Sax som de almindelige Sausaxe; *g)* Stykke af en flad Jernring, maaske hørende til Skjoldbullen; *h)* Stump af et Knivsblad med meget tyk Bak, som en smalklinget Tollekniv; *i)* et lidet Stykke Kobberblik med isiddende Nagler. — Alt fundet paa Mostad-Trøen i Frosten i en Haug, omtrent $\frac{3}{4}$ Alen høi, ved Gravning for at bruge Jorden til Gjødning, først i Juli 1867. Øverst laa Kuppelsten, derunder mindre Stene og Singel. Fundet laa i Høide med Jordbaandet, Sverd og Spyd ikryds, Skjoldbullen i Mellemrummet ved Sverdgrebet og Øxen derovenfor.
4. Katal. No. LXXVII. Fire Hjelme forærede af Direktionen for Throndhjems Theater. De ere angivelig for nogle Decennier siden købte i Gudbrandsdalen, hvor de ansaaes for at have tilhørt Sinklar og hans Folk. To af disse Hjelme ere af Kobberblik, den ene med Sølvzirater; de andre to ere af Messing. De to første skrive sig maaske fra hin Tid; de to sidste synes mere tvivlsomme.

Øversigt

over de til Universitetets Samling af nordiske Oldsager i 1867
indkomne Sager, ældre end Reformationen.

1. Brudstykke af et tveegget Sværd, et Øxeblad, begge af Jern, og ubetydelige Levninger af andre Jernsager, hvoriblandt en Skjoldbule, et Sigdblade og et Bidselmundbid, samt en Brynsten, fundet 1863 i en Gravhaug paa Gaarden Øster-aatt i Høyland Pgd., Stavanger Amt (yngre Jernalder). I Haugen fandtes desuden en Lerurne, hvori der var „Aske.“ (Saml. No. 3971—3974).
2. Stenøxe med Skafthul, $4\frac{1}{2}$ ” lang, smukt arbeidet; har i længere Tid været bevaret paa Gaarden Ryggetangen i Sande Pgd., Jarlsberg og Larviks Amt og er rimelig fundet der. (3975).
3. Tveegget Sværd af Jern, Brudstykke (yngre Jernalder). Fundet i „Bjørgehaugen“ paa Gaarden Bjørgen, ligeledes i Sande Pgd. (3976).
2 og 3 er skjenkede til Samlingen af Gaardbruger Herlof Herlofsen Ryggetangen.
4. Nøgel af Bronze med fladt Haandtag af gjenembrudt Arbeide og Skjæg med tre lodret staaende Pigger paa den ene Side (jfr. Aarsberetn. 1866 Side 90 No. 21). Afbildet Pl. III fig. 33. Funden i en Ager i Vang Pgd. i Valdres. (3977).
5. Enegget Sværd og Øxeblad af Jern, fundne i en Røs paa Gaarden Kjøs i Hurum Sogn, Vang Pgd. i Valdres, sammen med en svær Spydspids og andre Jernsager (yngre Jernalder). Sværdets Længde er 33”, hvoraf paa Klingen kommer $26\frac{1}{2}$ ”; Klingens største Bredde 2”. Hjalt mangle; Tangen og Spidsen er ombøiede, begge til samme Side. (3978. 3979).
6. Smaa Stykker af to Lerurner, fundne med ubetydelige Brudstykker af Jern og Bronze, samt Kul og brændte Ben, under en stor Stenhelle i Bunden af en stor rund Gravhaug paa

- Gaarden Rørholt i Bamble Pgd., Bratsberg Amt. Den ene Urne, af rød Lermasse, har havt Urtepotteform og har været bedækket med Strege-, Kors- og Kam-Zirater. Den anden, af sort Farve, har været buget og prydet med nogle simple Strege- og Punktzirater (fra ældre Jernalder?). — Gave fra Stud. theol. A. Rørholt, der udgrov Haugen i Sommeren 1866. I 6—8 mindre Hauger, der laa i Nærheden af den store og udgroves paa samme Tid, fandtes intet uden Kul og i enkelte af dem Benstumper. (3980).
7. 5 Redskaber af Jern af Form, som Afbildningen Pl. III fig. 32 viser, fra 9—11 $\frac{1}{4}$ " lange, fundne med henimod 70 andre af samme Form og Størrelse under en Stenhob paa Gaarden Ottestad i Stange Pgd. paa Hedemarken. Redskaber af dette Slags, af meget forskjellig Størrelse, er fundne paa mange Steder i Norge, tildels sammen med Oldsager, der sikkert vides at tilhøre den yngre Jernalder, og altid i stor Mængde sammen (indtil 600 Stykker paa enkelt Sted). Der er Grund til at formode, at de har været brugt ved Vævning paa de gamle Vævstole med hængende Væv, hvor der behøves en Vegt i Enderne af Rendingstraadene for at stramme dem og holde dem fra hinanden; dertil har rimelig disse Jernredskaber været brugte ved finere Rending, medens man ved grovere brugte Stene, saakaldte Kljaastene (sml. Afbildningen af en saadan Vævstol fra Færøerne, ganske lig de i Norge brugte, i Worsaaes Nordiske Oldsager No. 558). — Gave fra Johan Ottestad (3982).
8. Tveegget Sværd af Jern, ufuldstændigt (yngre Jernalder), fundet i en rund Gravhaug paa Gaarden Hønsi i Gjerdrum Pgd. paa Romerike. Laa omtrent midt i Haugen, noget højere end den omgivende Jordflade, tilligemed en hel Del andre af Rust fortærede Jernsager. Intet Gravkammer (3983).
9. Øxeblad af Jern, almindelig Form fra yngre Jernalder, kun 4" langt, fundet i Jorden paa Hildeei i Flaa Sogn i Hallingdalen. (3984).
10. Redskab af Jern, maaske en liden Hakke, 5" langt, fundet

i Jorden paa Gaarden Vegaker i Krødshered Sogn, Sigdal Pgd., Buskeruds Amt. (3985).

9 og 10 er Gaver fra Elling Olsen Stavenesodden.

11. Spydspids af Jern (Pl. III fig. 27) med tveegget, ganske tyndt, smalt, men næsten i hele sin Længde jævnbredt Blad og skjødesløst arbeidet; ikke ganske sammensluttet Fal. Spidsen afbrudt. Det tilbageværende Stykke af Bladet er 17" langt, dets største Bredde $1\frac{1}{4}$ "; Falens Længde er $4\frac{1}{2}$ ". Spydspidserne af denne Form, der findes hyppigt i Norge i Grave fra yngre Jernalder, har alle den Særegenhed, at Bladet danner en stump Vinkel med Falen i sit eget Plan. (3986.)
12. Paalstavspids (Celt) af Jern, 5" lang og $2\frac{1}{8}$ " bred i Eggen. (3987).

11 og 12 er fundne sammen i en Gravhaug paa Vinna i Krødshered Sogn, Sigdal Pgd., Buskeruds Amt.

13. Ljablad af Jern, $19\frac{1}{2}$ " langt, maalt efter Ryggen; efter Formen at dømme rimelig fra hedensk Tid. Gave fra Erik Hansen Sand. (3988).
14. Eneegget Sværd af Jern, af den i yngre Jernalder almindelige Form. Klingens 27" lang, dens største Bredde $1\frac{7}{8}$ ". Hjaltenene mangle; af Tangen blot en liden Stump tilbage. (3989).
15. Brudstykke af et Bidselmundbid af Jern, med løse Sideringe og enkelt Led; kun den ene Ring og det meste af den dertil fæstede Halvdel af Biddet er bevaret. Ringen er usædvanlig stor ($4\frac{3}{4}$ " Tvermaal). Gave af Fanejunker Hammersbøen. (3990).
16. Pilespids af Flint af trekantet Form (som No. 72 hos Worsaae), smukt arbeidet, $3\frac{3}{4}$ " lang. (4000).

13—16 ere alle fundne i Aal Pgd. i Hallingdalen, 13 paa Sand i Hol Sogn, 14 oppe paa Fjeldet mod Hardanger, ved Ustetinden, 15 paa Fly i Aal Sogn i en Haug sammen med Ben og Kul og 16 paa Olmedokken i Hol Sogn.

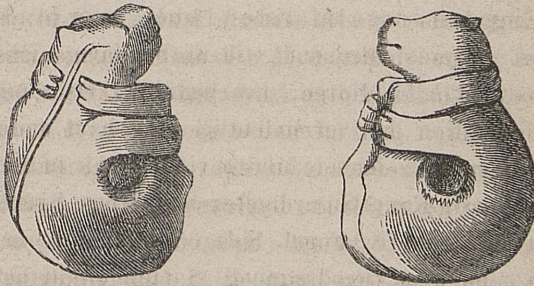
17. Fingerring af Guld, baandformet, med 4 ophøiede Striber rundt om og 2 Rader indtrykte Punkter i hver af Fordybningerne mellem disse; temmelig raat Arbeide. Baandets Bredde

- er $\frac{1}{2}$ " , Ringens Diameter $\frac{5}{8}$ " , Vegt 3 Kvintin 38 Æs (ældre Jernalder). Funden i en Gravrøs paa Nordsveen under Gaarden Ringsaker i Nordre Aurdal Pgd. i Valdres. Røsen var rund, dannet af runde Stene med lidt Jord imellem. Ringen fandtes omtrent i Midten, $1\frac{1}{2}$ Alen under Røsens Top, i et lidet rundt, med Heller omsat Rum, tilligemed et Glasbæger, to Spydspidser af Jern og et lidet fladt Stykke Guld. Længere nede stødte man paa en svær Helle, under hvilken dog intet fandtes. (4001).
18. Kile af Sten, $4\frac{3}{4}$ " lang, funden under en Trærod i Gaarden Helleruds Udmark i Østre Aker Pgd. ved Kristiania (4002).
19. Pilespids af Skifer, af det i Aarsberetn. 1866 Side 99 No. 42 omtalte særegne Slags af Stenoldsager, 5" lang (Pl. I fig. 2). Funden paa Gaarden Østre Stræte i Vaaler Pgd. i Solør og foræret af P. G. Østby. (4003).
20. Pilespids af Jern, med tveegget Blad og Stift, af den i yngre Jernalder almindelige Form, $5\frac{5}{8}$ " lang. Funden i Grava-skardet østenfor Vinstervandene paa Fjeldet mellem Gudbrandsdalen og Valdres. (4004).
21. To Pilespidser af Jern med fladt tveegget Blad og Stift til at sætte ind i Skaftet, ligeledes rimelig fra hedensk Tid, fundne paa Høifjeldet nordenfor Vangs Sogn i Valdres. (4008).
22. Tveegget Kniv af Flint med firkantet tilhugget Haandtag, 7" lang, og en Kile af Flint, $5\frac{3}{4}$ " lang, sleben paa alle fire Sider henimod Eggen, men forresten kun tilhugget. Fundne paa Nes Jernverks Hovedgaard i Nedenes Amt og skjenkede til Samlingen af Verkets Eier, Hr. N. Aall. (4009. 4010).
23. Et Ljablad, et Sigdblade og en Sax af Jern af almindelig Form, fundne i en Gravrøs paa Gaarden Løkkreim i Vang Pgd. i Valdres, sammen med et enegget Sværd af Jern, som indsendtes til Samlingen i 1866. (4013—4015).
24. Sigdblade af Jern af en usædvanlig Form; Bladet er meget stærkt krummet, af Form næsten som et latinsk C, og Tangen, der er smal, indrettet til at stikkes ind i et Skaft, udgaar i omtrent ret Vinkel fra dets ene Ende. Bladet 15" langt, Tangen 5". Fundet i Jorden paa Gaarden Kongsli i Vang Pgd.

- i Valdres. Samlingen har fra ældre Tid et noget større Exemplar af samme Form, der angives at være fundet i en Gravhaug i Hurum Pgd., Buskeruds Amt, men denne Angivelse er for usikker til derefter at kunne henføre disse Stykker til hedensk Tid. (4017).
25. Dørring af Jern af $4\frac{3}{4}$ " Tvermaal, endende i Dyrehoveder, og ellers prydet med Halvcirkelzirater; har været fæstet paa en Dør i den nys nedrevne gamle Kirke i Fiskum Sogn, Eker Pgd., Buskeruds Amt. Gave fra Sognets Kommunestyrelse. (4019).
26. Underpladen af en oval skaalformet Spænde og en flad cirkelformet Spænde, begge af Bronze, fundne i en Gravrøs uden Gravkammer paa Gaarden Tonsvik i Nesne Pgd. paa Helgeland. Oldsagerne laa ved et Skelet, der forekom Finderen at være af ualmindelig Størrelse. Den cirkelformede Spænde (Pl. III fig. 25) er $2\frac{1}{2}$ " i Tvermaal og har været stærkt forgyldt; den er sammensat af en flad, glat Underplade og en ornamenteret og gennembrudt Overplade. Den stemmer ellers saa mærkværdig nøiagtig i alle Enkeltheder med et andet Samlingen tilhørende Exemplar, der hidrører fra en Gravhaug ved Hofs Kirke i Solør (N. Fornl. Side 742), at man maa fristes til at tro dem støbte i samme Form. (4021. 4022).
27. Et Par ovale skaalformede Spænder af Bronze med enkelt Plade (4 " lange, $2\frac{2}{3}$ " brede), en stor Ravperle af fladtrykt Kugleform og en liden bøileformet Spænde af Bronze. Den sidste er lige dannet i begge Ender; Bøilen gaar spidst opad i Midten, hvorved Stykkets Overflade deles i to Afdelinger, i hver af hvilke der synes at være fremstillet to mod hinanden vendende Dyrehoveder. Alt fundet i en Gravhaug paa Gaarden Glein, ligeledes i Nesne Pgd., i en tildels af Sten dannet Gravhaug. Haugen skal have havt et Gravkammer, omtr. $2\frac{1}{2}$ Alen langt og $1\frac{1}{2}$ Alen bredt, hvori desuden laa endel hensmuldrede Ben, som forekom Finderen at være ubrændte. De to Spænder fandtes liggende med Hulingerne mod hinanden og Ravperlen mellem dem. (4023—4025).

26 og 27 er indsendte til Samlingen af Agronom H. Coldevin i Nesne som Gaver fra Niels Pedersen Tonsvik og Hans Olsen Glein.

28. Et Par ovale skaalformede Spænder af Bronze med dobbelt Plade, $4\frac{1}{4}$ " lange og $2\frac{3}{4}$ " brede, indlagte med fin flettet Sølvtraad ovenpaa og ret smukt arbeidede; en enkelt simplere arbeidet Spænde af samme Slags, $4\frac{1}{10}$ " lang og $2\frac{2}{3}$ " bred, omvundet med grov flettet Sølvtraad langs Dækpladens undre Kant; en liden Cylinder af tyndt Bronzeblik, $2\frac{1}{2}$ " lang og en knap Tomme i Tvermaal, udvendig prydet med nogle Baand af parallele Linier, med indadbøiet Rand i den ene Ende, lukket ved en indenfra fremskudt mindre Cylinder med fast Laag, der kun er $\frac{1}{3}$ " lang, og hvori er fæstet en bevægelig Hempe af Broncetraad; en oval glat Ring af Bronzeblik af Form omtrent som den nederste Del af en oval skaalformet Spænde, naar man tænker sig denne afskaaren lidt ovenfor Randen, samt et Brudstykke af en lignende Ring. Alt fundet i en af Sand bestaaende Haug paa Gaarden Ryum i Vikten Sogn, Nærø Pgd., Nordre Thronhjems Amt, og skjenket til Samlingen af Gaardbruger Benjamin Eliassen Ryum ved Lensmand P. Anzjøn. (4029—4032).
29. En liden udskaaren Figur af Rav, forestillende en Hund eller et lignende Dyr, der har rullet sig sammen saaledes, at Bagfødderne gribe om Nakken, medens Forfødderne slynge sig om Bagbenenes Laar (se vedstaaende Træsnit i

Originalens Størrelse) Figurens Høide er $1\frac{1}{3}$ "; den er godt skaaret og vel bevaret. Fundet i Jorden paa Gaarden Haug-

sten i Raade Pgd., Smaalenenes Amt, og foræret til Samlingen af Gaardbruger Hans Haugsten ved Lieutenant H. Bassøe. (4033). Samlingen har to andre lignende Stykker af Rav (N. Fornl. Side 644. 838), der begge synes at forestille en Drage eller et lignende Fabeldyr, som ligeledes ruller sig sammen; det ene af disse er for mange Aar siden fundet i en Gravhaug paa Inderøen i Nordre Thronhjems Amt. Figurerne kan have været brugte som Hængesmykker (Amuleter?), da de alle have et eller flere Huller, hvori en Snor kunde anbringes. (Fra ældre Jernalder?).

30. a) To Staver af Træ med indridset Runeskrift, udsagede af Dørrindfatningen af den i 1796 nedrevne Stavekirke i Vinje Hovedsogn i Thelemarken og da nedbragte til Kjøbenhavn. Om de to Indskrifter, der høre til de mærkeligste, som hidtil er fundne i Norge, kan henvises til Abrahamson i Antiqv. Annaler I 247 ff, Munch i N. F. Hist. 3die Del Side 378 Anm. 2, Bugge i Kristiania Videnskabselskabs Forhandlinger 1864 Side 216. Den ene af dem, der indeholder et drottkvædet Vers, som baade med Hensyn til Læsning og Fortolkning frembyder store Vanskeligheder, er efter den anden Indskrifts Angivelse ristet af den navnkundige Baglerhøvding Sigurd Jarlsson (henimod 1200).
- b) Et Cranium, der i længere Tid har været bevaret i Kjøbenhavn, først i Kunstkammeret og siden i Museet for nordiske Oldsager, med den Tradition, at det skulde være Kong Sigurd Jorsalafares. Det er, efter hvad derom har kunnet oplyses, nedsendt til Kjøbenhavn mellem Aarene 1736 og 1775 fra Norge, rimeligvis fra Oslo, og den omtalte Tradition har formodentlig ikke havt andet at støtte sig til, end at det er fundet i Ruinerne af St. Hallvards Kirke, hvori Kong Sigurd efter Sagaernes Vidnesbyrd blev begravet. (Sml. N. Fornl. Side 35. 727 f.).

30 a og b er overdragne til Samlingen af det Kgl. Museum for nordiske Oldsager i Kjøbenhavn ved dettes Bestyrer Etatsraad I. I. A. Worsaae. (4034. 4035).

31. Halvmaaneformet Kniv af Flint af almindelig Form, $4\frac{1}{3}$ ' lang. Funden med fem andre lignende Knive, af hvilke 1 tidligere er indkommen til Samlingen (Aarsberetn. 1866 S. 95 No. 32), ved Sanne og Soli Brug i Smaalenenes Amt (4038).
32. Stenøxe med Skafthul, usleben, af almindelig Form, $4\frac{5}{8}$ " lang, funden paa Gaarden Glenne i Berg Pgd. i Smaalenene (4039).
33. Levninger af en bøileformet Spænde af Bronze, en Brikke af brændt Ler, af fladtrykt Halvkugleform, $1\frac{1}{16}$ " Tvermaal, og et lidet Stykke af en Terning af Ben af almindelig Form (yngre Jernalder). Fundet 1866 i en Gravhaug (Aarsber. f. 1866 Side 56 No. 6) paa Gaarden Nordre Gjulem i Rakkestad Pgd., Smaalenenes Amt. — Spænden er af den eiendommelige Form, hvorpaa No. 427 i Worsaaes Nordiske Olds. kan tjene som Exempel; den adskiller sig fra dette Exemplar væsentlig kun derved, at Overstykket er halvcirkelformet og aabent (bestemt til at udfyldes med indfattede Metalstykker eller Glasflusser?). Spænder af denne Form er ikke fundne hyppigt i Norge; foruden dette Stykke haves kun 1 i Bergens Museum og 2 i det Thronhjemske Videnskabs-selskabs Samling. De have alle Zirater i en særegen Stil, der synes ikke oprindelig at høre hjemme i Norge, men at være overført fra Skotland og Irland, hvor den gjenfindes baade paa Smykker og paa de i disse Lande hyppig forekommende Bautastene og Stenkors med indhugne Ornamenten. Særegt for de i Norge fundne Spænder af dette Slags er ogsaa, at der paa dem alle i de aabne Partier, der synes at have været udfyldte med indfattede Ornamenten, findes smaa Stumper af Bast (til Underlag ved Indfatningen?); saaledes ogsaa paa nærværende Stykke (4040—4042).
34. Brudstykke af et Knivblad af Jern og et lidet Stykke Flint, mullig benyttet til at slaa Ild med, funden 1866 i en stor Gravhaug (Aarsb. f. 1866 Side 56 under Søndre Gjulem) paa Gaarden Vestre Gjulem i Rakkestad Pgd. i Smaalenene. Haugen var 7—8 Alen høi og den største i en Klynge

af Gravhauger; den var opkastet af Muldjord, og i dens Midte fandtes nogle store Stene, mellem hvilke de nævnte Smaasager var henlagte. Ellers indeholdt Haugen intet. — Paa Knivbladet er der Spor af Broncerust. (4044).

31—34 er erhvervede ved Bytte fra Student A. Loranges Samling paa Frederikshald.

35. Et Gravfund fra den ældre Jernalder (en hel Lerurne og Brudstykker af to eller maaske tre andre, en $3\frac{1}{2}$ " lang bøileformet Spænde af Bronze, lig Worsaae 391, en liden oval Belte- eller Remspænde af Bronze, et kileformet Øxeblad af Jern, $6\frac{1}{2}$ " langt, en liden Hank af Jern med Levninger af Nagler, saaledes anbragte, at Hanken kan skjønnes at have siddet paa Siden af et Skrin eller en liden Kiste, Brudstykker af flere Jernsager, hvoriblandt en Sax og en liden tveegget Spydspids, Levninger af et Knivskaft af Træ, der har været c. 3" langt, og en Syl af Jern med Skaft af Træ, ligeledes stærkt beskadiget, ialt $3\frac{5}{8}$ " l.). Alt fundet 1866 i en stor Gravhaug paa Gaarden Fuskeland i Holme Sogn, Lister og Mandals Amt og skjenket til Samlingen af Gaardbruger Thorkel Nilsen Fuskeland gennem Foreningen til norske Fortidsmindesmærkers Bevaring. Sagerne laa i et stensat Gravkammer, 14 Fod langt, 3 Fod bredt og høit. Haugen er c. 5 Alen høi og 24 Alen i Omkreds og ser ud til at indeholde flere Gravkammere. — Den ene fuldstændig bevarede Urne, der er $4\frac{1}{2}$ " høi og $3\frac{1}{4}$ " vid øverst, er afbildet Pl. I fig. 4.; den har tynd sort Glasur indvendig og udvendig. (4045—4054).
36. En svær Klump af Ler og Sand, gjennemtrængt med Jernrust, hvori sidde indstukne en Mængde Oldsager fra den yngre Jernalder. Funden i 1866 af Student A. Lorange ved Udgravning af en stor rund Gravhaug paa Gaarden Nordre Gjulem i Rakkestad Pgd. i Smaalenene. (Jfr. Aarsb. f. 1866 S. 55 No. 1). Haugen var dannet af fin Muldjord, medens det omgivende Jordsmon bestod af gul Sand med Ler under. Ved at grave ind i Haugen fra Øst stødte man paa Kul og

- Ben, hvorfra der senere viste sig at ligge et kredsformet Lag midt i Haugen, af c. 3 Alens Tvermaal og 2—3 Tommers Tykkelse; midt i dette Lag fandtes en hel Del Klinknagler af Jern. Laget var paa Grændsen mellem Muldjorden og den naturlige Sandbund; men da Sandet her viste sig at være stærkt gennemtrængt af Jernrust, gik man dybere ned og stødte da lige ved Lerlaget paa denne Klump. Den var da blød, men stivnede snart ved Luftens Indvirkning og er nu haard som Sten. Hvad der nu kan skjæles af Oldsager i den, er: et tveegget Sværd af Jern, hvis Hjalt er belagte med riflede Bronzeplader, 4—5 Brynestene af langagtig firkantet Form, flere Spydspidser, mindst 3 Skjoldbuler, mange tveeggede Pilespidser, et Ljablad, et Bidselmundbid, en Lænke af Jern med temmelig lange Led, — alt blandet om hinanden i den største Uorden; desuden Spor af brændte Ben og Kul. — Gave af Student A. Lorange (4055).
37. En Nøgel af Jern, med ovalt Greb, i Form af to mod hinanden gabende Slinger, og kunstig udarbejdet Skjæg, $5\frac{3}{4}$ " lang. Funden for c. 10 Aar siden i en Ager paa Gaarden Sama i Throndenes Pgd.; Tromsø Amt; er vel fra Middelalderen (4056).
38. En Runesten, der sidst har ligget i et Fjøsgulv paa Gaarden Orestad i Helleland Pgd., Stavanger Amt. Det er en flad Helle af næsten kvadratisk Form, 39" bred paa den ene Kant og 33—41" paa den anden. Runerne staa i en Linie langs den ene Kant og er 7—9" høje; de har oprindelig været meget dybt hugne, men er nu paa Grund af Slid, Afskalling og senere tilkomne tilfældige Fordybninger saa utydelige, at det synes tvivlsomt, om det nogensinde vil lykkes at læse dem. Stenen opdagedes i 1865 af Prof. S. Bugge under en Reise i Egnen, og er senere ved hans Medvirkning overladt til Samlingen af Eieren mod en liden Godtgjørelse (4057).
39. Det nedre Hjalt af et tveegget Sværd af Jern (yngre Jernalder), belagt med firkantede Ruder, afvekslende af forgyldte ornamenterede Bronzeplader og riflede Sølvplader, saa-

ledes at Bronceruderne er fordybede, Sølvrunderne ophøiede, jvfr. nedenfor No. 50. Fundet i en Ager paa Gaarden Bjerke i Gran Pgd. paa Hadeland (4058).

40. 40 Stykker Redskaber af Jern af samme Slags som de under No. 7 anførte, af to forskellige Størrelser (10—12" og 6" lange). Tilligemed disse indsendtes henimod 70 andre af samme Slags, der som mindre vel bevarede ikke optoges i Samlingen (4059. 4060).
41. En Paalstavspids af Jern, 6½" lang; Skaft hulningen ikke ganske sammensluttet. (4061).
42. Stenøxe med Skaft hul, af en Form, som nærmer sig de saakaldte baadformede, men skjødsløst arbeidet og usleben, 7" lang. Skaft hullet sees at være dannet ved Indboring alene fra den ene Side og Gjennemslag fra den anden (4062).
40—42 er fundne paa forskellige Steder paa Gaarden Bjerke i Norderhov Pgd., Buskeruds Amt, og skjenkede til Samlingen af Civilingeniør Støren.
43. Stenøxe med Skaft hul, 4½" lang, funden i Jorden paa Gaarden Nørdste Kaupang i Storelvedalen i Østerdalen. — Gave fra Distriktslæge Paus. (4064).
44. Stenøxe med Skaft hul, 4¼" lang, funden i Jorden paa Gaarden Garvik i Nordre Odalen Pgd., Hedemarkens Amt. (4065).
45. Øxeblad af Jern, 6¼" langt, efter Formen sandsynlig fra Middelalderen, ligeledes fundet paa Garvik. (4066).
44 og 45 er skjenkede af Amund Olsen Garvik.
46. Bidselmundbid af Jern med enkelt Led og Sidestænger. De to Stykker, der dannede Milen, har, som Afbildningen Pl. III fig. 36 vil vise, en ganske særegen Form: deres skarpe Kanter synes nødvendig at have maattet saare Hesten i Munden. Af samme Form er Milen paa et tidligere til Samlingen indkommet Mundbid (No. 1844), der hører til et større Gravfund fra Gaarden Vestre Berg i Løiten Pgd. paa Hedemarken. (N. Fornl. S. 61. 744). Nærværende Stykke er fundet ved Pløining i en Gravhaug paa Gaarden Kongshaug i Grue

- Pgd. i Solør og foræret til Samlingen af Landhandler Hauge (4067).
47. En Guldbrakeat af $1\frac{1}{8}$ " Tvermaal, vegtig 2 Kvintin 4 Æs, omtrent 20 Karats Guld (Pl. I fig. 5). Præget forestiller et hjelmklædt Hoved over et firføddet hornet Dyr med udstrakt Tunge og Antydning til Sadeltøi; under Dyret 3 ophøiede Punkter. Funden i Jorden paa en Husmandsplads, kaldet Tørvhuset, under Gaarden Lille-Skjør i Eidsberg Pgd., Smaalenenes Amt. (4068).
48. Enegget Sværd af Jern (yngre Jernalders Form), uden Hjalt, sammenbøiet og meget rustet. Det yderste af Tangen og Odden mangler. Længden af Klingens, saavidt den er bevaret, 30". Fundet for længere Tid siden liggende under en Stenhelle paa Gaarden Nordre Kaupang i Thjølling Pgd., Jarlsberg og Larviks Amt, og omtalt i N. Fornl. S. 200. Gave fra Antikvar N. Nicolaysen. (4070).
49. Stenøxe med Skafthul, nu kun 3" lang; men Skafthullets Størrelse og Plads viser, at den foran dette værende Del af Stykket oprindelig har været meget større og først ved gjentagen Opslibning er bleven saa kort. Funden paa Gaarden Nedre Røer i Nesodden Pgd., Akershus Amt, og foræret til Samlingen af Fredrik Zimmermann. (4071).
50. Sværdhaandtag af Jern (Pl. III fig. 31), ornamenteret baade paa Hjaltene og Mellemstykket med ophøiede Partier, belagte med Sølv, og fordybede, belagte med Bronze, ligesom No. 39. Af Sværdhaandtag med Zirater i denne Stil har Samlingen foruden det under No. 39 omtalte Brudstykke et ganske fuldstændigt og meget vel vedligeholdt (ligesom det her omtalte ornamenteret ogsaa paa Mellemstykket), tilhørende et Gravfund fra Gaarden Ophus i Vang Pgd. paa Hedemarken (Saml. No. 1977, N. Fornl. S. 68 f.) og et temmeligt beskadiget, med Ornament alene paa selve Hjaltene, fra Aas Prestegaard, Akershus Amt (No. 1868, N. Fornl. S. 39). Paa nærværende Stykke er ved Oxydation Ziraterne blevne temmelig utydelige. (4072).

51. Spydspids af Jern med tveegget Blad og Fal, fra hedensk Tid og yngre Jernalder, meget beskadiget af Rust. (4073).
52. Bidselmundbid af Jern med løse Sideringe og enkelt Led, almindelig yngre Jernalders Form. (4074).
53. Sax af Jern, almindelig yngre Jernalders Form, 6" lang (4075).
54. En oval Bøile af Jern med deri hængende dobbelt Rad af Ringe, ligeledes af Jern (Pl. III fig 34). Afbildningen vil vise, at den i Hovedsagen stemmer med Flertallet af dette gaadefulde Slags Redskaber, der forekommer saa hyppigt i norske Gravfund fra yngre Jernalder; den mærkeligste Afvigelse fra det sædvanlige er den, at en af den nederste Rads Ringe er noget større end de øvrige og er sammenklemt saaledes, at den har næsten firkantet Form, samt at der i denne hænger foruden nok en liden Ring to Gjænger, der synes at have holdt smaa Remmer, — noget som ei tidligere vides at være iagttaget paa dette Slags Stykker. (4076).

50—54 har tilhørt en liden Samling af Oldsager, som efter Opmuntring af nu afdøde Provst H. P. S. Krag i sin Tid blev anlagt i Vaage Sogn i Gudbrandsdalen, men som efter hans Fraflyttelse fra dette Kald efterhaanden adsplittedes. Om Sagernes Findested haves ingen Oplysning; rimeligvis er de alle fundne i Gudbrandsdalen. De er skjenkede til Samlingen af Assistent i Rigsarkivet, Cand. juris O. Gr. Lundh.

55. Stenøxe med Skafthul, 4" lang, funden i Skoger Pgd. i Jarlsberg. Ligeledes Gave fra Cand. Lundh. (4078).
56. Pilespids af rød Skifer, af samme Slags som den under No. 19 omtalte, $4\frac{1}{3}$ " lang og $1\frac{1}{4}$ " bred (Pl. I fig. 3). Funden i en Ager paa Gaarden Stokka i Alstahaug Pgd., Nordlands Amt, og foræret til Samlingen af Kirkesanger Heitmann. (4080).
57. Stigbøile af Jern (yngre Jernalder), af Form omtrent som No. 482 hos Worsaae, men uden Zirater, $7\frac{3}{4}$ " høi og 4" bred nederst. Funden i en Sandhaug paa Brekkeeiet i Maridalen ved Kristiania og foræret af Lars Larsen Brekkejordet ved Boghandler W. Gram. (4081).

58. Fingerring af Guld, baandformet, udvendig 15kantet, med to Rader indslaaede Punkter langs hver af de 15 Kanter tvers over Ringen. Veier 2 Kvintin 15 Æs. Rimelig fra Middelalderen. Funden i Jorden paa Gaarden Harstad i Throndenes Pgd., Tromsø Amt. (4032).
59. To tveeggede Sværd, to tveeggede Spydspidses med Fal, en tveegget Pilespids, to Øxeblad, et Knivblad og et Bidselmundbid, alt af Jern og af Former, almindelige i yngre Jernalder. Fundne i Jorden paa Gaarden Vestre Evang i Østre Thoten Pgd., Kristians Amt, paa flad udyrket Mark. Sagerne laa i to Grupper, i en Afstand af c. 100 Alen fra hinanden; paa det ene Sted laa et Sværd, den største Spydspids og et Øxeblad, paa det andet de øvrige Sager. Omendkjønt dette Stykke Jord efter Finderens Sigende nu ei vides nogensinde at have været under Dyrkning, kan der dog vel neppe være nogen Tvivl om, at begge Fund er Gravfund, og at der oprindeligt har været Hauger over dem. Sværdene er begge brudte i flere Stykker, men det enes Klinge dog fuldstændig bevaret; den maaler 31" i Længde og lidt over 2" i største Bredde. Den ene Spydspids er ualmindelig svær, 22" lang og indtil 2¼" bred i Bladet. (4084—4092).
60. Brudstykker af et tveegget Sværd af Jern (yngre Jernalder), fundet 1867 i en Gravrøs paa Gaarden Mjælve i Bolsø Pgd., Romsdals Amt, og indsendt som Gave af Foged Nannestad. Paa denne Gaard findes lige ved Stranden flere saadanne Røser, af hvilke den største kan være omtrent 3 Favne i Tvermaal og 2 Alen høi; de fleste er meget mindre; alle har de en Indsænkning i Toppen. — Sværdet, der er stærkt medtaget af Rust, sees at have været nedlagt i sin Skede. (4093).
61. Et tveegget Sværd, en tveegget Spydspids, et Øxeblad, en Skjoldbule, et Sigdblade (med sagtandet Eg) og et Bidselmundbid, alt af Jern, fundet 1865 i en Gravhaug paa Gaarden Kilde i Aamot Pgd. i Østerdalen. Omkring Oldsagerne laa en Hob Sten. Liget har været brændt,

da der til Spydspidsen er fastrustet nogle Stumper af brændte Ben. — Sværdets Klinge har to parallelle Fordybninger langs efter, en Form, som kjendes fra danske Mosefund (Engelhardt Nydam Mosefund Pl. VII fig. 12) og ligeledes fra enkelte norske Fund som brugelig i ældre Jernalder. Nærværende Stykke maa imidlertid baade paa Grund af Hjaltenes Form og af Hensyn til de sammen med det fundne Sager aabenbart henføres til yngre Jernalder. — Gave fra Gaardbruger Hans Kilde. (4094—4099).

62. Brudstykke af et tveegget Sværd, en Spydspids med tveegget Blad og Fal, den sidste prydet med indtrykte rundtom løbende Ringe, og Stykker af et Sigdblade og en Skjoldbule, alt af Jern og stærkt medtaget af Rust, fundet 1865 i en Gravhaug paa Gaarden Rogstad, ligeledes i Aamot Pgd. Gave fra Gaardbruger Lars Rogstad. (4100—4102).
63. En liden oval Ring af Jern, 2" i længste Tvermaal og 1" i korteste, hvori hænge 2 Gjænger til at fæste Remmer i, og et Jernredskab af ukjendt Brug, fundne 1866 tilligemed brændte Ben i en Gravhaug paa Gaarden Thingstad i Aamot. Haugen bestod for en stor Deel af Sten og havde intet Gravkammer; Oldsagerne laa nede paa dens Bund. Gave fra Hans Heggen (4103. 4104).
64. Et tveegget Sværd af Jern, en Spydspids af Jern med tveegget Blad, der har en skarp ophøiet Ryg langs efter Midten, og en Do. med Gjenhager, flere smaa Brudstykker af Jernsager, blandt hvilke skjelnes en Sax og en mindre Spydspids, smaa Stykker af en liden Lerurne, af rød Masse med indsprængte Kiselstykker, et Par Sporer af Bronze, endel ornamenterede Broncestykker af ukjendt Brug, og et kegleformet, nedentil aabent Stykke af Bronze, af blot 1" Høide, maaske en liden Klokke, — alt fra ældre Jernalder, fundet med ubrændte Ben i en endnu ikke helt udgravet Gravhaug paa Gaarden Hverven i Stange Pgd. paa Hedemarken. Sværdet har været sammenbøiet og er derved blevet brudt i to Stykker; Klingens Længde er 29 $\frac{1}{4}$ " og dens største

- Bredde $1\frac{3}{4}$ "; af Fæstet intet tilbage uden den nøgne Tange, udentvivel fordi det egentlige Haandtag har været af Træ; Odden usædvanlig spids. Sporernes Form vil sees af Pl. I fig. 6; de har ingen Zirater uden to indtrykte Linier langs Kanten af den cirkelformede Plade. — Gave fra Student Saxlund. (4105—4112).
65. Stenøxe med Skafthul, $5\frac{1}{3}$ " lang, formindsket ved Slid og Opslibning ligesom No. 49. Funden paa Gaarden Nanset i Hedrum Pgd. tæt ved Larvik og skjenket til Samlingen af Gaardbruger Niels N. Lindhjem. (4113).
66. Brudstykker af en skaalformet Urne af Klebersten, c. 3" høi og 7" vid øverst, uden Hadde, et tveegget Sværd af Jern, med $30\frac{1}{4}$ " lang Klinge, en Spydspids, et Øxeblad, en Bøile med dobbelt Rad af Ringe af samme Slags som No. 54, men af den sædvanlige Form, mindre Brudstykker af Jernsager (en Skjoldbule, et Bidselmundbid med Sidestænger, smaa Klinknagler m. m.), alt fra yngre Jernalder, fundet Høsten 1867 ved Pløining i en liden lav Gravhaug ved Nordby Sagbrug i Fet Pgd., Akershus Amt. I Stenurnen var der Aske og brændte Ben. — Gave fra Grossererne Thurmann & Radich. (4114—4119).
67. To tveeggede Sværd af Jern af almindelig Form fra yngre Jernalder, begge sønderbrudte og noget beskadigede, det enes Hjalt belagte med tynde riflede Sølvplader; en Spydspids med tveegget Blad og Fal, et Øxeblad og to tveeggede Pilespidser, et Knivblad, et Bidselmundbid, et Sigdblade (med sagtandet Eg), et Stykke af en spæd Lænke, hvis Led er dannede af tynde vredne Jernstænger, ialt 1 Alen langt, og en noget beskadiget Hvirvel, der maa have hørt til Lænken, en Remspænde, firkantet med ligeledes firkantet Plade, og en liden Ring af $\frac{3}{4}$ " Tvermaal, hvori hænge 3 smaa zirligt arbejdede Gjænger til at fæste Remmer i, — alt ligeledes af Jern og af yngre Jernalders Former. Fandtes 1867 samlet i en Ager paa Gaarden Skaaden i Nordre Fron Pgd., Kristians Amt, og hidrører udentvivel fra en for-

- styrret Gravhaug. — Gave fra Lensmand Haanshuus. (4120—4131).
68. Tre Brudstykker af mindst to forskellige flettede Halsringe af Sølv (det ene Stykke indbefatter en Stump af Ringens flade Ende, prydet med indslaaede Ringzirater); en Armring af Sølv af $2\frac{1}{4}$ " Tvermaal, dannet af en flad Strimmel Sølvblik, der er bredest i Midten (5"), smalest mod Enderne, udvendig prydet med to Rader af de for Sølvsmykker karakteristiske indslaaede Trekanter med et ophøiet Punkt i Midten; Enderne ombøiede til modsatte Kanter, saa at de lukke Ringen ved at gribe ind i hinanden (i det hele ligner Stykket meget Worsaae No. 450), — og to smaa glatte, ikke sammensluttede Ringe af Sølv, meget tyndere i Enderne end i Midten, noget for smaa til at kunne have været brugte som Finger-ringe. Disse Sølv-sager, der tilsammen veie $4\frac{3}{4}$ Lod, fandtes 1867 paa Gaarden Brøholt i Røken Pgd., Budskeruds Amt, tilligemed flere hundrede Sølvmynter. Mynterne — fra 10de og 11te Aarhundrede, mest engelske og tyske, enkelte danske, de yngste af Svend Æstridssøn — indkjøbtes af Universitetets Myntsamling. De ville findes nærmere beskrevne i Kristiania Videnskabsselskabs Forhandlinger for 1868 af Prof. C. A. Holmboe; han sætter Fundets Nedlægningstid til 1060—1070. (4132—4134).
69. Pilespids af Jern med tveegget Blad og Stift, raat arbeidet, 7" lang. Efter Formen at dømme fra Middelalderen. Den er funden i Jorden paa Utgaarden i Tønset Pgd. i Østerdalen; lige i Nærheden er tæt under Jordens Overflade fundet en Mængde Dyreben, hvoraf den største Del syntes at tilhøre Elgsdyr. Gave fra Gaardbruger Morten Utgaarden ved Foged Heyerdahl. (4135).
70. Stenøxe med Skafthul, baadformet, 7" lang, arbeidet med mindre Omhu, end almindelig pleier at være Tilfældet med Øxer af denne Form. Funden nær ved Fredrikshald og skjenket til Samlingen af Svend Hansen Berger. (4136).
71. En Spydspids af Flint med Skafttunge, $4\frac{1}{3}$ " lang, zirlig

- arbeidet med regelmæssige Hak i Kanterne, et lidet Brudstykke af en Spydspids eller en tveegget Kniv af Flint, en Spydspids af Flint uden særlig udpræget Skafttunge, tyk og raat arbeidet, $2\frac{5}{8}$ " lang, og en halvmaaneformet Kniv af Flint, $3\frac{1}{2}$ " lang, meget tyk i den lige Kant og usædvanlig tynd i den buede. Disse Flintsager er fundne paa forskjellige Steder paa de to til hinanden grændsende Gaarde Haugen og Rostad paa Rolfsøen i Tune Pgd., Smaalenenes Amt, og forærede af Gaardbruger Syver Rostad og Husmand Ole Torgersen Haugen. (4137—4140).
72. Brudstykke af en vreden Hovedring af Bronze (fra Bronzealderen), af samme Slags som de i N. Fornl. S. 24. 345. 714 omtalte. Stykket udgjør lidt over Halvdelen af Ringen. Det er fundet i Jorden paa Gaarden Aflund i Follebu Sogn, Gausdal Pgd. i Gudbrandsdalen og foræret til Samlingen af Ole Hansen Aflund. (4141).
73. To Brudstykker af et enegget Sværd, et Øxeblad og to Spydspidser med tveegget Blad og Fal, begge beskadigede, alt af Jern, fundet i Jorden paa Gaarden Undlandet i Throndenes Pgd., Tromsø Amt. Sagerne er fra hedensk Tid (yngre Jernalder) og har udentvivl været nedlagte i en Grav. (4143—4146).
74. Kniv af Skifer, hørende til den samme Gruppe af Stenoldsager, som de under No. 19 og 56 beskrevne Pilespidser. Spidsen er afbrudt; Længden af det bevarede Stykke er $5\frac{3}{4}$ " og dets største Bredde $2\frac{1}{4}$ ". Funden paa Gaarden Tenvik, ligeledes i Throndenes Pgd. (4147). — For at vise Formen af disse Knive er Pl. I fig. 1 afbildet et bedre bevaret, noget mindre Exemplar (No. 2033), fundet tæt ved Tromsø By.
- 73 og 74 er indsendte som Gave af Lærer O. Amble.
75. Spydspids af Jern, meget beskadiget af Rust; Falen prydet med langsadgaende, dybt indtrykte Linier (yngre Jernalder). Funden 1865 med ubrændte Ben i en Gravhaug paa Stordøen i Søndhordland, tæt ved den nye Seminariebygning. Gave fra Lauritz Larsen. (4148).

76. Nøgel af Jern, $4\frac{1}{2}$ " lang, rimelig fra Middelalderen; funden i Jorden paa Hasle i Østre Aker Pgd. ved Kristiania og skjenket til Samlingen af Lensmand Norderud. (4149).
77. En Mængde Smaasager, mest af Metal, fra meget forskjellig Tid, fundne Tid efter anden i Stranden paa Gaarden Ærvik paa Stadlandet i Selje Pgd. i Nordfjord og indsendte af Stedets Sogneprest, Provst Koren. Deriblandt kan fremhæves to Sølvmynter, som overlodes til Universitetets Myntsamling, og af hvilke den ene var en norsk af Harald Haardraade, den anden en dansk Enkeltskilling af Christian V, to Glasperler, ganske lignende de i Grave fra hedensk Tid almindelig forekommende, Brudstykker af to Benkamme, af hvilke især den ene meget ligner de almindelige, af mange Smaastykker sammensatte fra yngre Jernalder, en $2\frac{1}{2}$ " lang Synaal af Kobber, en i Facetter sleben Glasflus af lysegrøn Farve, udentvivl oprindelig bestemt til at indfattes i et Smykke, Dobbeltknapper af forskjellig Størrelse, af Sølv, Messing, Kobber og Bly (paa en af Bly er ovenpaa anbragt IHS i en Ring af ophøiede Punkter, paa en anden et Kors i en lignende Ring); Knapper fra nyere Tid af Messing og Bly; en Pibekradser af Sølv m. m. m. — Lignende Fund er ialfald lige fra dette Aarhundredes Begyndelse gjorte paa samme Sted (jfr. Klüwers Norske Mindesmærker S. 137, N. Fornl. S. 501 f. og 824.) og tildels indsendte til Universitetets Samling og Bergens Museum. Det eiendommelige ved dem er deres høist mangfoldige og forskjelligartede Indhold og Sammenblandingen af Sager fra saa vidt forskjellig Tid: der er fundet Gjenstande fra alle Perioder lige fra 18de Aarhundrede og tilbage til den ældre Jernalder (Universitetets Samling har fra Ærvik en saakaldet vævskyttelformet Sten af almindelig Form). Klüwers Formodning, at der paa Gaarden har været et Smedeværksted, er tilstrækkelig modbevist ved de senere fremkomne Fund; Christies i N. Fornl. anførte Forklaring, at alle disse Sager skulde hidrøre fra Skibbrud, synes heller ikke fyldestgjørende, uagtet saadanne Ulykker

visselig meget hyppig indtræffe paa dette veirhaarde og ubeskyttede Strøg af Kysten: den oplyser ikke, hvorledes Sager fra saa forskjellig Tid her kunde komme til at blandes om hinanden paa et forholdsvis meget indskrænket Rum, medens ingensteds ellers paa Norges Kyst lignende Fund vides at forekomme. Gaaden vil vel først kunne løses ved en omhyggelig Undersøgelse paa selve Stedet. Efter de af Cand. theol. Koren ved det sidste Funds Indsendelse meddelte Oplysninger skal disse Fund ellers ikke være gjorte i Flyvesandet lige ved Stranden, som det heder hos Klüwer og i N. Fornl., men i det faste Jordlag længere inde, hvor Sagerne er fundne liggende ovenpaa Auren, naar Græstørven, som det ofte sker, rives op af de voldsomme Havstorme; efter Afstanden fra Stranden forekom det Hr. Koren meget usandsynligt, at de kunde være drevne iland fra strandede Skibe. (4150).

78. To tveeggede Sværd, begge ufuldstændige, en tveegget Spydspids med Fal og fire Øxeblad, alt af Jern og af yngre Jernalders Former; fundet for 4 Aar siden i en Gravhaug paa Gaarden Kløvstad i Sandssver Pgd., Buskeruds Amt. I Haugens Bund fandtes paa 4 Steder endel Kul og paa hvert af disse 1 Sværd og 1 Øxeblad; de to af Sværdene smuldrede hen ved Optagelsen. De 4 Begravelser laa i en Linie S—N, med en indbyrdes Afstand af 1—2 Alen; ved hvilken af dem Spydspidsen fandtes, er ikke oplyst. Dette Fund fortjener særlig Opmærksomhed som et sikkert Exempel paa Forekomst af flere Begravelser fra yngre Jernalder i samme Haug, noget, som formodentlig hyppig er Tilfældet, men som let kan oversees af ukyndige Findere, saameget mere som Hauger fra denne Periode næsten aldrig har Begravelserne afmærkede ved et Gravkammer. — Gave fra Distriktslæge Støren. (4151—4157).

79. Et ualmindeligt rigt Gravfund fra den ældre Jernalder fra Gaarden Søndre Kjørstad i Søndre Frøn Pgd. i Gudbrandsdalen. Det indeholder følgende Gjenstande:

a) En lav, vid Skaal af Bronze med Fod, af smuk Form

- og meget vel bevaret (Pl. I fig. 7). Dens Vidde over Aabningen er 12" og Høiden, iberegnet Foden, 3". Foden er cylinderformet, $\frac{1}{2}$ " høi og $3\frac{1}{2}$ " i Tvermaal. Karret er temmelig tykt, tykkest ved Randen, der danner en indad fremspringende Kant. Under Randen udvendig to parallelle fordybede Linier; i Bunden indvendig en fordybet Cirkel med fremstaaende Knop i Centrum, hvortil paa den udvendige Side (indenfor Foden) svarer 3 ophøiede concentriske Cirkler. (4159).
- b) En urtepotteformet Urne af Ler, 4— $4\frac{1}{3}$ " høi, $4\frac{1}{4}$ " i Tvermaal i Bunden og 5" ved Munden, prydet med Strege og Cirkelzirater. (Pl. I fig. 8). Leret, af rødgraa Farve, er gjennemæltet med ganske smaa Fliser af Sten, som det synes Asbest, — hvilket pleier at være Tilfælde med Urner af denne Form. Har ikke, som de fleste andre urtepotteformede Urner, havt noget Jernbaand om Randen. (4160).
- c) Et Brudstykke af et lidet Kar af Glas, gjennemsigtig hvidt med svagt grønligt Skjær. Det bevarede Stykke er tilstrækkeligt til at give en Forestilling om det heles Form (Pl. I fig. 9); Karret har været uden Fod og udvendig paa Bugen prydet med ophøiede vertikale Ribber, der dog ei har gaaet helt op til Randen; noget under denne gaar et horizontalt, ligeledes ophøiet Baand rundt om Karret. Glasset tykkest i Bunden og ved Randen (c. 2"), ganske tyndt i Bugen. Høiden har været $2\frac{1}{2}$ ", Vidden øverst 4". (4161).
- d—f) Brudstykker af tre smaa Træspand med Bronzebeslag. *d*, der har været størst, har havt en Høide af $7\frac{1}{16}$ " og en Vidde af 8—9" øverst; Hadden har været af Jern. Det har havt 4 horizontale Bronzebeslag rundt om og Randbeslag af Bronze. *e* har været $3\frac{1}{2}$ " høit og $4\frac{1}{8}$ " vidt øverst; har ligeledes havt 4 horizontale Bronzebaand. *f* har havt samme Vidde øverst som *e*; om dets Høide kan intet siges med Sikkerhed, da ingen Stav er helt bevaret; synes kun at have havt to brede horizontale Bronzebaand. Had-

derne til *e* og *f*, begge af Bronze, er helt bevarede og prydede med Stregezirater. (4162).

- g) Tre Fingerringe af Guld (Pl. I fig. 12—14), af Former, som alle træffes oftere i Fund fra denne Periode. I den fig. 14 fremstillede Ring er indfattet en stor blaa Glasfluss af oval Form. Fig. 12 veier 3 Kvint. 29 Æs, fig. 13 3 Kvint. 49 Æs, fig. 14 1 Lod $10\frac{1}{2}$ Æs, alle af meget fint Guld (c. 23 Karat). (4163—4165).
- h) En liden Bøilespænde af Sølv (Pl. I fig 11), uden Ornamenter; Naalen, der ligeledes er af Sølv, har havt en Spiralfjeder øverst, men af denne er nu Halvdelen borte. Naglen, hvormed Naalen har været fæstet, er af Jern. $1\frac{1}{3}$ " lang. (4166).
- i) En stor Bøilespænde af Bronze af eiendommelig Form (Pl. I fig. 10). Den lader til ovenpaa næsten helt at have været belagt med ganske tynde pressede Blade af Guld, fæstede med et Slags Kit, men af disse er nu kun lidet igjen. Nogle runde Aabninger i Guldbelægget paa Spændens nederste Del vise, at den ogsaa har været prydet med indfattede Glasflusser. Paa denne nedre trekantede Del findes i det ene Hjørne en lodret opstaaende Broncestift, endende med et halvkugleformet Hoved af Sølv; omtrent midt paa Trekanten er der en noget større lignende Stift, der formodentlig engang ogsaa har været prydet med et saadant Hoved. Det fortjener endelig at mærkes, at det ene af de to cirkelformede Fremspring nederst paa Spændens Overstykke har en opstaaende Kant paa Forsiden, det andet derimod ikke. Naalen, forsynet med Spiralfjeder (fig. 10 b), er af Sølv. — Pressede Guldplader i lignende Smag findes som Ornament paa et Belte i det store Fund fra Setrang (beskrevet af R. Keyser i Ann. f. nord. Oldk. 1836 Side 151 ff.) og paa en pragtfuld Sværdskede, tilhørende Fundet fra Avaldsnes, som nu bevares i Bergens Museum (N. Fornl. Side 343). (4167).
- k) En liden Bøilespænde af Bronze, $1\frac{1}{2}$ " lang, brudt i 4

- Stykker; i det væsentlige af samme Form som 4166 og ligeledes forsynet med Spiralfjeder paa Naalen. (4168).
- l) En Haarnaal af Sølv, $5\frac{1}{2}$ " lang, øverst firkantet, men længere nede rund. Har ingen Zirater uden nogle parallelle Linier, som danne 3 Baand rundtom Naalens øverste Del. (4169).
 - m) Pincet af Bronze, $2\frac{2}{3}$ " lang, smukt arbeidet og prydet med Stregezirater og smaa Hak i Kanterne mellem Stregerne. I denne Bøile hænger en liden Ring, i hvilken igjen er anbragt et med Tverstreger prydet Gjænge til en Rem, af hvilken endnu et lidet Stykke er tilbage. (4170).
 - n) Ring af Bronze af 1" Tvermaal, hvori hænge 5 Gjænger af samme Slags som det paa den nysomtalte Pincet anbragte, med Levninger af Remmer. Pincetten har saaledes udentvivi ved en Rem været fæstet i denne Ring; i dens andre Gjænger kan der have hængt f. Ex. en Øreske og endel Nøgler af Bronze, — Sager, der oftere er fundne i norske Grave fra denne Periode, tildels netop samlede paa Ringe. Saaledes fandtes i en Gravhaug paa Indre Arne i Haus Pgd. i Nordhordland bl. a. en Broncering med 4 deri hængende Nøgler af Bronze, nu i Bergens Museum (Urda II 368 og Pl. XVI fig. 3). (4171).
 - o) En Cylinder af Bronzeblik, 3" lang og $4\frac{1}{2}$ " i Tvermaal, dannet ved Sammenbøining af et Stykke Bronzeblik og styrket ved en udenom anbragt flad Ring i den ene Ende; aaben i begge Ender og tom. (4172).
 - p) Et næsten kugleformet Stykke af Bronze, gjennembore og prydet med Stregezirater, udentvivi et Haandsneldehjul. Dets Høide er 9", Tykkelse paa Midten 8", Hullets Tvermaal 3". (4173).
 - q) Nogle smaa Brudstykker af Bronze og Sølv af uvis Bestemmelse. (4174).
 - r) Sax af Jern af almindelig Form, oprindelig 11—12" lang, men Spidserne er nu bortrustede. (4175).
 - s) To meget smaa tveeggede Sværd af ældre Jernalders

Form, begge meget forrustede., saa at deres oprindelige Størrelse ei kan bestemmes nøiagtig. (4176).

- t) Et Redskab af Jern af uvis Brug (Linhekle?) bestaaende af en flad Jernstang af $\frac{5}{8}$ " Bredde og et Par Liniers Tykkelse, tilspidset for at kunne stikkes ned i et Træskaft i den ene Ende, afbrudt i den anden. Længden er nu 19" Indtil omtrent 6" fra Skaftenden er Stykket gjennemboret med runde Huller af c. $\frac{1}{4}$ " Tvermaal, staaende omtrent $\frac{1}{3}$ " fra hinanden. 2 lignende Huller findes i Skaftenden, rimelig bestemte til Skaftnaglerne. Sml. næstfølgende Fund. (4177).
- u) Nogle smaa Brudstykker af Jernsager. (4178).

Disse Sager fandtes i Juli 1867 i den tilbagestaaende Del af en meget stor rund Haug, hvis Top tidligere var borttaget. Haugen laa paa en Høide i Gaardens Agerjord, nogle hundrede Alen fra dens Huse; dens Grundflade ansloges til omtrent $\frac{1}{2}$ Maal (for et Maal regnes i Fron en Kvadrat af 49 Alens Side). Den bestod for en stor Del af Sten og indeholdt et Gravkammer, 4 Alen langt, 2 Alen bredt og $2\frac{1}{4}$ Alen høit, hvis Sidevægge vare byggede af „simpel Graastensmur,“ medens Endevæggene dannedes af flade Graastensheller og Taget af dobbelt lagte Heller; Bunden var den naturlige Jordflade. Kammeret var til Hælvten fyldt med Jord og Smaasten; nede i denne Fylding fandtes et Skelet, med Hovedet i Gravens nordre Ende, som dog ved Berørelse med Luften smuldrede hen, saa at alene Craniumet, et Armben og et Læggeben kunde optages. Guldringene laa paa Skelettets Bryst, og Glaskarret omtrent paa samme Sted. Alle de øvrige Sager fandtes efter Sigende ved Skelettets Fødder. Det største Træspand var „omsat eller fyldt“ med Smaasten; Bronceskaalen laa hvælvet og de to smaa Træspand stod, saavidt Finderen kunde huske, et paa hver Side af denne. I Graven fandtes endelig ogsaa endel smaa Klumper af et harpixagtigt Stof („Røgelse“), som man oftere har truffet i ældre Jernalders Grave i Norge (Fundene fra Øvre Øye i Kvinesdal, Nedre Aure i Voss, Indre Arne i Haus, N. Fornl. Side 285. 392. 407).

80. En stor Kjede af Bronze med Hanker og Hadde af Jern, af hvilke blot Levninger findes, Brudstykker af en Lerurne, prydet med nogle simple Stregezirater, en Skjoldbule af Jern, et 4" langt Stykke af en Hadde af Bronze, af det Slags, som almindelig findes paa de smaa Træspand med Bronzebeslag, 3 smaa Brudstykker af Jern og et Redskab af uvist Brug, ligeledes af Jern (ældre Jernalder). Alt fundet under en Helle i en Gravhaug paa Gaarden Hov i Gran Pgd. paa Hadeland. I Kjedlen var brændte Ben. Den overliggende Helle var af en Stenart, der ikke findes paa Stedet (Ringerikes røde Sandsten, som ogsaa oftere har været brugt til Runestene i Naboegnene; af denne Stenart er saaledes Runestenene paa Dynna i Gran og Alfstad paa Thoten, ligesaa et nys fundet Runestensfragment fra Aal i Hallingdal). Kjedlen er 8½" høi og dens Vidde c. 11" øverst; den har afrundet Udbugning, er udvendig som almindelig dækket med et tykt Lag af Sod, og paa mange Steder lappet med smaa Stykker Bronzeblik, fæstede med Nagler af Bronze; Skjoldbullen (5" Tvermaal nederst), har havt en opstaaende Pig øverst, men denne er afbrudt og Bullen selv sammenklemt, øiensynlig med Vold; Bronzehadden er afbrudt i begge Ender og rettet ud. Det sidst omtalte Jernredskab (afbildet Pl. I fig. 15) er øiensynlig i nær Slægt med det foran No. 79 t omtalte; det afviger fra dette væsentlig kun derved, at det har to parallelle Rader af Huller, medens der paa det andet kun er én, og at Skaftenden er tydeligere adskilt fra det øvrige og har 3 Huller, hvoraf 2 mindre end de øvrige; det er derhos fuldstændigt og vel vedligeholdt. Noget Sidestykke til disse Redskaber vides ikke hidtil at være truffet i norske Fund. (4179—4184).
81. En tveegget Spydspids af Jern med Fal og skarp ophøiet Ryg langs Midten af Bladet, 11¼" lang, og en Kam af Jern (ældre Jernalder), fundne sammen paa Gaarden Gisleberg i Gran Pgd. paa Hadeland, formodentlig i en Gravhaug. Kammen er afbildet Pl. I fig. 16; en ganske lignende er i Bergens

Museum, funden i en ældre Jernalders Grav paa Flatekval i Voss (N. Fornl. Side 391 jfr. 814). (4185. 4186).

80 og 81 er indsendte som Gaver af Gaardbruger Jens Soug ved Forstmester Hørbye.

82. Et Gravfund fra den yngre Jernalder, fra Gaarden Nedre Haugen i Tune Pgd., Smaalenenes Amt, indeholdende følgende Sager:

a) Brudstykker af en skaalformet Urne af Klebersten af det almindelige Slags, over 6" høi og, som det synes, meget vid. Udvendig stærkt sodlagt. (4188).

b) Bidselmundbid af Jern, med enkelt Led og Sidestænger, meget beskadiget af Rust. (4189).

c) Levninger af en Skaalvegt af Bronze. Af Skaalerne, der sees at have været c. 3" i Tvermaal øverst og c. $\frac{9}{16}$ " dybe, er betydelige Brudstykker tilstede; helt bevaret er Ballancen, dog sønderbrudt og sammenbøiet. Den er $7\frac{1}{2}$ " lang, uden Ornament, og har to Led, saa at den kunde lægges sammen og rummes i en af Skaalerne; Tungen er 2" høi. Skaalerne har været omviklede med fint Tøi, hvoraf Stumper endnu sidde fast ved dem udvendig. (4190).

d) Vegtlodder af fire forskellige Slags: 1—3) 3 Lodder af Bly af Form som ret afskaarne Kegler; No. 2 har paa den øverste Flade 4 indtrykte, uregelmæssig satte Punkter. 4—7) 4 Lodder af Form som Kugler med afplattede Poler, af Jern med en Skal af Bronze udenom; No. 4 har paa de to Flader inde i en punkteret Cirkel et Kors af Dobbeltlinier, med nogle utydelige Mærker i Korsets Ender, No. 5—7 alene en punkteret Cirkel langs Kanten og et større Punkt i Centrum. 8—9) 2 Lodder i Form af uregelmæssige Polyedre, ligeledes af Jern med Bronceskal; paa No. 8 sees paa en af dets Flader 2 Punkter, paa en anden 1; paa flere andre Flader er der Spor af lignende Mærker. 10) Et lidet Lod af Jern med Bronceskal i Form af en nær begge Grundflader noget indkneben Cylinder. — Af disse Lodder er kun 1—3, 4 og 8 saa vel vedligeholdte,

at deres oprindelige Vegt kan antages ikke at være meget betydelig forandret; de veie (efter norsk Sølvvegt):

No. 1:	1	Lod	3	Kvintin	3	Æs
No. 2:	1	—	„	—	6	-
No. 3:	„	—	3	—	23	-
No. 4:	3	—	2	—	52	-
No. 8:	„	—	„	—	35	-

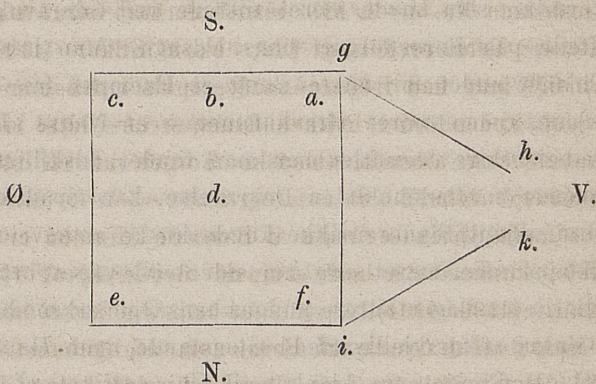
No. 1 repræsenterer da formodentlig 1 Øre (sandsynlig Normalvegt $472\frac{1}{2}$ Æs eller 1 Lod 3 Kvintin $24\frac{1}{2}$ Æs); No. 2 2 Ørtuger (Normalv. 1 Lod 59 Æs); No. 3 $1\frac{1}{2}$ Ørtug (Normalv. 3 Kvintin $44\frac{1}{4}$ Æs); No. 4 2 Ører (Normalv. 3 Lod 2 Kvintin 49 Æs) og No. 8 $\frac{1}{4}$ Ørtug (Normalv. $39\frac{3}{8}$ Æs).

Lodderne har ligesom Vegten selv været omviklede med fint Tøi, lagt særskilt omkring hvert af dem og mangedobbelt omkring dem alle, og flere af dem blev først efter Fundets Indsendelse til Universitetet tagne ud af den sammenfiltrede Klump, som Tøiet ved at gennemtrænges med Rust af Jern og Bronze er kommet til at danne. I denne Klump, som ved Udskillelsen af Lodderne er falden i flere Stykker, sidde endnu Levninger af flere Lodder af samme Form som No. 4—7, hvoriblandt et har været større end No. 4. Tøiet er dels af Uld, dels af Silke. (4191).

- e) En $6\frac{3}{4}$ lang flad Broncestift, spids i den ene Ende og i den anden, ved hvilken Stumper af Uldtøi sidde fast, ombøjet og afbrudt, (maaske Tornen af en stor Ring-spænde). (4192).
- f) To simple Spænderinge af Bronze, der dog er for smaa til at kunne have hørt sammen med e, $1\frac{1}{2}$ og 1" i Tvermaal. (4193. 4194).
- g) Beslag af Bronze af Form som et ligebenet Triangel, (Pl. III fig. 29a) fra hvis Grundlinie der udgaar lodret en Bøile, formet som en Svane Hals. Trekanten har en Nagle med rundt Hoved i hvert Hjørne og Spor af ophøiede Ornament. Udentvivel Hanken af et Bronzekear. (4195a).

- h) Prydelse af Bronze, formodentlig brugt som Ende-
beslag til en Rem (afbildet Pl. III fig. 29*b.*), $1\frac{1}{8}$ " lang.
(4195*b.*).
- i) Runde Knapper af Tin af 4 forskellige Størrelser og
Mønstre, fremstillede Pl. III fig. 30*a—d.* *a* er ganske flad,
de øvrige mere eller mindre konvekse; paa dem alle er
Stifterne helt eller for største Delen fortærede. Af For-
men *a* er der kun 1 Exemplar, af *b* 6 Expl., af *c* 8 Expl.,
af *d* 6 Expl. (4196).
- k) To Stykker Bronzeblik, der synes at være Fragmenter
af et Kar, og nogle Jernstykker, ligeledes uidentviyl
af et Kar. (4197).

Disse Sager fandtes i Sommeren 1864 ved Udgravningen af
en vid men temmelig lav rund Haug, nedenfor Gaardens Huse
og omtr. 200 Alen fra Glommen (Visterfløet). Haugen inde-
holdt et tømret Kammer, omtr. 6 Alen i Firkant og 4 Stok-
kelag høit. Stokkene var af Furu, runde, ikke sammenlaftede
i Enderne, men kun lagte paa hinanden med Udhulinger for
Tømmerets Runding. Taget dannedes af løse Tømmerstokke.
Mod V. var lagt ud to enkelte Stokke fra Hjørnerne i skraa
Retning (*gh* og *ik* i nedenstaaende Grundrids.)

Kammerets Bund var belagt med Enerbuske. Inde i det fandtes de ovenfor anførte Sager og en Mængde andre: Ved *e* laa en Del Jernsager, hvoriblandt skjelnedes et Sværd og en

Kjedel, samt to skaalformede Urner af Klebersten; ved *d*, omtrent i Kammerets Midte, to eller tre „Foustager“ eller Tønder af Egestaver, af almindelig Bødkerarbeide; ved *f* en Mængde Ben og Horn af Hornkvæg; ved *a* Vegten og Lodderne samt endel sammenflettet Guldtraad, af Udseende som Tresser, og to smaa Nøster af Guldtraad; ved *c* Tinknapperne, hvoraf der var mange flere; ved *b* en Mængde Tøi og store Klumper af Fjær med mellemliggende Lag af Tøi, overlagte med nogle ganske tynde Egebord. Endel Prøver deraf var bevaret og indsendtes; de synes at bekræfte Finderens Formodning, at det er Levninger af Dynen og Puder, stoppede med Fjær. Endvidere fandtes endel Hvalfin og Ben af Hunde (mindst 2 Individuer), og adskilligt mere, som er bortkommet, siden Fundet gjordes. — Ogsaa ovenfor det tømrede Kammer, længere oppe i Haugen, saaes Spor af Ben, der dog var ganske fortærede.

Beretningen om dette Fund klinger hel besynderlig, og mange af de nedlagte Sager er ikke før truffne i Gravhauger; men om Beretningens Paalidelighed i det væsentlige kan der dog ei være nogen Tvivl: Finderen, som har meddelt de ovenfor givne Oplysninger, er en fuldkommen troværdig Mand, og flere andre, som havde været tilstede ved Udgravningen, bekræftede paa Forespørgsel hans Udsagn. Man har saaledes her blandt andet for første Gang et Exempel fra en norsk Gravhaug paa tømret Gravkammer i en yngre Jernalders Grav (fra ældre Jernalder har man fundet adskillige); thi at Kammeret har indeholdt en Begravelse, kan forudsættes som sikkert, skjønt Finderen ikke kunde huske at have seet Menneskeben i Kammeret (de har udentvivl været brændte, og kunde da saameget lettere undgaa hans Opmærksomhed blandt den Masse af forskjelligartede Gjenstande, som Haugen indeholdt). — Fundet er skjenket til Universitetet af Gaardens Eier Johan Simonsen Haugen.

83. Brudstykke af en Ligsteen fra Middelalderen, af den sædvanlige Form, med en utydelig Indskrift i Runer langs Over-

- kanten og den ene Sidekant. Stenen har ligget paa Urskog Kirkegaard i Akershus Amt; men dette Stykke har i lang Tid været brugt som Havebord paa Prestegaarden. Det er indsendt som Gave af Sogneprest L. Schönheyder. (4319).
84. Brudstykke (noget over Halvdelen) af en Slibesten fra Stenalderen, af sædvanlig Form, af hvid Kvarts, 7" langt. Fundet i Jorden ved Norra Korsbyn, Järnskogs Sogn, Nordmarks Hered i Vermeland. (4320).
85. Sideplankerne af et Kirkeportal af Træ (Furu), $3\frac{1}{2}$ Alen høie og 19—20" brede; har tilhørt den i 1838 nedrevne Stavekirke i Hyllestad Sogn, Valle Pgd. i Setersdalen. De høre til de mærkeligste Stykker i sit Slags derved, at deres Udskjæringer ikke som almindelig blot bestaa af Slyngezirater, men imellem Slyngningerne fremstille Scener af Vølsungernes og Nivlungernes Sagnkreds. Jvfr. N. Fornl. S. 259 og Skilingsmagazinet f. 4 Febr. 1865, hvor nærmere Beskrivelse findes, paa det sidste Sted ledsaget af Tegning. (4321).
86. Et Gravfund fra den ældre Jernalder, nemlig: 1) 63 Perler af Rav og Glas; 2) Haandsneldehjul af Bronce, af Form som en Kugle med en paasat noget smalere Cylinder; 3) et trekantet fladt Stykke Bronce med en fra Trekantens Toppunkt udgaaende Bøile (Pl. I fig. 17), sandsynligen en Hank til et lidet Kar; øverst paa Trekanten Spor af to tæt ved hinanden staaende Broncenagler paa Bagsiden; Forsiden prydet med en Dobbeltcirkel med et Punkt i Midten og Rader af fine Skraalinier; det sidste eiendommelige Ornament gjenfindes paa et af de smaa Bronceblik i Fundet fra Vardø (Aarsberetn. 1856 Pl. II fig. 1 a og b); 4) Glat Ring af Bronce af $1\frac{1}{8}$ " Tvermaal; 5) Brudstykker af 2 Lerurner, hvoraf den ene har været meget liden, af graa Lermasse, udvendig sort glaseret, med trang Hals, der har havt et ophøiet Baand rundt om, prydet med Skraastreger; den anden har været af grovere kiselblandet Ler og uglaseret. (4276—4280). Alt fundet om Vaaren 1867 sammen med nogle Jernstykker og Hestetænder i Midten af en rund Gravhaug, uden Gravkammer, paa Søn-

- dre Huseby i Thjølling Pgd., Jarlsberg og Larviks Amt. Gave fra Antikvar N. Nicolaysen.
87. Et Gravfund fra den ældre Jernalder, nemlig: 1) Brudstykker af en bøileformet Spænde af Sølv, $1\frac{3}{4}$ " lang (Pl. I fig. 18); Bøilen firkantet og øverst omviklet med en flad Strimmel af Guld ($1\frac{1}{2}$ " Omgang); Nederdelen tynd og flad, prydet alene med nogle Tverstreger paa den ene Side; Hovedet dannet af den i en kort Spiral snoede Naal, ligeledes af Sølv; — 2) bøileformet Spænde af Bronze, 2" lang, (Pl. I fig. 19) som den foregaaende med Spiral øverst (Naalen af Bronze); Nederdelen i Form af et Dyrehoved, prydet med de paa Sager fra denne Tid saa almindelige Hak i Kanterne mellem parallelle Tverlinier; — 3) bøileformet Spænde af Bronze, synes at have lignet No. 2, men er meget medtagen af Ir; — 4) glat Ring af Sølv, $7\frac{1}{2}$ Linie i Tvermaal og ligesom No. 1 etsteds omvunden med en liden Guldstrimmel ($1\frac{3}{4}$ Omgang); — 5) 67 Perler af Rav og Glas; iblandt de sidste 3 Dobbeltperler af hvidt Glas, i hvis Masse tynde Guldblade er indstøbte. Alt ligeledes fundet paa Søndre Huseby i 1867 blandt Kul i Midten af en rund Haug, uden Gravkammer, og skjenket af Antikvar N. Nicolaysen. (4281—4285).
88. En ægformet Sten med 2 rundtom gaaende Furer langs- efter og 1 paa tværs af Stykkets største Længde, $3\frac{1}{4}$ " lang og $2\frac{1}{4}$ " tyk (4316), funden paa Nordre Kaupang i Thjølling Pgd. Stene af dette Slags er oftere fundne paa forskellige Steder i Norge, og har maaske, ophængte i Jernbaand, været brugte som Bismelodder. Afbildning af en saadan Sten sees i Urda I. Pl. IX fig. 19.
89. En liden oval Medaillon af blaahvidt, næsten ugjennemsigtigt Glas, $\frac{5}{8}$ " bred og oprindelig vel 1" lang; den ene Ende, hvori der formodentlig har været et Hul til en Snor, er nu afbrudt (Pl. IV fig. 47). Paa den ene Side prydet med ophøiede Ornamerter: en Rad Punkter langs Kanten og indenfor denne et Kors af eiendommelig Form. Funden paa Nordre Kaupang, efter Sigende i en Gravhaug, tilligemed et Øxeblad og

ligesaa dybt i Haugen som dette, men ser dog ei ud til at kunne være fra hedensk Tid. (4317).

90. En huggen Sten, 9½" høi, uidentvilt et Pillestykke (4318); har i Mands Minde staaet under en Grind paa Nordre Kaupang, men hidrører vistnok fra Thjølling Kirke.

88 og 90 Gaver fra Gaardbruger Konrad Kaupang og 89 fra Skibsbygmester Jansen, ved Antikvar N. Nicolaysen.

91. Til Samlingen indkom i 1867 ogsaa omtrent 150 forskjellige Gjenstande, som Udbytte af en Udgravning, foretagen paa Nordre og Søndre Kaupang (se nedenfor Jarlsberg og Larviks Amt, Thjølling Prestegjeld i Tillæg til „Norske Fornlevninger“) af Antikvar N. Nicolaysen, og ved ham skjenkede til Samlingen af Skibsbygmester Jansen samt Gaardbrugerne Konrad Kaupang og Lars Kristian Kaupang.

Nogle sjeldne norske oldsager fra jernalderen.

(1—4 af *N. Nicolaysen*, 5 og 6 af *O. Rygh*).

1. Den i Aarsberetn. f. 1866 side 80 no. 18 omtalte hank (no. 1848 i Bergens Museum) blev, som der anført, funden for flere aar siden paa gaarden Over Rein i Beitstadens prestegjeld, Nordre Thronhjems amt, i en jordhaug, som ejeren lod udgrave, for deri at indrette en potetkjeller; om andre sager fantes, er ubekjent. Hanken er af bronze eller messing; som det vil sees (pl. II fig. 20 *a*), er den ½ tomme tyk og har fem sider, hvoraf 4 konkave og den 5te eller underste konvex. Øverst har den et øsken eller en ring, 4 linjer tyk og med indvendigt tvermaal af 7 linjer; krogene forestille slanger eller snoge. Udentvilt har hanken tilhørt en urne eller et kar af samme metal, men hvoraf kun er levnet ørene (fig. 20 *b* og *c*), hvorpaa sees brystbilleder med halsbaand af smaa ringe og derunder palmetter, og hvorfra der udgaar 2

plader, som ende i slange- eller myndehoveder. Sagerne ere merkelige baade derved, at noget sidestykke dertil ej vides at være fundet i Norge og fordi de paa grunn af sin rent romerske smag maa henføres til den ældste jernalder eller tiden før 450 efter Kristus. Hanken har forøvrigt megen lighed med no. 307 hos Worsaae, men er af smukkere arbeide. Til palmetterne under brystbillederne træffes noget lignende sidestykker i no. 296 og 299 hos Worsaae.

2. Paa pl. II gjengives to ansigter (fig. 22 og 23) fra forskjellige sider og en ring (fig. 21) efter tegninger i Bergens Museum, forfattede af student, senere overlærer, L. Sagen og daterede Bergen i September 1803. Paa tegningerne af de første har Sagen bemærket følgende: „disse to ansigter af kobber eller en i oldtiden bekjent metalsammensætning ere fundne flere alen nede i jorden paa Avaldsnes. De have formodentlig været en slags basreliefs paa gravsteder eller andre monumenter. De ere begge støbte i en med fid udarbeidet form. I øjnene har forhen været perler eller stene. Da det ene ansigt er noget større end det andet, og de i det hele ikke passe til hinanden, kan det ikke have været et Janushoved [?], som man i førstningen troede. Merkverdigt er det, at haaret er strøget opad, som paa adskillige af de ældste græske kunstmonumenter. Begge disse antikviteter tilhøre en skipper Angel i Bergen, som foruden dette besidder et par andre merkverdigheder, blandt andet en antik ring.“ Ved tegningen af den sidste bemærker Sagen endvidere: „det er tydeligt at se, at denne ring har været aaben fra først af; den er udentvil af messing, men sterkt forgylt. Gule, røde og blaa stene ere indfattede rundt omkring den. Den skal være fundet paa samme sted som omtalte to ansigter.“ Paa en senere kopi af tegningen af ansigterne har Sagen endelig tilføjet, at de i 1803 eller kort tid efterat de vare fundne bleve nedsendte til Kunstkammeret i Kjøbenhavn. Heller ikke til disse sager vides sidestykker at være fundne her i landet; de ere i sig selv højst merkelige og maa utvilsomt henføres til den ældre jernalder. Ansigterne har vel tjent til et slags beslag.

3. Om det gullbeslag, som nævnes i Aarsberetn. f. 1866 side

69, har jeg ikke kunnet faa nogen anden oplysning, end at det, som anført paa nysnævnte sted, for mange aar siden indkom til Bergens Museum og var funden i en ager i Etne eller Skoneviks prestegjeld, Søndre Bergenhus amt. Det er fra 2 sider gjengivet paa pl. II fig. 24 *a* og *b*, hvortil kan føjes, at den indvendige aabning kun er $\frac{1}{4}$ tomme, vegten $4\frac{3}{5}\frac{3}{2}$ lod og gullet af 22 karat. I hovedsagen ligner det et, som fantes paa Sletner i Eidsberg prestegjeld i Smaalene (N. Fornl. s. 11 og 718), et andet, som fantes paa Ægge i Vestre Slidre prestegjeld i Valdres (N. F. s. 115, 754) og no. 497 hos Worsaae, men arbeidet er smukkere end paa nogen af disse; desuden har det, ligesom stykket fra Ægge, paa den ene side en egen indretning, hvis bestemmelse rimeligvis staar i forbindelse med det saakaldede fredbaand (*fridbønd*), der festede sverdet til skeden og saaledes forhindrede, at det kunde uddrages. Men medens denne indretning paa stykket fra Ægge kun viser sig i en liden spenne, har nærværende beslag, som det vil sees, en plade med gjenge og nagler. Hvorvidt beslaget har været anbragt omkring sverdets skede eller paa grunn af dets smale aabning maaske snarere omkring selve klingens tænder under haandtaget, lader sig vel ikke bestemt afgjøre. I sidste fall maa beslagets stilling følgelig have været saadan, at den tilheftede plade vendte nedad, medens det modsatte fant sted, hvis beslaget var anbragt om skedens munning. I hvert fall har vel den side, hvori pladen er festet, vendt udad og ikke indad mod dens hofte, som bar sverdet. Alle de ovennævnte beslag maa vistnok, dels paa grunn af smagen i deres forsiringer og dels fordi det fra Sletner fantes sammen med brakteater, snarere henføres til jernalderens mellemste del eller tidsrummet 450—700 efter Kristus end, som Worsaae idetmindste tilforn har antaget (anf. no. 497), til den seneste tid af samme alder.

4. Den hjelm, som gjengives paa pl. V fig. 49, seet baade fra siden og ovenfra, tilhører Bergens Museums samling (no. 1930) og blev funden før 1837 i Eids prestegjeld i Nordfjord, efter sigende i en gravhaug (jfr. N. Fornl. s. 500). Som det vil sees, er den noget beskadiget, men dog ikke mere, end at man af dens

levninger kan faa en klar forestilling om dens oprinnelige form. Den er sirlig arbeidet og bestaar af en pannering af jernblik, hvortil med nagler er festet en rund lav puld, ligeledes af jernblik, udhamret i rifler, som det synes af én plade; indvendig har den vel været foret med ulltøj. Tvermaalet er $7\frac{1}{2}$ tomme og dybden 4 tommer. Paa forstykket eller foran pannen er fastnaglet en retvinklet horisontal bøjle, $1\frac{3}{4}$ tomme bred, i hvis midte staar en skrue. Hensigten med denne indretning er ikke ganske klar, men rimeligvis har skruen tjent til at fastholde en bevægelig næseskinne (*nefbjörg*). Noget lignende har jeg kun seet paa en arabisk hjelm fra middelalderen (Weiss Kostümkunde mittelalt. I. 245 fig. 121); ellers plejer næseskjermen at udgjøre en del af selve hjelmen, saaledes som det kan sees paa tegninger i manuskripter eller paa malerier f. ex. paa den merkelige antependiumstavle fra Ned Stryn kirke (Urda I. pl. 5, 6). Er hjelmen virkelig funden i en gravhaug, hvad dens form heller ikke modsiger, maa den vel henføres til hedendommens sidste tid eller den yngste jernalder. I alle fall er den et overmaade sjeldent stykke baade ved sin form og fordi de andre hjelme eller „stormhuer,“ som findes i vore samlinger (N. Fornl. s. 7, 112, 163), vistnok hidrøre fra meget senere tid. Formodentlig er der i Danmark ikke fundet noget stykke med lignende bestemmelse og alder, siden der hos Worsaae ej sees noget saadant afbildet under Jernalderen II. I Sverige derimod fantes i 1855 paa Ultuna ved Upsala i en merkelig gravhaug fra yngste jernalder stykker af en hjelm af jern, som dog var meget forskjellig fra den ovenbeskrevne blandt andet derved, at den havde kam af bronze (se Forhandl. ved det skandinaviske Naturforskersmøde i Kristiania 1856 s. 646).

5. Pl. V fig. 50 a—d fremstille en Skaalvegt af Bronze, den smukkeste og bedst vedligeholdte, som hidtil er funden i Norge fra hedensk Tid. Den er for nogen Tid siden indleveret til Universitetets Samling, men Eierens endelige Samtykke til dens Overdragelse til Universitetet er endnu ikke modtaget. Heller ikke haves nærmere Underretning om dens Fremkomst, end at den er funden i en Gravhaug paa Gaarden Dolven i Brunlanes Pgd., Jarls-

berg og Larviks Amt. — De to Skaaler (fig. 50 d) er 11 Linier høie, og deres Tvermaal over Aabningen er $2\frac{1}{2}$ ". De er af temmelig tyndt Metal, med tyk Rand, som danner en fremstaaende Kant indad. Paa deres indvendige Side kan det tydelig sees, at de efter at være støbte er bleven afpuddede med et Dreiehjul. I Kanten er der 4 Huller til de Snore, hvori de har hængt. — Ballancen (fig. 50 c og d) har, som det oftest er Tilfældet paa dette Slags Vegter, to Led. Den er i Midten, hvor den er tykkest, ottekantet, i Enderne derimod rund. Den ottekantede Del er prydet med fordybede Bøgelinier, to paa hver af de otte Sider. I hver Ende har den syv ophøiede Ringe og udenfor disse et Hul; i dette hænger en Ring, hvori Skaalernes Snore er samlede. Ballancens hele Længde er $4\frac{1}{3}$ ". Tungen, der har en Høide af $1'' 5'''$, er af Jern, ligesom ogsaa den gennem den gaaede Nagle, hvorom Vegten har dreiet sig, aabenbart for at gjøre disse Dele, der var mest udsatte for Slid, des stærkere. Naglehullet er anbragt saa nær ved Ballancen, som det vel var muligt. Den i Tungen fæstede Bøile ($1\frac{2}{3}''$ høi) er uden Ornament; til den har øverst oppe ved Hjælp af en Broncenagle været fæstet et Haandtag, som dog nu er borte. — Baade ved Skaalerne og ved Ballancens Ender hænge endnu Stumper af Snorene, der synes at være af Lintraad. De bestaa af en tresnoet Traad af blaa Farve, omspunden med en enkelt, temmelig grov hvid Traad (aldeles ligedanne er Snorerne paa en anden Bronzevegt, hvoraf kun smaa Brudstykker er bevarede, funden i en Gravhaug paa Gaarden Ryum i Vikten Sogn, Nærø Pgd., Nordre Thronhjems Amt, se N. Fornl. S. 670). De fire Snore, som bære hver Skaal, er samlede og knyttede til Ballancen ved en fast og meget indviklet Knude. — Man har kunnet bøie Ballancen sammen saaledes, at den kunde lægges ind i en af Skaalerne; denne Skaal kunde igjen lægges ind i den anden, og det hele saaledes bevares i et lukket Futral af Bronze (fig. 50 a. b.), saa at det bekvemt og sikkert kunde bæres i en Lomme eller en Pung. Maaske har ogsaa de til Vegten hørende Lodder været indlagte i Skaalerne tilligemed Ballancen. — Futralets underste Del svarer i Form ganske

til Skaalerne, men er naturligvis noget større ($1\frac{1}{8}$ " i Høide og $2\frac{3}{4}$ " i Tvermaal over Aabningen). Dets øverste Del er næsten flad, kun lidet konvex. Den har været fæstet til den underste ved Hjælp af et stærkt Hængsel af Bronze, som nu er beskadiget og har mistet sin Nagle, og det hele har været lukket paa den modsatte Side ved et Slags Laas, — en til Overstykket fæstet Fjeder, der har været tvunget ned i en Aabning, dannet ved et til Understykkets Rand fastnaglet Broncestykke af trekantet Form, som nu mangler. — Baade Skaalerne og begge Futeralets Dele er udvendig prydede med grundt indridsede Stregezirater. De er nøiagtig de samme paa alle fire Stykker, og man har saaledes for at give en Forestilling om dem blot behøvet at afbilde Laagets Overside (fig. 50 b.). Disse udvendige Flader har en dyb blaasort Farve, der kun paa Futeralet er noget mindre kjendelig, fordi det har været mere udsat for Slid, medens Indersiden overalt har den almindelige Broncefارve. Denne blaasorte Farve ligner ganske den, som Sølv almindelig antager ved at ligge længe i Jorden paa Grund af det paa Overfladen dannede Svovelsølv, og hidrører rimeligvis fra en oprindelig Belægning med Sølv. Det har rigtig nok ikke ved kemisk Undersøgelse af affilede Spaaner af Ydersiden været muligt at paavise Spor af Sølv; men dette tør vel forklares deraf, at Sølvbelægget har været meget tyndt og er yderligere formindsket ved Vegtens lange Henliggen i Jorden.

6. Paa Pl. V fig. 48 a og b er afbildet to Stykker af en stor og pragtfuld Bøilespænde af Sølv, stærkt forgyldt paa Forsiden. De to Stykker er indkomne til Samlingen, i hvilken de har No. 1416 og 3249, til forskjellige Tider, det nederste i 1848, det øverste i 1864, begge fra Nes Prestegjeld i Hallingdalen, hvor de rimelig ogsaa er fundne. Det har imidlertid hidtil ikke været muligt at faa nøiere Oplysning om Findestedet og Omstændighederne, hvorunder de er fundne. Uagtet noget af Spændens Bøile mangler, behøver man dog kun at holde de to Stykker sammen for at overbevise sig om, at de er af én Spænde. — Det firkantede Overstykke er $2\frac{2}{3}$ " bredt og $1\frac{1}{4}$ " høit. Det er ved stærkt ophøiede brede Linier delt i 6 ulige store firkantede Afdelinger,

udfyldte med Slyngzirater, der dannes af noget svagere fremtrædende, ligeledes temmelig brede Linier. Alle disse Linier har en dyb Fure langsefter, og denne er i de stærkest fremtrædende Linier udfyldt med sort Emaile (Niello). Bøilen, hvoraf et temmelig betydeligt Stykke her er bevaret, har øverst havt en kredsformet Udvidelse, prydet med en dobbelt ophøiet Ring med Niello, og mellem disse to Ringe med Slyngzirater; i Midten af Kredsen er der en rund Fordybning, hvori en Ædelsten eller en Glasfluss maa have været indfattet. — Nederstykket, ved hvilket kun ganske lidet af Bøilens Rod er bevaret, har Zirater ganske i samme Stil, som Overstykket; det er korsformet, 3" langt og 2½" bredt over Korsarmene. Korsets Ender skal aabenbart forestille Dyrehoveder. — Det hele Stykkes oprindelige Længde har været c. 5½". — Bagsiden (fig. 48 b) har fordybede Linier, som svare til de stærkest ophøiede paa Forsiden. Fæsterne til Naalen er tilstede, men af Naalen selv er intet bevaret. — Stykket ligner meget en Bergens Museum tilhørende Spænde, der ligeledes er af Sølv og forgyldt, funden i en Grav fra ældre Jernalder paa Indre Arne i Haus Pgd., Søndre Bergenhus Amt (Urda II, 372 med Afbildning Pl. XVI fig. 2). — Spænder af denne Form og med dette Slags Ornament er ikke af nordisk Oprindelse; de høre hjemme i det angelsaksiske England, navnlig i den nordlige (angliske) Del af Landet, og de bære ved sin blotte Tilstedeværelse her i Norge Vidne om Samkvem mellem Norge og England allerede i en saa fjern Tid som den ældre Jernalder (før 700). Til denne hører utvivlsomt Fundet fra Indre Arne, og rimelig har ogsaa det her omhandlede Stykke været bragt over til Norge allerede i dette Tidsrum. Det har desuden en særegen Interesse ved den paa Bagsiden af det nederste Stykke i 4 adskilte Linier anbragte Indskrift (fig. 48 b). Den er affattet i et Alfabet, som vel aabenbart stammer fra det latinske, men som har flere særegne Tegn, der ikke gjenfindes i de almindelig bekjendte Modifikationer af dette Alfabet. Skriftrækkene er tykke, men ikke meget dybe, og synes at være udfyldte med Niello. Den nederste Linie tilhøre er beskadiget ved et Hul i Spænden; der synes at mangle to Bog-

staver. Der findes desuden paa denne Del af Spændens Bagside flere tilfældige Fordybninger og senere ridsede Streger; i Afbildningen er det forsøgt at fremhæve de efter Rimelighed oprindelige Træk, men der kan paa flere Steder være Tvivl om, hvad er oprindeligt og hvad der er senere tilsat eller tilfældig tilkommet.

Tillæg til „Norske Fornlevninger.“

(Af *N. Nicolaysen*).

SMAALENENES AMT¹. — Idd p., Idd s. Paa Fagerholt paa Iddesletten fantes før 1867 to kiler af grønsten, med fint tilsleben egg, næsten spids bane, flade smalsider, men rundagtige bredsider.

Eningdal s. Paa Kirkebø fantes før 1867 en stor spydspids af flint og paa et andet sted i sognet en øx af anden stenart.

Berg p., Berg s. Ved at opkaste en grav paa kirkegaarden skal man omtrent i 1847 strax under overfladen have fundet en kasserolle af sølv, hvori laa en tredobbelt spiraling af gull. Begge soltes til en gullsmed paa Fredrikshald og bleve af ham opsmeltede. — Den store Hjellhaug (N. Fornl. s. 2), der ligger paa Hjellestad, er rimeligvis dannet af naturen, medens muligens nogle af de mange forhøjninger, som finnes derpaa, ere grav-

¹) Hvad der anføres under dette amt er, med undtagelse af notiserne om Tune og Rygge prestegjeld og Nordby i Berg sogn, velvillig meddelt af hr. student A. Lorange. Forsaavidt ej det modsatte bemerkes, ere de omtalte fundne sager bevarede og i hans private samling. De udgravninger, der omtales som udførte i 1867, foretoges efter hans foranstaltning og under hans tilsyn.

hauger. Omtrent 200 skridt østenfor Hjellhaugen ligger en gravhaug, over 5 alen høj, som i 1850 blev indrettet til potetkjeller, og ved denne lejlighed traf man i midten deraf et kammer eller rum af større stene, hvori fantes en stor rund klæberstens bolle, senere knust, efter sigende $1\frac{1}{2}$ alen i tvermaal, og en mængde hesteben. Nordenfor denne haug ligger i en ager to mindre hauger og omtr. 20 alen i øst for potetkjelleren i en birkelund, der gennemstrømmes af en bekk, 3 hauger; ved udgravningen af de sidste i 1867 viste det sig, at de vare uden gravkammer og i midten bestaaende af store stene, hvorimellem fantes i den ene haug kun kul og i de to andre tillige levninger af ben. Et par tusend skridt østenfor disse hauger er der en myrlendt slette med en mængde gravhauger, ingen dog højere end 4 alen. To af dem bleve udgravne i 1867; i den ene blev truffet 2 lerurner, stillede ved siden af hverandre og fyldte med brente ben, i den anden kun kul og ben; urnerne vare i opløst tilstand. — Paa Lundestad skal der nu ej mere finnes noget spor af de omtalte (N. F. s. 2) gravhauger. — Det var ikke, som anført i N. F. s. 3, paa Nordby i Asak sogn, at det der omtalte fund blev gjort, men derimod paa chefsgaarden Nordby i Berg sogn, hvor der i udmarken endnu antagelig maa finnes en mængde urørte gravhauger og stenkredse¹.

Rokke s. I kirken (N. F. s. 3) er udvendig højt oppaa væggen udhugget et menneskeansigt. Kirkens gamle døbefont (Aarsb. f. 1866 s. 54) er nu i den omtalte samling; den er 24 tommer høj, bestaar af en fod og en skaal, 20 tommer i tvermaal, med som sedvanlig et hul i bunden; omkring foden er et 1 tomme bredt baand, og paa skaalen sees nogle ubetydelige ornamenters form af ringe og søjler, af raat arbeide. — Af de talrige gravhauger paa Rokkeraden (jfr. Aarsbr. f. 1866 s. 54) bleve flere udgravne ogsaa i 1867; 8 af den bestode af sand tildels med store stene i midten, hvor der dog kun fantes kul og levninger af

¹) ifølge meddelelse fra hr. premierløjtn. R. Ziegler.

brente ben; i langhaugen (N. F. s. 4), den eneste af denne slags paa disse kanter, 6 alen lang, 2 bred, 1 høj, med en stor sten i østre ende, fantes i nordvestre hjørne blandt kul og brente ben en klinknagle og midten af en aflang skaalformet messingspenne. Et godt stykke længer øst henimod Helgerødbakken fantes i en rund stenhaug, 2 al. høj og temmelig vid, i nordre kant mellem smaastene et langt jernspyd, liggende over 2 knuste lerurner, der stode ved siden af hverandre og vare omtrent 5 tommer høje, videst paa midten og paa den øverste halvdel prydede med streger og ringe.

Aremark p. Paa Nes fantes for flere aar siden en i skaft-hullet afbrækket stenøk og paa Lillemærk en hel af samme slags.

Tune p., Tune s. De i N. F. s. 20 omtalte helleristninger ere 2 skibsfigurer paa Rød, 2 skibsfigurer paa Rostad og 11 skibsfigurer paa Raade; paa den sidste gaard desuden 3 menneskefigurer. Af alle disse haves nu tegning i Foreningens arkiv.

Rödenes p. Ved vejen over Rømskogfjellet sees nogle af de saakaldede Jettefjed eller store i fjellet, som det heder, udhuggede fodspor.

Rygge p. Med den lille ø i Kurefjorden, hvorpaa der skulde findes 2 lave stensatte gravhauger (N. F. s. 24), maa sigtes til holmen Taralden, der ligger kun et par alen over vandfladen og hvor der i en lav firkantet stenrøs, med ligesom udgang paa den ene side, for en 7, 8 aar siden skal være funden en kjedel af messing eller bronze, som er bortkommen.

KRISTIANIA. Paa løkken Sophieberg ved Pilestrædsvejen fantes i 1867 en øk af jern, og ved pløjning samme aar traf man paa levningen af en gravhaug, oplagt paa skalberg; i en fordybning i dette fantes 2 skjoldbuler af jern, liggende ovenpaa et helt skelet af et menneske, med hovedet mod øst, og ved begge sider deraf 2 tveeggede jernsverd, en brynesten, en øk og en sax af jern, en spenne og et endebeslag af messing til en rem, en naal, 3 tommer lang, med ring i af sølv samt nogle smaa jern-

stykker, hvoriblandt sansynligvis levninger af et bidselmunnbid, alt fra yngre jernalder¹. — Ved en istandsættelse i Juni 1868 af det gamle hvelvede rum under Ladegaarden i Aaslo (N. Fornlevn. s. 730) viste det sig, at dets oprindelige gulv ligger henimod 3 alen under det nuværende og at den midtpille, hvorpaa hvelvingsribberne hvile, lige under disse har det bekjente profil: platte, hulkil og rundstav. Da disse former i alle fall gaa op til den tid, 1197, da den ældste Biskopsgaard først nævnes, styrkes derved endmere, hvad der antages paa det anførte sted i N. F., at det omtalte rum er en levning af denne gaard.

AKERSHUS AMT. — Vestre Akers p. Paa hanken af bronsekannen fra Sander i Maridalen (N. F. s. 735) findes et merke i form af et M med et græsk kors over; paa laaget staar *tiappa* [fejlskr. for *tappa*] *i oc drk* [drik], og paa en ophøjet rand om bugen *emblemata* [fejlskr. f. *emblemata*] *refectum sepiu'* [*sepius*] *aspectum conf*; bogstavet *s* i *aspectum* betegnes paa en usedvanlig maade og ordet *conf* har i slutningen endnu et eget bogstav med forkortelsesform; den hele indskrift maa vistnok, som Christie (mskr. i Berg. Mus.) antager, læses saaledes: *emblemata refectum sepius aspectum confert*. Dette styrkes ved en lignende indskrift, som findes paa en kane, der opbevares i det throndhjem-ske Vidensk. Selsk. samling (no. 155). Denne beskrives af Christie som følger. Den er omtrent af samme størrelse og beskaffenhed, som den fra Sander, støbt af metal, godt afdrejet, 15 tommer høj, i tvermaal ved øverste rand 5 tommer, ved skuldrene 9 tommer og over bugen 11 tommer, forsynet med hank og laag, hvorpaa en hund i siddende stilling; den staar paa 3 støbte fødder i form af løver. Af indskrifter, med minuskler, findes følgende: paa laaget *help nov maria*, paa halsen *help maria vel rhum per dios*, længer nede paa halsen *sæpe aspectum confert*

¹) ifølge meddelelse fra student A. Lorange, i hvis samling de fundne sager opbevares.

emblema refectum [ofte beseet skjenker emblemet (?) vederkvælgelse], om skuldrene *etsi mortiferum quidquid biberint non eis nocebit* [skjønt de drikke noget dræbende, skal det ikke skade dem, Marc. evang. kap. 16 vers 18], og *jaspar fert mirram thus melchior balthazar aurum* [Kaspar bringer myrra, Melchior røgelse, Balthasar gull: begynnelsen af et i middelalderen bekjent vers¹ om de gaver, som de hellige 3 konger bragte Jesusbarnet] endelig om kannens nederste rand: *skipare cognomento me fecit* [den saa kallede Skipare (skipper?) har gjort mig].

Fet p., Relingen s. Paa bruget Nordby fantes i 1867 ved udpløjning af en liden gravhaug, ved de store grantræer tæt ved Hagebraaten paa søndre del af jorden og ved nordre side af bygdevejen, endel sager fra yngre jernalder (se s. 49 no. 66). Paa samme sted findes 3 større urørte hauger, antagelig gravhauger, der ere omgivne af store kampestenene.

Urskog p.², Urskog s. Paa pladsen Stenbakken under Killingmo fremkom ved rydning i 1867 en øx af granit, 10 tommer lang og 3 tommer paa det bredeste, med kegledannet skafthul nær banen, hvorpaa der findes 6 regelmæssige render, parallelle med skafthullet, og fra dette gaar en ophøjet kant ned til eggen, der er afrundet og sleben.

Hölands p., Løken s. I Østre Tøyens udmark findes endel gravhauger af forskjellig størrelse; 3 af dem bleve udgravne i 1866, og man traf i hver af dem kun i midten en stor rund kullet sten og under og omkring den en hob kul og brente ben, ligesom ved Trønborg kirke (jfr. Aarsbr. f. 1866 s. 58). — Paa Nes er der i et fladt granitfjell 3 af de foran s. 74 omtalte saakallede Jettefjed.

Ullinsaker p., Ullinsaker s. Paa Algarheim fantes i eller

-
- 1) træffes og i no. 609 hos Worsaae og paa en kanne i Hareids kirke paa Søndmøre, se nedenfor.
 - 2) Hvad der anføres under dette og de to følgende prestegjeld er ligeledes meddelt af ovennævnte student Lorange, i hvis samling ogsaa de omtalte fundne sager opbevares.

før 1867 en øx af granit, nu noget skjæv paa grunn af, at den igjen er bleven tilsleben efterat have tabt et stykke. — Paa Habberstad blev i samme aar udgravet 2 smaa hauger; i hver af dem traf man kul og brente ben samt et spydblod fra yngre jernalder.

KRISTIANS AMT. — Öyer p., Thrøtten s. Paa Holsbakken skal paa det omtalte sted (N. F. s. 87) ogsaa i senere aar være fundet flere gullsager, som soltes til en udlending.

Vang p., Vang s. Paa Remme var der i 1866 en stol, som skjønt den ifølge en indskrift derpaa er gjort af „Tollef Tollefsøn 1685“, dog har den gamle hovedform med udskaarne dyrehoveder paa lenerne og ved rygstødet og med kiste i sædet, der er 20 tommer i firkant. Den blev malet for en 20 aar siden.

Hurum s. Kirkens gamle tagrider blev nedtagen for omtrent 12 aar siden og laa i 1866 i klokkestøpelen, der er af laft med lignende form som den ved Ringebo kirke (N. F. s. 747).

JARLSBERG OG LAURVIKS AMT. — Borre p., Nykirke s. Kirkens (N. F. s. 180) krucifix og Mariebillede ere senere indkomne til Universitetets samling.

Lardal p., Svarvstad s. Paa den højre dørstolpe fra det gamle loft paa Gavelstad (N. F. 195, jfr. Aarsberetn. f. 1855 pl. VII øverst) maa udskjeringerne vistnok ogsaa (jfr. N. F. s. 259) sigte til sagnhistorien om Sigurd Faavnesbane, idet der sees det bekjente oterskinn, derunder Regin, som smeder sverdet, derunder dragen Faavne og nederst Sigurd, som dræber dragen.

Thjödling p. Paa prestegaarden er der endnu nogle faa gravhauger østenfor husene mellem dem og vandet. — Paa Nordre Kaupang (N. F. s. 199) er der 115 gravhauger, hvis form og størrelse sees paa kortet (pl. VI no. 1—115), og oprinnelig var der vist endnu flere, som ere ødelagte ved markarbeide og de veje, som krysse strøget. Her har da vel været en begravellesplads for den kjøbstad, Kaupang i Skiringssal, som omtales før Tunsbergs opkomst og hvorom gaardens navn endnu vidner. A

de omtalte hauger ere 44 (no. 1—4, 6—8, 20—24, 29, 31, 39, 42, 44, 46, 56, 61—63, 67, 68, 71, 78—82, 86—89, 95—98, 101—104, 107 og 111) mere eller mindre udjevnedede eller bevoxede med træer. De øvrige 71 bleve udgravne i August 1867 under mit tilsyn. Alle bestode paa 3, 4 undtagelser nær, som indeholdt udelukkende sand eller kampestene, af en blanding af begge. De 8 af dem (no. 25, 37, 43, 51, 54, 66, 99 og 110) fremviste aldeles intet, som kunde tyde paa nogen begravelse, skjønt de syntes urørte. De øvrige 63 vare ogsaa uden spor af gravkammer, men havde i midten over auren større eller mindre lag eller hobe af kul; i 39 af dem fantes ogsaa levninger af aske og brente ben, men kun i 35 blev desforuden truffet andre gjenstande. Efter ejernes ønske bleve alle de opgravne hauger igjen tilkastede. De fundne sager vare følgende, som bleve trufne i følgende hauger, nemlig i:

- No. 10. Levninger af 6 klinknagler af jern af to forskellige størrelser og 7 stykker af, som det synes 2, lerurner med urtepotteform og noget udadbøiet rand, sort masse, udvendig rødbrændt, isprængt med smaa kiselkorn, og forsirede med horisontale baand, hvert bestaaende af 3 dybt indtrykte parallelle linjer, afvejlende bølgeformede og rette. (Universitetets saml. no. 4225).
- 11. Et lidet stykke af en skaalformet urne af klæbersten, efter krumningen at dømme meget liden (4267).
- 16. Et lidet stykke af en lignende urne af klæbersten.
- 18. 1) Stykker af 2 urner af klæbersten, begge af maadelig størrelse (3 og 3½" høje), den ene med levning af jernhank; — 2) øxeblad af jern, 6" langt, 4" bredt i eggen og 1" foran skafthullet, smukt formet; — 3) 2 stykker jern, det ene muligens af et større sigdblade, hvorved er fastrustet nogle stumper træ (4252. 4253) samt nogle faa klinknagler.
- 19. Stykker af 4 meget store klinknagler af jern med fir-kantede hoveder (4254).
- 26. Brudstykker af jern: et stykke af falen af en liden

spydspids, noget af bladet af en tveegget pilespids og endel smaa klinknagler. (4255).

- 28. Nogle klinknagler af samme slags.
- 32. En klinknagle af samme slags.
- 33. To klinknagler af samme slags.
- 35. Spydspids af jern, 10" lang, med fal, $4\frac{1}{3}$ " lang, 1" vid i aabningen, og tveegget blad, 1" paa det bredeste og med temmelig fremtrædende skarp ryg langsefter midten (4268), samt et lidet stykke jern.
- 36. Fire smaa stykker af et jernsverd, hvis form ej kunde sees.
- 41. Nogle smaa jernstykker.
- 45. Endel meget smaa stykker af en urne af brent ler.
- 47. 1) Større stykker af en urne af klæbersten, $4\frac{1}{3}$ " høj, henved 8" vid øverst, omhyggelig arbeidet, saa at overfladen overalt er aldeles glat, udvendig langs randen prydet med 2 parallele indskaarne linjer og med levning af jernhanker; — 2) tveegget sverd af jern, brudt i mange stykker; af klingens mangler spidsen og af hjaltene knappens øverste stykke; — 3) øxeblad af jern, $7\frac{1}{3}$ " langt, 4, 5" bredt i eggen; — 4) skjoldbule af jern, sammenklemmt og beskadiget og mestendels uden rand; — 5) et langagtigt stykke jern, muligens hørende til en stor spydspids; — 6) langbryne af firkantet tversnit, spids i den ene ende, afbrudt i den anden, nu 6" lang; — 7) et lidet stykke af en glat bronsenaal (4198—4203). Desuden fantes 20 klinknagler af jern. Stenurnen var full af kull, aske og brente benstumper og deriblandt laa brynet og bronsenaalen.
- 48. To klinknagler af jern.
- 52. 3, 4 nagler af samme slags.
- 57. En stor klinknagle af jern. (4267).
- 59. En klinknagle af jern og et andet stykke jern.
- 60. 1) Stykker af en ikke meget stor, omhyggelig arbeidet urne af klæbersten med levninger af jernhank og ud-

vendig prydet med en indskaaren linje langs randen; — 2) en liden rød glasperle; — 3) falen og noget af bladet af en spydspids af lignende form som den pl. III fig. 27 afbildede (jfr. s. 36 no. 11); — 4) stykker af jernsager, hvoriblandt skjernes et sigdblade, et bidselmunnbid, bladet af en stor tveegget pilespids og et tveegget sverd (?); — 5) en maaske af naturen tildannet næsten kuglerund sten, $4\frac{1}{2}$ "— $5\frac{1}{3}$ " i tvermaal. (4271—4275).

- 64. Fire klinknagler af jern.
- 69. Stykker af et langbryne samt af en kjedel og en tveegget pilespids (4270); desuden mange klinknagler af jern.
- 70. Den indre del af et stort tverøxeblad af jern, tvert afhugget foran skafthullet, noget buet, $5\frac{1}{2}$ " langt og $3\frac{1}{2}$ " bredt i eggen (4269); desuden et par klinknagler af jern.
- 77. 1) Et lidet elegant formet øxeblad af jern, 6" langt, $3\frac{3}{4}$ " bredt i eggen, $\frac{7}{8}$ " foran skafthullet; — 2) falen, 4" lang, af en spydspids af jern og af samme slags som den under no. 60 omtalte; — 3) et par ovale skaalformede spanner af messing, $4\frac{1}{3}$ " lange, den ene fyllt med aske og brente ben, begge noget beskadigede men med ualmindelig vel vedligeholdt jernnaal; — 4) stykke af et lidet haandsneldehjul af brent ler, af form som en ret afskaaren kegle; — 5) stykker af forskellige jernsager, hvoriblandt en liden sax, et sigdblade, et svært bidselmunnbid og et lidet fladt cirkelrundt beslag, $1\frac{1}{4}$ " tvermaal, med rundt hul i midten og 4 halvrunde fremspring med naglehuller i kanten. (4261—4265).
- 83. Et lidet stykke af en urne af klæbersten samt en nagle og et andet stykke jern.
- 84. En liden uidentvil af naturen tildannet ægformet sten,

- 1 $\frac{1}{4}$ " lang, og et stykke af en jernkjedel (4244) samt nogle faa klinknagler af jern.
- 85. 1) Stykker af en urne af klæbersten, der har været lav (kun omtr. 3" høj) men vid, med levninger af jernhank; — 2) øxeblad af jern, 7" langt, 4" bredt i eggen, 1 $\frac{1}{2}$ " foran skafthullet; — 3) sigdblade af jern, 8 $\frac{1}{2}$ " langt, $\frac{3}{4}$ " bredt, med ualmindelig regelmæssige og tydelige sagtænder i eggen og med en indtrykt linje langs ryggen paa den ene side; spidsen borte, som det synes forsætlig afhuggen; — 4) stykker af jernsager, deriblandt et lidet stykke af bøjlen af en sax; — 5) en liden stump af en bryneste; — 6) et par ovale skaalformede spenner af messing med dobbelt plade, 4 $\frac{1}{3}$ " lange; — 7) et lidet tykt haandsneldehjul af klæbersten, 1 $\frac{1}{8}$ " tvermaal; — 8) en rød og en grøn glasperle (4245—4251); desuden 2, 3 klinknagler af jern.
- 86. Nogle faa klinknagler af jern.
- 90. 1) Stykker af en temmelig grovt arbejdet urne af klæbersten, oprindeligt omtr. 4" høj, 8—8 $\frac{1}{2}$ " vid øverst og med jernhanker; — 2) tveegget sverd af jern, 2 $\frac{1}{2}$ " paa det bredeste, brudt i mange stykker, hvoraf til det største er fastrustet endel andre jernsager, hvoriblandt et af de bøjleformede redskaber med dobbelt rad ringe og krog i enden (jfr. s. 46 no. 54); — 3) to meget forrustede og noget sammenklemte skjoldbuler af jern; — 4) øxeblad af jern, 8" langt, 4 $\frac{3}{4}$ " bredt i eggen og 1 $\frac{1}{2}$ " foran skafthullet, øjensynlig før nedlægningen forsætlig tvært overhugget noget foran skafthullet (jfr. s. 83 no. 5); — 5) sigdblade af jern, 11 $\frac{3}{4}$ " langt efter ryggen, som det synes uden sagtænder i eggen; — 6) en mængde stykker af jernsager, hvoriblandt en spydspids, hvis fal har været forsynet med tætstillede til begge sider noget fremstaaende nagler af messing (jfr. s. 83 no. 6), en mindre spyd- eller pilespid med fal, en sax, en stor flad fil (?), et bidselmunnbid og klink-

nagler; — 7) stykker af en skaalvegt af messing med tilhørende futral, ligeledes af messing; ballansen, der er $4\frac{1}{4}$ " lang og fullstændig bevaret, har 2 led, saa at den kan foldes sammen og lægges ind i en af skaalerne; dens tværsnit er i midten mangedekantet, men imod enderne rundt, prydet med linje- og cirkelsirater; tungen saavel som den derigjennem gaaende nagle er for større varigheds skyld gjort af jern. I begge ballansens ender og øverst paa det gjenge, der er festet i tungen, findes smaa bevægelige ringe til at binde snore i. Af skaalerne er saameget bevaret, at man kan slutte sig til, at deres tvermaal har været omtr. $2\frac{1}{2}$ " og dybden næsten 1"; de ere meget tynne, uden forsiringer, med 4 huller i randen til snore, hvori de have hængt. Af futeralet er kun nogle smaa stykker tilbage, deriblandt baade hængslet, hvori laaget har drejet sig, og den haspe, hvormed det lukkedes, alt af lignende indretning som paa den s. 70 omtalte vegt. Futeralet har ogsaa ligesom paa denne haft form af en halvkugle og laaget været næsten fladt, begge rigt prydede med indtrykte sirater: cirkler med punkter i centrum og streger, de sidste ordnede saaledes, at de danne trekanter; med vegten fantes og et af ir meget skadet stykke af et vegtlo, ligeledes af messing og af mangedekantet form; — 8) en mængde stykker af langbryner; — 9) et lidet bryne (?), af blød stenart, $2\frac{1}{3}$ " langt og $\frac{2}{3}$ " bredt, af form som en i begge ender tilskjerpet flintkile; — 10) et par smaa stykker af flint med skarpe kanter, men som ved at ligge i jorden har faaet udseende af porcelæn. (4226—4234).

— 91. 1) En mængde stykker af en urne af klæbersten, som det synes af anseelig størrelse, men raat arbeidet; — 2) to meget beskadigede langbryner, det ene $6\frac{1}{2}$ " langt, af usedvanlig form, omhyggelig tildannet, med kvadratisk tværsnit, i midten $\frac{2}{3}$ " brede sider, noget tynnere mod enderne, hvoraf der gennem den ene er hul til en snor;

— 3) en af ir meget beskadiget og i 3 stykker brudt ringspenne af messing (pl. III fig. 26), dannet af en i oval sammenbøjet flad paa begge sider noget ophøjet stang, der i begge ender løber ud i firkantede knopper, hvis overflade er delt ved et dybt korsformet indsnit; ringens overside prydet med 4 rader punkter, som ogsaa sees paa nogle smaa bevarede stykker af naalen; af denne slags spenner, der træffes ofte i liflandske og estlandske grave fra jernalderen (se Kruses *Necrolivonica* og Bährs *Gräber der Liven*) vides hidtil kun ét exemplar at være fundet i Norge (ved Vardø, se Aarsb. f. 1856 pl. II fig. 3, jfr. sammest. s. 70); — 4) brudstykker af forskellige sager, for største delen af messing, deriblandt et lidet klokkeformet stykke (knivholk?) af messing med naglehuller i randen, smaa stykker af randen af en vegtskaal af messing, to vegtlodder af jern, omgivet med en skal af messing, i den ofte forekommende form som kugler med afplattede poler (jfr. s. 59 no. 82 d), men begge saa fortærede af rust, at deres oprindelige vegt ikke engang tilnærmelsesvis kan bestemmes; — 5) øxeblad af jern, $7\frac{1}{4}$ " langt og 5" bredt i eggen, tvert overhugget noget foran skafthullet (jfr. s. 81 no. 90); — 6) stykker af en tveegget spydspids af jern, hvis fal i hele sin længde har været forsynet med messingnagler, som til begge sider staa lidt frem (jfr. s. 81 no. 90); — 7) stykker af forskellige jernsager, hvoriblandt en temmelig stor pilespids med fal og tveegget blad, et sverd, en skjoldbule, et af de gaadefulle bøjledannede redskaber med vedhængende ringe, en bor (?) og et smukt arbejdet knivblad; — 8) 2 flintstykker af samme udseende som i haug no. 90 (4237—4243).

— 92. 1) Tre stykker af en urne af klæbersten af middels størrelse med en under randen udvendig indskaaren linje og levninger af jernhank; — 2) en mængde stykker af

- jernsager, hvoriblandt et tveegget sverd, en pilespids, et sigdblade og en skjoldbule (4235. 4236).
- 94. 1) Smaa stykker af 2 lerurner uden sirater; den ene af tykt ler, udvendig rødt og sort i bruddet, med noget udadbøjet rand; den anden af meget tynd, næsten stenhaard masse med sortgraa farve baade i bruddet og paa overfladen; — 2) falen af en meget stor spydspids af den ved haug 60 s. 80 omtalte form, 6" lang; — 3) stykke af hanken til et kar af temmelig betydelig størrelse, flad paa midten, firkantet mod enderne; har muligens tilhørt et i graven nedsat trækar; — 4) stykker af forskjellige jernsager, hvoriblandt klinknagler, munnbid, sigdblade. (4256—4259).
- 100. Stykke af et meget lidet langbryne og af en jernnagle. (4260).
- 109. 1) Levninger af to tveeggede sverd af jern, det ene med usedvanlig bredde, $2\frac{1}{2}$ " , det andet $1\frac{1}{2}$ " bredt; — 2) øxeblad af jern, 7" langt, $4\frac{1}{3}$ " bredt i eggen og $1\frac{1}{3}$ " foran skafthullet. (4204. 4205).
- 112. 1) Stykker af en urne af klæbersten, temmelig lav, tyk og grovt arbeidet, med spor af jernhanker; — 2) tveegget sverd af jern, i 3 stykker, men fullstændigt bevaret, klingens 29" lang og paa det bredeste næsten $2\frac{1}{2}$ " ; — 3) spydspids af jern, tveegget med fal, men tykt og smalt blade, $20\frac{1}{3}$ " lang, brudt i 3 stykker; — 4) øxeblad af jern, af sirlig form, 6" langt; — 5) levninger af en skjoldbule og af et sigdblade af jern, det sidste temmelig stort og med sagtænder i eggen; — 6) knivskafte af messing, indvendig hult og paa begge sider prydet med forsiringer i gjenembrudt arbejde, 3" langt (pl. III fig. 35, hvorved dog maa merkes, at da skafte er meget irret og belagt med fastsiddende jernrust og kulstykker, kunde forsiringerne ikke sikkert gjen gives i det enkelte); — 7) to vegtlodder: a) af jern med skal af messing udenom og formet som en kugle

med afplattede poler, meget beskadiget og med fastsiddende rustklumper af andre jernsager, hvorfor kun den ene flade er synlig, og paa denne er der indenfor en cirkel af indtrykte punkter det samme tregrenede merke, som paa det i Aarsbr. f. 1866 s. 97 no. 34 omtalte lod af lignende form; b) helt af messing, med uregelmæssig mangelkantet form og med et punkt midt paa hver flade, nogenlunde vel bevaret; det vejer 2 kvint. 3 æs og er saaledes maaske et ørtugslod, hvis normalvegt kan anslaaes til 2 kvint. 29½ æs; — 8) stykker af et eller maaske to langbryner; — 9) en ægformet sten, til dannet af naturen, 1½" lang; — 10) 4 smaa stykker flint med samme porcelænagtige udseende, som de s. 82 no. 10 og s. 83 no. 8 omtalte. (4216—4224); — 11) omtrent 20 klinknagler af jern.

- 113. 1) Stykker af en kasserolle eller kogepanne med skaft af jern (jfr. Aarsbr. f. 1866 s. 91 no. 26); karret synes at have haft flad bund og næsten lodrette sider og at have været omtr. 3½" dybt og 7, 8" vidt over aabningen; skaftet, som synes at være af ét stykke med karret og er ombøjet og afbrudt i enden, er nu 16½" langt, og dets brede, der ved karrets rand er 1¾", aftager regelmæssig udover; — 2) det yderste stykke af skaftet af en af de i yngre jernalders grave almindelige stegepanner af jern, 17½" langt, ¾" bredt; — 3) firkantet ten af jern, tilspidset i den ene ende, afbrudt i den anden, 19½" lang, ¼" tyk, mulig skaftstykket af en bor, som dog i saa fall maa have været usedvanlig lang; — 4) sigdblade af jern med afbrudt spids og almindelig form; — 5) redskab af jern, formet som et sigblad, i den ene ende med en nagle til skaftet, men smalere end almindelige sigblade og uden egg, da den kant, hvor eggen plejer at være, er ligesaa tyk som ryggen; i den anden ende synes noget at mangle; længden efter ryggen 12", bredden ½" og tykkelsen 1 linje; — 6) stykker af 2 ovale

skaalformede spenner af messing med dobbelt plade, af almindelig form og størrelse; — 7) haandsneldehjul af sten, fladt med afrundede kanter, $1\frac{1}{4}$ " i tvermaal og $\frac{1}{2}$ " tykt; — 8) brynesten (?) af langagtig firkantet form, meget regelmæssig tildannet, 3" lang, $\frac{2}{3}$ " bred i den bredeste ende og jævnt $\frac{1}{3}$ " tyk, afrundet og gjennemboret i den smalere ende; — 9) en uregelmæssig mangekantet perle med hul igjennem, af hvid ugjennemsigtig masse, der ligner porcellæn, 5 linjer i tvermaal; — 10) en sammenrustet klump af sand og jernsager, tildels løsrevne, hvoriblandt sees et øxeblad, et bidselmunnbid, et af de bøljeformede redskaber med større og mindre ringe og noget af underpladen af en oval skaalformet messingspenne, rimeligvis hørende til no. 6; — 11) en klinknagle af jern, der maaler 1" mellem hovedet og mitpladen; — 12) en liden klump grønt glas, mulig en smeltet perle. (4206—4215).

— 114. Omtrent 50 klinknagler af jern.

Paa Søndre Kaupang var der 8 hauger, som jeg ligeledes i August 1867 lod udgrave, nemlig: no. 1 en langhaug, liggende tæt nordenfor husene ved østre side af vejen mellem denne og stengjerdet, 27' lang, 9' bred paa midten, 2' høj, næsten urørt; no. 2, tæt nordenfor no. 1, rund, 17' i tvermaal, 3' høj, næsten urørt; (no. 3, tæt vestenfor no. 2, har været rund, men var tilforn aldeles udgraven); no. 4, nogle faa skridt i nordvest for no. 2, rund, 20' i tvermaal, 4' høj, næsten urørt; no. 5 vestenfor vejen og tildels under ladebygningen, langhaug, 22' lang, 11' bred paa midten og 3' høj, urørt; no. 6 tæt i sydvest for no. 5, rund, 30' i tvermaal, 4' høj, med en fordybning i midten efter en tidligere gravning; no. 7 tæt i nordvest for no. 6, rund, 16' i tvermaal, 2' høj, urørt; no. 8 og 9, tæt ved no. 7 og begge af samme form og størrelse som denne. Alle de udgravne hauger vare ligesom paa Nordre Kaupang uden gravkammer, bestode af sand og sten og havde i midten over auren et mere eller mindre tykt lag af kul, hvori de fundne sager laa. Disse vare, i

No. 1. Nogle faa klinknagler af jern.

— 2. Forrustede stykker af flere jernsager, hvoriblandt en spydspids med fladt tveegget blad og stift til indsættelse i skaftet (4286) samt 3, 4 klinknagler.

— 4. Et haandsneldehjul af sten, $1\frac{1}{8}$ " i tvermaal, fladt under og konvext paa oversiden, aabenbar drejet, samt en liden blaa glasperle (4287. 4288) og en klinknagle af jern.

— 5. Smaastykker af en lerurne, af lysegraa stenhaard masse med isprængte kiselkorn (jfr. s. 84 no. 94 no. 1); har været buget og med tyk udadbøjet rand; — 2) et fladt cirkelrunt smykke af messing, meget beskadiget af ir, $1\frac{1}{8}$ " i tvermaal, med gjenembrudt arbeide, hvori som det synes indenfor randen fremstilles en dragefigur; har rimeligvis været et smykke af samme slags som de i Aarsbr. f. 1866 s. 97 fig. 7 og 8 beskrevne og afbildede (4289. 4290).

— 6. 1) Tveegget sverd af jern, brudt i 2 stykker; klingens længde $30\frac{1}{2}$ ", dens største brede $2\frac{1}{4}$ "; hjaltene prydede med paalagte rifede sølvplader; — 2) en usedvanlig svær spydspids af jern med tveegget blad og fal, den sidste forsiret med dybt indtrykte oven- og nedentil konvergerende linjer langsefter; bladet $2\frac{1}{3}$ " bredt og, skjønt odden er afbrukket, $22\frac{1}{2}$ " langt; falen $5\frac{1}{2}$ " lang og dens munning $1\frac{1}{3}$ " i tvermaal; — 3) skjoldbule af jern, ligeledes ualmindelig stor, halvkugleformet, 6" i tvermaal nederst, næsten 4" høj, med smal rand; — 4) øxeblad af jern, $6\frac{1}{2}$ " langt, $5\frac{1}{4}$ " bredt i eggen; — 5) sigdblade af jern med sagtannet egg men afbrudt spids; — 6) pilespids af jern med sedvanlig form, $4\frac{1}{4}$ " lang, og et stykke af en anden lignende; — 7) knivblade af jern, ligeledes af sedvanlig form; det egentlige blad $3\frac{1}{3}$ " langt; — 8) redskab af jern af ukjent brug, udentvil det største, som hidtil vides fundet her i landet, helt tilstede men meget forrustet, hvorfor til oplysning af dets form paa pl. IV fig. 39 er gjengivet et andet bedre bevaret fra ukjent finnested (Univ. saml. no. 240) med aldeles samme form, men noget mindre end hint, hvis

skafstykke er 11" langt; den i dette hængende ovale ring er 8" i største tvermaal og de tre andre ringe 7"; — 9) redskab af jern, bestaaende af en fal af samme form som paa foregaaende stykke, i hvis ende er anbragt en liden bevægelig ring, hvori der igjen hænger en massiv krog; falens længde $9\frac{1}{2}$ ", ringens tvermaal $1\frac{3}{4}$ " og krogens længde $2\frac{1}{2}$ "; det hele meget forrustet; til oplysning af formen er derfor (pl. IV fig. 37) afbildet et andet lignende stykke (univ. saml. no. 239, rimeligvis fundet sammen med 240, som væsentlig kun derved adskiller sig fra hint, at krogen er længere og ombøiet i enden; — 10) et par bøjleformede redskaber (pl. IV no. 38), gjort af en i midten afplattet rundagtig jernstang, der er ombøjet omtrent som en stigbøjle, saa at den flade del udgjør dennes bund, som paa den udvendige side er prydet med 3 ophøjede ribber langsefter; enderne ombøjede udad saaledes, at de danne smaa løkker, udentvil til deri at feste baand, hvorfor det hele maaske har været brugt som klave for smaat kvæg; — 11) redskab af jern (pl. IV fig. 42), sansynligvis en rasp, 9" langt og 7, 8 linjer paa det bredeste; det eneste stykke af denne slags, som foruden hint hidtil vides at være fundet, er afbildet pl. IV fig. 43; dette tilhører ogsaa Univ. saml., er udmerket vel vedligeholdt og fantes sammen med vaaben og andre jernsager i en gravhaug paa Uthus i Ustedalen, den øverst liggende (2600' over havet) fjellbygd i Hol sogn i Hallingdal; — 12) et par redskaber af jern (pl. IV fig. 40), bestaaende af en vreden jernstang, der ved flere ombøjninger i samme plan er kommen til at danne et langagtig fladt stykke af 6" længde, hvori den ligger tre- og firedobbelt; stykket er bøjet paa midten, saa at det danner noget mere end en ret vinkel; i den ene ende er indslaaet paalangs en liden krampe og i den anden ende er ved stængernes ombøjninger dannet to smaa løkker, hvori nagler eller baand har kunnet anbringes; noget lignende redskab vides ej tilforn at være fundet; —

13) redskab af jern (pl. IV fig. 44), 8" langt, meget beskadiget af rust, bestaaende af en vreden jernstang, hvis ender ere udhamrede til flade trekanter, der i sine udadvendende sider synes at have haft egg; noget lignende stykke er hidtil, saavidt bekjendt, ikke fundet; — 14) redskab af jern, $8\frac{1}{2}$ " langt, af nogen lighed med de almindelige bore fra yngre jernalder (jfr. Aarsber. f. 1866 s. 99 no. 40), men afvigende fra disse derved, at dets ene ende ikke er skeformet men spids og lidt afplattet; — 15) endel klinknagler af jern af to forskellige størrelser; det mindre slags med firkantede hoveder og nitplader, hvorimellem afstanden er $1\frac{1}{4}$ — $1\frac{1}{2}$ ", det større slags, $2\frac{2}{3}$ " lange, ligeledes med firkantede hoveder men langagtige nitplader, som ere tilspidsede og sterkt nedadbøjede i enderne; — 16) nogle stykker af en jernkjedel, der synes at have haft betydelig størrelse og er gjort af en hel plade, ikke, som almindelig, sammenklinket af flere; — 16) levninger af et jernredskab, hvis brug og oprinnelige udseende ikke lader sig bestemme, dog synes det for en del at have bestaaet af en plade med skarpe og temmelig lange lodret opstaaende tinder og saaledes at have haft lighed med en linhekle, hvis tinder dog staa nærmere hinanden end her; — 17) redskab af jern, $5\frac{1}{3}$ " langt, bestaaende af en fal, der med jevnt aftagende tykkelse løber ud i en firkantet spids (dopsko til en spydstage?); — 18) stykker af et eller flere langbryner; — 19) brudstykker af messing: levninger af et bidselmunnbid og andre formodentlig til ridetøj hørende sager (pl. IV fig. 45), hvoriblandt et paa undersiden fladt stykke, af form som et dyrehoved men meget utydeligt paa grunn af ir (pl. IV fig. 46); — 20) et redskab af ben, (pl. IV fig. 41), prydet paa forsiden med stregefor-siringer og forsynet med to huller, hvis kanter vise tydelige spor af slid; det har megen lighed med de saakallede snorestrammere, som blandt andet bruges ved telte, for at fastholde snorene; — 21) en mængde stykker af tildels

ubestemmelige jernsager, hvoriblandt en skjoldbule og et bidselmunnbid (4293—4315).

- 7. 1) Hammer af jern, $2\frac{3}{4}$ " lang, banens sider $1\frac{1}{8}$ " og 1" lange; — 2) stykker af et lidet langbryne og nogle jernstumper, maaske af et sverd (4291. 4292) samt endel klinknagler af jern.
- 8. Endel klinknagler af jern.
- 9. Ligeledes nogle klinknagler.

Med hensyn til udbyttet af udgravningerne paa Nordre- og Søndre Kaupang kan endnu bemerkes følgende. Da de fundne sager utvilsomt tilhøre den yngre jernalder, maa haugerne rimeligvis, som allerede berørt s. 77, skrive sig fra den tid, da kjøbstaden i Skiringssal endnu var ved magt, og da ingen af haugerne viste spor af gravkammere, styrkes derved, hvad ogsaa ved fund paa andre steder i landet er iagttaget, at man i den yngre jernalder, i alle fall naar liget blev brent, kun yderst sjelden indrettede noget gravkammer i haugen, medens det modsatte var tilfældet under den ældre jernalder; i denne tid er det nemlig en ren undtagelse (jfr. s. 64 no. 86 og 87), at der ikke træffes saadant kammer. Dette fremgaar dels af mange, i N. Fornl. gjengivne, ældre beretninger om gravhauger, som nu kan sees at have tilhørt denne tid, dels af de oplysninger, som har ledsaget de ikke faa fund fra ældre jernalder, som i de seneste aar ere indkomne til vore samlinger. — Hvorledes det skal forklares, at flere af haugerne (jfr. s. 78) ikke viste mindste spor af begravelse, skjønt de vare urørte og aldeles sikkert oplagte af mennesker, vil jeg lade staa derhen. — Skjønt det undertiden er sagt, at langhauger har flere begravelser, en i midten og en i hver ende, viste det sig ved de her opgravne hauger af denne slags, se kortet pl. VI no. 52, 57, 59, 64, 77, 83—85, 100, 113, (jfr. s. 79—81, 84, 85) og s. 86, at der kun i midten blev truffet nedlagte sager. — De flintstykker, som fantes (se s. 82 no. 10, s. 83 no. 8 og s. 85 no. 10, jfr. N. Fornl. s. 473, 787, og Aarsb. f. 1866 s. 56) have vel været brugte til at slaa ild med, medens der til de runde og ægformede stene

(se s. 80 no. 60 og 84 og s. 85 no. 112, jfr. N. Fornl. 850, fra bronsealderen smsts. s. 824) rimelig knyttede sig en symbolsk betydning (jfr. Kristiania Videnskabselsk. Forhandl. f. 1866 s. 214). — Hvad klinknaglerne angaar, ere de aldeles af samme form som de, der endnu bruges i baadene omtrent fra Ekersund og nordover, og det var derfor ikke saa underligt, at man tilforn, naar saadanne nagler fantes, altid troede, at der i haugen var indsat en baad eller et fartøj, hvilket i saa fall vilde været tilfællet i mangfoldige hauger paa forskjellige kanter af landet. At dette undertiden har fundet sted, er sikkert nok, men i de allerfleste tilfælle maa det antages, at klinknaglernes forekomst ikke kan forklares paa denne maade. Dette styrkes ogsaa ved denne udgravning, hvorunder det viste sig dels af haugernes ringe størrelse og dels af klinknaglernes stilling og deres lille antal (undertiden kun et par), at her ikke kunde være tale om nogen baad. En sikker forklaring om naglernes bestemmelse kan dog ikke gives, men det syntes mig ved flere hauger rimeligst, at de havde tjent til at sammenholde bord eller træstykker, der som en flake eller et dæksel havde ligget over de nedlagte sager. — Med hensyn til klæberstensurnerne kan det bemerkes, at denne stenart ikke findes nogensteds i Jarlsberg og Laurviks amt; maaske har man paa de yderst faa steder i hele Kristiania stift, hvor denne slags sten findes, oparbejdet saadanne kar og sendt dem rundt omkring; i alle fall flere af dem vare vel fra først af bestemte til kogekar. — Endelig fortjener det at fremhæves, at der ofte ikke kan lægges særegen vegt paa, hvor i haugen navnlig urner træffes. Paafallende var det mig nemlig at se, hvorledes i de fleste af de her udgravne hauger urner ikke blot af brent ler men ogsaa af den tungere klæbersten vare sprængte og stykkerne førte temmelig langt fra hinanden; dette forklares lettelig ved de forandringer, som haugernes jordmasse gennem løbet af saamange hundrede aar har været underkastet, navnlig ved fugtighed, frost og hede.

Paa Lamøen er der i skoven vestenfor husene noget over 20 gravhauger, kun ganske faa aflange, de øvrige runde; — og paa

Bjønnes 5 smaa runde, som det synes udgravede hauger¹ (se kortet pl. VI no. 116—120). — Paa Søndre Huseby traf jeg i August 1867 sex runde gravhauger, hvoraf jeg lod udgrave følgende 3: 1) tæt nordenfor ladebygningen ved østre side af vejen, oprinnelig 33' i tvermaal og 5' høj, men hvori der intet fantes, væntelig fordi alle de deri nedlagte sager, fra ældre jernalder, vare fremkomne ved en tidligere gravning om vaaren (se foran s. 63 no. 86); — 2) tæt i nordøst for no. 1, men meget mindre og urørt, og hvori fantes flere sager fra ældre jernalder (jfr. s. 64 no. 87); — 3) lidt i sydvest for no. 1 og tæt vestenfor ladebygningen, tilforn opgraven, da der var et dybt hul i midten, dog ej tilbunds; den havde intet gravkammer og bestod for det meste af store kampestene; der blev ikke fundet andet end smaa stykker af kul og brente ben og 3, 4 klinknagler af jern. Af de øvrige 3 hauger ere de to urørte; den ene af disse ligger lidt østenfor, den anden lidt i sydøst for no. 1; den tredje ligger ret i vest for no. 1 et stykke vestenfor vejen paa en liden bergknaus, men er aldeles udkastet i midten. — Paa Hvalby er der tæt søndenfor husene ved vestre side af vejen 10 runde hauger, tildels med spor af udgravning. — Paa Øvre Rauan staar tæt indenfor skigaarden ved østre side af vejen fra Grønneberg og ligefor husmandspladsen Teigen en bautasten, 6' høj, 3 $\frac{1}{3}$ ' bred og 8" tyk med smalsiderne ret i nord og syd. — Paa Nedre Rauan traf jeg søndenfor husene i skoven 20, 30 hauger, kun ganske faa med aflang form, de øvrige runde. I en haug paa gaardens jorde fantes for nogle aar siden flere jernsager, hvoriblandt et sverd, et bidselmunnbid, et øxeblad og et

¹) Imellem disse hauger og de øvrige før omtalte 115, som ligge paa Nordre Kaupang, har tydelig nok søen engang gaaet op, idetmindste saa langt som til broen over elven eller bekken. Lamøen har, som navnet ogsaa viser, været en ø, og det samme var tilfældet med Eftanglandet (se amtskortet), der som oftest endnu kalles Eftangøen, af og til ogsaa Tossøen, en forvanskning af det oprinnelige *þórsey* (jfr. Munch Norg. Geogr. i Middelald. s. 70). Sundet har da mellem Vigg-fjord og havet rimeligvis gaaet om gaarden Hovland.

af de bøjleformede redskaber med vedhængende ringe; kun de to sidste vare bevarede og erhvervedes af mig for universitetets samling. — Den i N. F. s. 200 omtalte store haug ligger paa en aasryg et stykke nordenfor husene paa Vestre Skaare og bestaar udelukkende af kampesten, men er i midten til en dybde af 5' udkastet, som det kan sees for lang tid siden; den holder 58' i tvermaal og er saaledes udentvil den største gravhaug i prestegjeldet. Det er vel tildels derfor, at man har givet den navnet Kongshaugen, dels ogsaa fordi man mente, at gaarden Skaare skulde være det Skæreid i Skiringssal, hvor kong Halfdan hvitbein, der antages død noget efter aar 700, blev hauglagt ifølge et digt af skalden Thjodolf af Hvin, anført i Ynglingasaga kap. 49, det eneste sted i sagaerne, hvor ordet forekommer. P. A. Munch mente derimod¹, at stedet kunde søges ved Eid i bunden af Vigg-fjord. Men ingen af disse meninger kan være rigtig, hvis det holder stik, hvad professor S. Bugge har sagt mig, at ordet rimeligvis ikke er noget egennavn men et appellativ, og at det i alle fall maa staves *skæ* — *reið*, ikke *skær* — *eið*. Paa den omtalte aasryg ligger der lavere nede ogsaa en anden noget mindre haug. De øvrige hauger, som findes paa gaarden og ligeledes ere runde, ligge derimod alle østenfor husene, nogle faa paa jordet og de mindste i skoven. — Af de ved Øvre Løve omtalte stene (N. F. s. 200) er der nu kun 3 tilbage, i staaende stilling, ved søndre side af vejen til Kjærringvik; den største af dem, som jeg her kaller *a*, er 7' høj og 3' bred; den anden, *b*, staar 40' lige i syd for *a*, er 4' høj og 5' 4" bred; *c* staar 70' lige i syd for *a*, 69' i sydvest for *b* og er 5' 8" høj og 4' bred; bredden er regnet nede ved foden af stenene, da de blive noget spidsere opad; en fjerde sten ligger tæt ved skigaarden og er 7' lang. — Stenen paa Haasle² (N. F. 200) er nu den største og, foruden den ovenomtalte paa Rauan, den eneste bautasten i prestegjeldet; den er 7½ alen høj og temmelig regelmæssig trekantet og spids-

¹) Norg. Geogr. i Middelald. s. 171, 178.

²) Saaledes udtales navnet paa stedet.

opadgaaende mod toppen; dens sider ere ved foden henholdsvis 1' 10", 2' 2" og 2' 9" brede; den helle, som ligger 18 alen østenfor denne sten, har maaske været en støtte for en anden sten, som muligens har staaet der. — Paa Klepaker ligger paa et svaberg tæt i nord for husene en rund haug med en liden fordybning, men neppe udgraven tilbunds, og, som det synes, levningen af en anden mindre rund haug; derimod finnes der ingen bautasten paa gaarden, og nogen saadan har heller ikke været der idetmindste i de sidste 50 aar; der er saaledes hos Kraft (jfr. N. F. s. 200) tydelig nok indløben en forvexling med den nysnævnte sten paa Haasle, som han ikke omtaler. Det blev mig sagt, at der i Klepakermynen for nogle aar siden var fundet et skib, men den eneste, omtrent 40 aarsgamle mand, der anførtes som hjemmel, vidste intet andet derom, end at han havde hørt af sin fader, at der i myren skulde være funden toppen af en skibsmast omtrent for 100 aar siden. Det kan forøvrigt være rimeligt nok, at søen engang har gaaet ind der, hvor nu myren er.

BRATSBERGS AMT. — Gjerpen p., Gjerpen s. Kirken (N. F. s. 205) er nu bestemt til at ombygges. — Af det saakaldede Bratsbergs kapel paa Kapitelsberget ved Skien (N. F. 207) er et grunnrids i Foreningens arkiv, og en perspektivisk fremstilling af ruinen sees i Skillingmagasinet f. 18 April 1868.

Laurdal p., Eidsborg s. Paa Vindlaus, tæt ved Eidsborgs kirke, finnes et gammelt loft, som før stod paa Lofthus, med runde tælgjede stokker og oprinnelig helt omgiven af svalgang; dørenes gangjern ere prydede med siksakforsiring; over den ene dør, som har jernring, er der ligesom paa mønen udskjeringer, og i 2det stokverk paa 4de stok nedenfra ved venstre side af døren sees følgende runeindskrift: *Þisar runar ræist uistæin hæil sa en ræist öuk sua þa sa en ræþar* (disse runer ristede Vestein, held den, som ristede, og ligeledes den, som læser). Runerne ere af den slags, som brugtes i det 13de hundredaar og neppe senere end begyndelsen af det 14de¹.

¹) ifølge velvillig meddelelse af professor S. Bugge.

Vinje p., Nesland s. Paa Sandaak, ej langt fra Ravnejuvet, stod for nogle aar siden et vakkert gammelt stabur, dog yngre end reformationen.

NEDENES AMT. — Evje p., Evje s. Den i N. F. s. 251 og 778 omtalte runesten stod ifølge N. Wergelands indberetn. (i Berg. Mus.), dat. Kristiansand 22 Mai 1811, til Oldsagskom. under Selsk. f. Norg. Vel allerede da paa Galteland og var flyttet „did fra en stor mo eller slette, begroet med fureskov, under gaarden Rosseland i samme sogn tæt ved Oterelven lige for Fennefos. Der var den efter sigende stillet midt i en stor cirkelrund kreds, dannet af andre mindre stene uden inskription, hvoraf aatte stykker skal staa der endnu.“ — Ved Vatsend var der 1851 endel gravhauger, hvori der i sin tid skulde være fundet en lerkrukke, nogle ben samt et sverd og et bidselmunnbid, begge af jern.

Bygland p., Bygland s. Paa Skomedal opbevares en hjelm, hvori skal finnes merker af hug, og en bue, begge af jern; da disse sager skulle være bragte fra Skjerverak, maa de vel være de samme, som omtales under sidstnævnte gaard i N. F. s. 253; er buen en laasbue, kan den dog ej være ældre end i alle fall slutningen af det 12te hundredaar og følgelig ikke, ligesaalidt som de øvrige sager, der fantes sammen dermed, have ligget i nogen gravhaug. — De merker, der sees i fjellet ved Lauvdalsodden i Byglandsvandet, ere ikke, som man har sagt, runer, men hidrøre fra et naturspil.

Osstad s. Vesten for Frøysnes var der ved stølen Morstøil ifølge en indberetning af 1851 til Opmaalingskontoret nogle gravhauger og spor efter en tomt. Sagnet fortalte, at der her før sortedøden var kirke og kirkegaard, som „tyder hen paa at hejene i fordums dage vare befolkede.“

Valle p., Valle s. Det i N. F. s. 261 omtalte drikkehorn er kommet fra Kvestad; det har ikke haft fødder og indskrifterne ere med minuskler fra 15de eller 16de hundredaar. De finnes paa randbeslaget og midtbeslaget og lyde saaledes med opløsning af forkortningerne, paa det første sted: *potu(m) servoru(m) benedica*

deus alme tuorum pisgehes gor, og paa det andet sted: *potum servorum benedic deus alme tuoru(m)*.

LISTER og MANDALS AMT. — Oternes p., Oternes s. Angaaende den i N. F. s. 266 omtalte runesten bemærker N. Wergeland i sin indberetning af 1811 (jfr. s. 95): „man siger, at denne sten har ikke altid staaet, hvor den nu staar.“ — Ifølge samme indberetning fantes der „paa en slette tæt ved Kongsgaard, ved navn Valhalla, i en sandhaug, da hr. Wahl lod den omgrave, en kobberkjedel med aske og ben i og stene over og under. Kjeden gik i smuler, da den toges op. Der fantes og stene lagte som trappetrin. De bekjente flintøxer eller Thorshammere [?] ere og fundne her i egnen. Paa gaarden Ek er der en rundel af gravhauger. I en af disse er et saakallet rævehul, og paa bredden af dette fant en hjurding for to aar siden en ubedækket liggende gullstang af blegagtigt gull uden stempel eller nogen slags indskrift. Drengen fik 80 rdlr. af regjeringen, da den blev samme leveret.“

Vanse p., Vanse s. Ifølge det i Aarsber. for 1866 s. 64 nævnte manuskript, der senere blev skjenket af kandidat Boye til Foreningen og af denne igjen overdragen til Universitetsbibliotheket, syntes den jord, som fantes i det omtalte glasbæger, nærmest bunden at være askeblandet. — Paa Vestre Houe fantes i 1867 ørene af et messingkar (i Univ. saml.) og en gullmedaljon (i Univ. myntsaml.) af størrelse som en kobbertoskilling med perlerand og hæmpe i kanten, altsaa til at bæres som smykke. I medaljonen er indsat en mynt af keiser Valentinianus, formodentlig den første, altsaa fra 364—375. Dette er første gang romersk mynt vides at være funden i Norge.

Siredal p., Tonstad s. Den i N. F. s. 288 omtalte heller skrives „Tolkjørkhelleren“ i en indberetning af 1855¹, hvori tilføjes, at den ligger ved pladsen af samme navn ret i vest for Fidjeland, at den ikke er merkelig ved sin størrelse, men kun ved sagnet om, at der engang skal have staaet en kirke, som stødte til fjellet og

¹) fra løjtn. H. Sejersted til den geografiske Opmaaling.

hvoraf hulen udgjorde den ene halvdel, samt at der af kirkemuren endnu sees utydelige spor.

STAVANGER AMT. — Haaland p.¹, Sole s. Paa Møklebust skulde der i 1856 være mange gravhauger.

Hetland p., Frue s. I 1856 fantes der ruiner paa Ulsnes paa Hundvaagø, „hvor der engang skal have staaet et kapel og hvor der endnu sees kjellere saa store, at man kan krybe ned i dem.“

Rennesö p., Askø s. Af den i N. F. s. 324 omtalte kirke paa Bru stod endnu i 1857 større dele af de fire vegge samt indgangen og en vinduesaabning med forsiringer.

Utsten s. Om Utstens klosterbygninger findes blandt stevninger (i dansk Geheimeark.) til herredagene i Bergen en, som er udstedt i Kjøbenhavn 1620 „angaaende en dom, afsagt anlangende nogen veksten, som Jakob Søfrenssen, fordum byfoged i Stavanger; og Mikel Madssen, den tid foged paa Utstenskloster, samtlige af forskrevne kloster havde ladet nedbryde, saa og afføre fra forskrevne kloster, hvilket de havde tilstaaet for retten, uagtet det ikke skal have været deres eget, som de i saa maade skal have omgaaet med, mens kongelig majestet alene ved at komme og tilhøre og ingen anden; tilmed skal hans majestets brev ligge der paa forskrevne kloster, at det skal opbygges og forbedres, og de dog saadant uanseet nedbryde.“

Hvitingsø s. I 1856 var der „paa Hellesø gravhauger og paa Østbø, Haaland og Meling saavel demolerede gravhauger som forskjellige bautastene.“ (Jfr. N. F. s. 326).

Finnö p., Talgø s. I 1857 fantes endnu levninger paa Gaard (N. F. s. 328) af en anseelig stenbygning.

Jelse p., Bautastenen paa Hemnes (N. F. s. 332) var tilligemed stenrøserne nede ved søen endnu i 1856 urørte².

¹) Notiserne om dette og det følgende prestegjeld samt om Askø, Hvitingsø og Talgø sogne ere uddragne af indberetninger af 1856 og 1857 fra davær. løjtn. B. Hjelm til den geograf. Opmaaling.

²) ifølge nuværende kapt. F. A. Henrichsens indber. af dette aar til Opmaalingen, hvorfra ogsaa notisen om Vikedal sogn nedenfor hidrører.

Sand p.¹, Saude s. I en haug mellem Birkeland og Enger fantes omkring 1832 en lerkrukke i et lidet gravkammer af omsatte sten. Et par aar forud blev der i en ur i lien ovenfor Birkeland funden 2 metalgryter og en bjelleklave af jern, som det syntes meget gamle.

Suledal p. Paa Hjortland stod i 1857 en ældre bygning med svært tømmer og med loftet skydende udover underste stokverk. — Paa den store mo ved prestegaarden fantes i en haug nogle aar før 1857 et munnbid, nogle bidselringe, et sverd og en „urne“ (kjedel), alt af jern. Paa samme mo var der da endel urørte gravhauger.

Vikedal p., Vikedal s. Den i N. F. s. 334 omtalte „Langskibsstø“ ved Søndena var endnu i 1856 urørt.

Skjold p., Skjold s. Paa prestegaarden skal oftere findes flintflekker.

Skutesnes p.², Falnes s. I Falnes udmark henimod Skitnedals enemerker er der oppe paa et bjerg en langskraanende slette, der ender i en modsat skraaning, hvorved dannes en liden dal. Paa dette sted, kaldet Triverlien, var der i 1841 6 eller 8 smaa runde stensætninger, liggende i en kreds af omtrent 150 skridts tvermaal. Her saaes ogsaa en mængde gamle sammensunkne indgjerdinger og paa den anden skraaside en haug, noget opgraven i toppen. — Paa Skitnedal fantes samtidig en temmelig stor urørt gravhaug, der dog ikke, som formodet i N. F. s. 338, var den samme, som den lille haug nær stranden. Forresten syntes den sidste at være undersøgt i toppen, hvad der ogsaa var tilfældet med en anden af samme størrelse, som laa nær hin men længere fra stranden.

Aakre s. De omtalte (N. F. s. 340) hauger i Veabygden fan-

- 1) Hvad der anføres om dette og Suledals prestegjeld er uddraget af løjtnant Lowzows indberetn. af 1857 til Opmaalingen.
- 2) Notiserne om dette og det følgende prestegjeld samt om Torvestad sogn ere hentede fra en beretning (i Berg. Museum) om Karmøens oldtidsminner, forfattet i 1841 af daværende student, senere adjunkt J. K. Christie.

tes paa gaarden Vea, 4 i tallet, temmelig udjevne og af udseende som smaa stenrøser.

Avaldsnes p. Om stensætningerne paa Søndre Stokke (N. F. s. 345), hvoraf ovennævnte Christie i 1841 tog et rids, siger han, at de ligge „tæt vestenfor bygdevejen opimod Midt Stokkes enemerker [og ere] utvilsomme og yderst merkelige spor af bygningstomter; sagnet i bygden fortæller, at her har staaet en kongeborg [?].“ Henimod 100 skridt i sydøst var der paa kanten af en skraaning ned mod søen en stor udgraven jordhaug, hvori fantes levninger af en metalurne og benaske. Den langhaug, som „her skal ligge længer nede, har jeg ikke seet.“ — Paa gaarden Helgeberg ligeunder Helgebergsnuten, hvorpaa de store rokkestenene ligge, saaes i 1841 tydelig ringen af en elliptisk gravhaug, omtrent 12 skridt lang, men som med det første vilde forsvinde, da den var udlagt til ager.

Torvestad p., Torvestad s. I den aflange stenrøs (N. F. 348) paa Øvre Haugaa tæt op for Haugaavaagen skulde der være fundet stumper af jernvaaben. — Den udgravne haug paa Nedre Haugaa (sammest.) laa paa en bjergklat tæt søndenfor husene; den havde gravkammer, hvis bund dannedes af selve bjerget og som var 2 alen langt fra sydsydvest til nordnordøst, $\frac{3}{4}$ alen bredt og omtrent ligesaa højt. — Af de omtalte 2 hauger paa Stange laa den ene tæt bag husene, blev udgraven omkring 1800 og havde et helledækket alenlangt gravkammer, hvori man traf aske, ben, stykker af en spydodd og et sverd, begge af jern; den anden haug laa søndenfor hin, men var i 1841 kun til i en liden levning. — Af de „2 mindre“ hauger ved Haaland laa den ene tæt søndenfor husene; den anden, som var 64 skridt i omfang og 3 alen høj og opgraven i toppen, laa ved søndre side af kirkevejen, som fører til Haugesundet. — Mellem kirken og prestegaarden laa en liden stensat grav, hvis østre side gik under bygdevejen. — Af de ved Hausken i N. F. omtalte 4 hauger laa den ene, kaldet Pilen, ikke langt fra Haalands mark paa en spids bjergklat, den anden, kaldet Saatræhaugen og næsten urørt, længer sydvest, den tredje og største, kaldet Ingershaugen, nær husene, og den fjerde i nordvest henimod Haalands ejendom; den sidste var no-

get opgraven i toppen. — Af de ved Austnes nævnte røser laa den ene, kaldet Kirkesmugshaugen, paa bruget Voll, og deri var fundet en askeurne og jernstumper blandt andet af et spyd; ogsaa i den anden var fundet jernstumper. — Haugerne paa Sundegaardene vare i 1841: paa Lille Sund en tæt nordenfor husene, en anden, kaldet Lilletue, længer nord, en tredje, kaldet Storetue, endnu længer nord ved vejen til gjestgiverstedet Viken, udgraven i toppen, 66 skridt vid og 3 al. høj; en fjerde liden syd ved søvejen, ligeledes opgraven i toppen, og maaske en femte ved dens side; paa Store Sund laa: 1) nær Lille Sunds grense 3 smaa jordhauger, opgravne i toppen; 2) nordvest for husene en paa søndre side udgraven haug, kaldet Hermelehaug, hvori fantes benaske i et skjønt helledækket gravkammer; temmelig højt oppe i haugen og af længde som til et 8 aarsgammelt barn; 3) paa en bakke noget søndenfor husene 3 store hauger, den mellemste, som anført i N. F., med navnet Krosshaug; 4) sydøst for den sidste en noget forstyrret jordhaug; 5) paa en bjergknat nær opimod Lille Sund og tæt ved søen den i N. F. omtalte haug, kaldet Halvfjoringen; og 6) nærmest gaarden Gunnarshaug en stor udgraven haug og længer nord paa to i sundet fremspringende smaa nes en haug paa hvert og begge urørte. — De ved Gunnarshaug i N. F. omtalte 14 gravhauger vare: 1) Gunnarshaug; 2) tæt ved bøsiftet en $6\frac{1}{2}$ al. høj, 122 skridt vid urørt jordhaug; 3) lidt længer nord en lav, 92 skridt vid, som det syntes urørt, jordhaug; 4) noget længer nord den saakallede Storhaug, der var noget opgraven i toppen og fra hvis nordre side var bortkjørt en mængde muld, saa man var trængt omtrent $\frac{1}{4}$ ind i haugen, hvorved der kom et omtr. $\frac{1}{2}$ alen tykt lag af udbrente furekul tilsyne, der antagelig strakte sig gennem hele haugen omtrent $\frac{1}{2}$ til 2 alen fra dens yderskorpe; 5) længer nord den saakallede Pigghaug; 6) tæt ved denne en udjevnet liden jordhaug; 7) længer nordvest en rund stenrøs, kaldet Ar- eller Harhaug, udgraven næsten tilbunds, og hvori var et stort gravkammer med en helle over i retningen nordvest til sydøst; 8) nogle faa skridt længer nord en liden ødelagt haug; 9) vestenfor Storhaug og søndenfor Arhaug en næsten

udkjørt rund haug, kaldet Lynghaug, hvori omkring 1825 var funden en „hammerøx og et halvfortæret korsspyd“, begge af jern; 10) vest i udmarken 2 store jordhauger, kun lidt opgravne i toppen, den norderste kaldet Kubhaug og den anden Kirkehaug; 11) ved gjerdet mod Nord Bø en liden og en temmelig stor jordhaug, halv sammensunkne; og endelig 12) søndenfor husene og lige i vest for no. 2 den i N. F. s. 349 omtalte tildels udkastede stenrøs, i hvis sydøstre kant blev truffet et lidet stensat gravkammer, hvori laa brente ben og, som det yntedes om, tillige verdifulle sager af ædle metaller. — Paa Bø var i 1841 den omtalte Borgarhaug (ikke Borgarshaug), 23 skridt lang og 11 bred, da kun med 3 store hjørnestene, efterat den fjerde var borttagen for over 50 aar siden. — Paa Øvre Bø var levning af en stenrøs, hvori man omkr. 1836 traf et stensat gravkammer, hvori laa et jernsverd. — De ved Nord Bø omtalte hauger vare 1) tæt ved husene en tildels ødelagt, kaldet Badstuehaugen; 2) ved kanten af skraaningen ned mod Haugesund en i toppen udgraven haug; 3) vestenfor no. 2 en ligeledes udgraven og nordenfor denne igjen en i toppen opgraven samt tæt ved stranden paa en bjergknat en ødelagt stenrøs. Alle disse hauger kalles Salhushaugerne efter navnet paa sundet her.

Skaare s¹. Af de ved Rossebø omtalte hauger vare før 1858 udgraven den saakallede Kvarnehaug og Sadehaug; i den første fantes et sverd og en øx, i den anden en krukke med aske. — Omtrent 300 alen sydvestfor Sørhaug var der i 1858 en haug, kaldet Haugeklubben. — Den omtalte haug paa Viksø (N. F. s. 352) blev før 1858 opbrudt og dens sten brugt til gjerde.

Utsire s. Ved udvidelsen af kirkegaarden i 1867 borttoges en haug, som ansaaes for en gravhaug og kun bestod af grus og sand; intet fantes.

SÖNDRE BERGENHUS AMT. — Stordö p., Stordø s. Paa

¹) Hvad her anföres, hidrörer fra ovennævnte kapt. Henrichsens indberetning af 1858 til Opmaalingen.

Store Brandviken paa Huglerøen stod i 1830 en merkelig gammel træbygning, bestaaende af flere indbyrdes ved gange forbundne værelser.

Fjælber p., Fjælber s. Naar det i en indberetning siges, at der paa Borgundø ved stranden nedenfor Sæbø skal findes levninger efter et langskibsnøst og i nærheden deraf runer i fjellveggen, menes dermed vistnok den i N. F. s. 357 omtalte firkantede stensætning og de der i nærheden i fjellet iudhuggede merker. — Paa Stenslandssaaten skal være en „munkerøis“ (stenrøs), og paa Kikesaaten ved Kike paa Halsnøen skal der i en „munkerøis“ være funden oldsager.

Eid s. Paa Halsnøkloster er fundet urner af brent ler og øxer af sten, og endnu i 1867 var der flere urørte gravhauger¹. — Paa Sjo traf man for nogle aar siden i en stor stenrøs en kiste, indvendig 2 al. 20 tommer lang og af mands bredde, dog smalere i østre end i vestre ende, og gjort af 4 stene med en 5te overligger, der havde været noget for kort, hvorfor det manglende var udfyllt med en liden meget omhyggelig tilpasset sten; i kisten fantes ikke andet end fin muld. Nær denne røs traf den samme mand i en anden røs ogsaa en liden firkantet kiste, ligeledes bestaaende af 4 stene med en 5te overligger, men ikke saa omhyggelig gjort som den førstnævnte. I denne kiste stod en krukke af brent ler, af form som en af de største urtepotter og full af aske og smaa benstumper. Paa de i N. F. omtalte bautastene findes der ikke, saaledes som det senere er bleven sagt, nogetsomhelst spor af indhuggede runer.

Etne p. Paa Borgaraasen ovenfor Røinesnes, fortæller sagnet, stod en borg; nu skal der kun sees endel stene som levninger af en stor mur.

Strandebarm p.², Strandebarm s. Paa Ljonestangen var der i fureskoven i 1860 en mængde runde „munkerøiser“ af store

¹) ifølge velvillig meddelelse fra hr. N. Juel, ejer af Halsnøkloster.

²) Notiserne om dette prestegjelds hidrøre fra afdøde løjtn. Meydels indberetning til Opmaalingen.

kampestene, de fleste forstyrrede, saa at ved enkelte kunde sees spor af gravkammer; — og paa neset ved Fossevaagen en liden rund gravhaug.

Jøndal s.¹. Tæt ved kirken var der i 1860 en liden gravhaug.

Vikør p., Vikør s. Endel af vaaningshusene paa preste-gaarden skal være gamle, ligeledes en stuebygning paa gaarden Aase tæt nordenfor Eide vand².

Østensø s. Den gamle kirke er nu nedtagen og presten anmodet om at indsende til Berg. Museum flere dertil hørende sager. — Det i N. F. s. 371 omtalte drikkehorn fra Fiksen har forgylt messingbeslag, hvorpaa findes med minuskler indskriften *help got und mari*.

Kinservik p., Kinservik s. Ifølge nysnævnte indberetning laa der „ret ud for Kinservik i bugten store hobe af flintesten, som formodes at være udkastet barlast fra bytiden“; ved det sidste sigtes til den tid, da Skotter og andre der hentede trælast³. — „Munkerøiser“ fantes paa Kirkeneset (N. F. s. 372) ved munningen af Kinserviksbugten, paa det spidse Slottenes eller Ulgenes ved Hardangerfjordens nordre side og paa Trannisset ligeoverfor Kinservik og vestenfor Sørfjorden.

Ullinsvang s. Den ved Frøynes (N. F. s. 376) omtalte hovedskalle hidrørte fra en taterkvinne, der skulde være dræbt af sin mand, hvorom videre fortælles i bladet Ferdamannen for 4 Januar 1868.

¹) I N. F. s. 369 linje 14 ovenfra staar „der“ istedenfor: derpaa (neml. paa den omtalte stenhaug).

²) ifølge løjtn. Lowzows indberetning af 1861 til Opmaalingen.

³) Herom siges i en „Indledning [skreven efter 1750 men før 1770] til en geografi over Bergens stift“ (Kbvns kgl. bibl. Thottske saml. fol. 939): „i Kinservik, hvor de Engelske i fordum tid har haft deres handel, vises der endnu rudera af de Engelskes pakboder, kjeller og andet; handelsstedet kalles Kaupanger.“ (Jfr. Krafts Norg. Beskriv. IV. 577, Norske Magas. I. 116, N. F. s. 811).

Röldal p. De i kirken opbevarede oldsager (N. F. s. 813) ville kirkeejerne ikke skille fra kirken.

Voss p., Evanger s. Gravhauger fantes endnu 1864 paa Horveid og Bolstad¹.

Lindaas p., Østreim s. Fra kirken indkom i 1868 til Bergens Museum en firkantet døbefont af sten med hul i bunden, sirlig og rent tilhuggen.

Sandnes s. Lige op for gaarden Kringlebøtn skal der ifølge en indberetning² være en runeinskrift indhuggen i fjellet Klaven; den er meget forvitret, men to bogstaver skulle med sikkerhed kunne læses.

Haus p., Haus s. Den i Aarsber. f. 1866 s. 71 omtalte pedrel af et alterskab er utvilsomt et tydsk arbeide. Det samme er vistnok tilfældet med alle de øvrige alterskabe, som findes her i landet, men dette giver selv bevis derfor. I den latinske indskrift, som findes derpaa, betegnes nemlig bogstavet f med v (fau). I Mariekirken i Lybek saa jeg paa veggen i langhusets søndre sideskib et alterskab med en pedrel, der er aldeles lig den her omtalte, med undtagelse af, at figurerne paa Mariekirkens skab kun ere udførte graat i graat, medens de i det andet har farver.

Bruvik s. Paa Olsnes var i 1864 en eller flere gravhauger.

Stamnes s. Ved kirken var der i samme aar ligeledes en eller flere gravhauger.

BERGEN. I skytningsstuen i Bredsgaarden paa Bryggen var der for omtrent 20 aar siden en gammel messingkjedel. Ifølge en tegning deraf og Christies beskrivelse (begge i Berg. Museum) var den støbt, vel afdrejet, af sirligt arbeide, 11 tommer 3 linjer høj, ligesaa bred over det bredeste af bugen, 8 tommer 3 linjer vid i aabningen og 5 tommer 9 linjer ved foden, med 2 fra de

1) ifølge ovennævnte kapt. Henrichsens indberetning til Opmaalingen, hvorfra ogsaa notiserne som de nedennævnte Bruvik og Stamnes sogne hidrøre.

2) af løjtn. Abel i 1864 til Opmaalingen.

modsatte sider af bugen udgaaende tuder, i enden formede som et dyrehoved (hundehoved?) samt midt imellem disse tuder noget højere oppe eller ved kjedelens skuldre ligeledes fra de modsatte sider fremstaaende ører i form af brystbilleder, hvori hanken (lig den paa no. 609 hos Worsaae, som dog er defekt) var festet; i midten af hanken oventil fantes en hvirvel med en ring, saaledes at kjedelen kunde drejes om til alle sider. Kjedelens øverste rand var fladagtig udvidet og forsiret med gjennembrydninger, i form af 4 halvkors eller T dannede figurer og forskellige dels runde dels aflange aabninger, nogle enkeltvis anbragte, andre, 9 i tallet, samlede i en firkant og saaledes ordnede, at de imellem T figurerne stode ligeoverfor hverandre. Paa det videste af bugen var der imellem tuderne et bredt fladt baand, hvori paa skraveret bund lige under det ene øre var indridset et vaabenskjold med et bomerke i og ved begge sider af skjoldet følgende indskrift med minuskler *ano mvclij. dit hantfat hort olef olefze up melze to* (anno 1554. Dette haandfad tilhører Olef Olefsøn paa Melze). Kjedelen har formodentlig været til vaskevand og haft sin plads paa samme sted, som en, der endnu for et par aar siden hang i skytningsstuen i gaarden Dramshusen paa det smale stykke vegg imellem indgangsdøren og døren til kleven („bierkleven“), og hvorunder tillige var anbragt et faststaaende vaskebækken af messing. Pladsen svarede saaledes ganske til det sted, hvor man i bondehusene endnu paa flere kanter af landet træffer den saakaldede Bustehylle, der nedenunder er forsynet med en horisontal stok til derpaa at hænge haandklædet. Den sidstnævnte kjedel er omtrent af samme størrelse som den første, men dens form og arbejde ej saa net; istedenfor brystbilleder er der englehoveder og nær øverste rand 8 hjerteformede gjennembrydninger og mellem hver af disse runde aabninger. Om bugen paa samme sted, som paa den førstomtalte kjedel, staar følgende indskrift med minuskler *one gottes gunst eist (sic) alles vmsvnt. 1629*. Ogsaa i forstuen til handelsstuernes kontorer var der tilforn nok altid eller idetmindste som oftest anbragt lignende mindre kjedler.

NORDRE BERGENHUS AMT. — Aurland p., Floms s. Ifølge en indberetning af 1865¹ stod bautastenen paa Frethem (N. F. s. 446) endnu, og der var ogsaa en anden saadan tæt ved skolehuset nordenfor Flom. — I samme indberetning heder det endvidere: „Det er ganske vist en villfarelse, naar professor Munch i det norske Folks Historie [III. 79 f.] lader kong Sverre gaa fra Aurland til Rundalen paa Voss over Raudeggen“, da vejen dertil „vistnok aldrig har gaaet andre steder end nu“, nemlig fra Flomsdalen til Kaardalen og dernæst over Gravehalsen forbi Opset stølene. „Skulde kong Sverre have gaaet over Raudeggen, maatte han have draget op Saultedalen gennem Førdesdalen til gaarden Førde paa Vossestranden i Opheim sogn. Dette har dog neppe været nogen alfar vej, uagtet sagnet rigtignok fortæller, at man fra Vossestranden førte jernmalm fra Raudeggen til sit hjem. Om Raudeggen virkelig indeholder jernmalm, skal jeg ikke kunne sige; vist er det imidlertid, at kompasnaalen ikke afveg det ringeste fra den paa disse steder almindelige misvisning“ „Paa nordvestre side af Raudeggen, fortælles der, skal engang have staaet et slag, og gravsteder skal endnu tydelig kunne sees. Min hjemmelsmand er Ole Melhus, en mand paa 70 aar, der selv har været paa stedet. Da dette strøg meget sjelden besøges, er han sikkert den eneste, som kan give nøjagtig underretning om stedet. Selv var jeg med to mand paa Raudeggen, for at finde gravstederne, men blev overfallet af mørkeskodde og regn, saa al leden var forgjeves.“

Lærdal p., Tønjum s. Paa Rikum og Mosødden var der ifølge en indberetning af 1866² gravhauger.

Borgund s. Ifølge nysnævnte indberetning fantes der ogsaa gravhauger paa Berge og Hæg, paa den sidste gaard tillige en lang sten, bautasten, paa en gravhaug og paa Berge en meget gammel stabursbygning, hvori et vindu havde indbrente billeder i glaseruderne.

1) fra nuvær. kapt. Em. Lund til den geogr. Opmaaling.

2) fra løjtn. Magnus til Opmaalingen.

Aardal p. Den ene af de fra kirken indkomne antipendiums-tavler (jfr. Aarsber. f. 1866 s. 73) har sølvgrunn mellem de malede figurer, hvad der sjeldnere træffes; i midten sees Maria med barnet og i feltet øverst til venstre engelens forkynnelse til Maria, hvad der betegnes paa den sedvanlige maade, idet engelen i haanden holder en papirstrimmel, hvorpaa sees indskriften *Ave Maria*, med store bogstaver fra 13de eller 14de hundrebaar. Det sidste fremstilles ogsaa i øverste felt til venstre paa den ene af de to andre tavler. Paa denne tavle sees forøvrigt i de to felter til højre forskjellige marterscener, i den mellemste del, med overskrift *Sag* [sanctus] *Botolfus*, en mandlig figur med nimbus og krumstav, siddende paa trone under en baldakin med stil fra 13de eller 14de hundrebaar; i det nederste felt derimod fremstilles utvilsomt hellig Olaf, da der sees en kronet mandlig figur med rigsbæble, hvorpaa et kors, i venstre haand, siddende paa trone og til venstre to krigsmænd, hvoraf den ene gjennemborer kongens bryst med et spyd og den anden hugger ham med en øx. — Den i N. F. s. 451 omtalte sten med aastallet 1692 blev for nogle aar siden flyttet og anvendt til støtte for gulvaaserne under et fjøs paa Nedre Hæreid; den har ikke, som det er sagt, nogen runeindskrift. — Paa Aardalstangen, Sæim og Hovland var der i 1866 ifølge den sidstnævnte indberetning flere gravhauger.

Sogndal p., Stedje s. I prestegaarden havde i mands minne hængt et billede, malet med olje paa træ, fremstillende de 5000 menneskers bespisning og efter professor Dahls erklæring tilhørende den rembrandtske skole; dette maleri blev indsent til Bergens Museum i 1826.

Hyllestad p., Hyllestad s. Paa Skivenes fantes endnu 1865 den omtalte stenrøs (N. F. s. 483) og desuden var der paa nesseset ved Skivenesvaag en bautasten¹.

Indre Holmedal p., Bøgstad s. „Gjestebudsholen“ paa Osen (N. F. s. 487) er 3, 4 fod dyb; i 1867 forsøgte løjtn. Solem „dog

¹) ifølge ovennævnte kaptejn Em. Lunds indberetning til Opmaalingen.

uden gunstigt resultat at grave i jorden deromkring, for om muligt at opdage antydning til mure eller noget lignende“¹.

Kinn p., Kinn s. Kirkens mure ere, „saavidt de kunde sees, opførte af utilhugne stene, der merkelig nok ikke ere tagne fra Kinn, men sansynligvis førte fra Batalden eller Skorpen. Alterbordets plade er af klæbersten, stolene og det øvrige træverk af tilhugne, ikke sagede, planker. I loftet i skibet hænger [1866] en model af et fullrigget orlogsfartøj fra forrige aarhundrede“². — Paa nordsiden af Rixten var der i nævnte aar endel udgravede gravhauger. — Af stenrøser traf løjtnant H. Fougner³ i samme aar paa nordsiden af Nordre Nærø 5, fra 6 til 20 alen i tvermaal, og en meget stor paa toppen af Vemandshaugen paa Barekstelandet, alle med en huling i midten. En hel del fantes og paa Urevøen, Krogsøen og paa fastlandet fra Urevaagen til Botten, hvoraf den største strax nordenfor sidstnævnte gaard, jfr. N. F. s. 489.

Stryn p., Ned Stryn s. Den i N. F. s. 497 og 824 omtalte tavle, som findes i Bergens Museum, undersøgte jeg nøjere i 1867 og fik derved bestyrkelse paa, at den ej kan være ældre end fra slutningen af det 13de hundredeaar⁴. Herfor taler ikke alene vaabenkostymet, især koverturen eller de store dækkener paa hestene, men ogsaa mændenes haarfrisur, navnlig deres store sidebukler, aldeles

1) ifølge hans indberetn. til Opmaalingen.

2) løjtn. Haffners indberetn. til Opmaalingen.

3) ifølge hans indberetn. ligeledes til Opmaalingen.

4) Det samme antages ogsaa af artillerikapt. Blom i hans verdifulle „Bemærkninger om Kongespejlets Affattelsestid“ (i Aarb. f. nord. Oldk. o. Hist. f. 1867 s. 65 ff.). Naar hr. Blom forresten her af rent arkæologiske hensyn kommer til det resultat, at det nævnte skrift ej kan være forfattet før slutningen af det 13de hundredeaar, da synes dette saa sikkert og slaaende, at de grunne, som Keyser og Munch har anført for at sætte skriftet over 50 aar højere op i tiden, ej længer kunne tillægges nogen betydning, og det kan saaledes heller ikke antages, hvad professor Maurer i München nys har udtalt („Ueber die Ausdrücke altnordisch o. s. v.“ s. 35 og 221 ff.), at kong Sverre skulde have forfattet Kongespejlet.

som paa et par hoveder i koret i St. Svituns kirke i Stavanger, hvilket bevislig først er bygget efter 1272, og den arkitektoniske stil, navnlig gavlsidernes saakaldede krabber. Det forekommer mig heller ikke tvilsomt, at de øvrige 12 tavler af lignende slags, som findes i Bergens Museum, samt en, som tilhører Universitetets samling, og den, som opbevares paa Hove i Hiterdal (N. F. s. 217), maa være omtrent fra samme tid, som tavlen fra Ned Stryn kirke, og at ikke nogen af dem oprinnelig vare altertavler i vor tids forstand, men at de derimod alle sammen fra først af, saaledes som tilfældet var i Aardals kirke (N. F. s. 450) og endnu kan sees i Thingelstad, Hauge og Børseskogn kirker (N. F. s. 128, 447 og 575), tjente som prydelser for alterbordets tre sider eller vare, hvad man kaller antependier. Det maa herved lægges merke til, at man under katholicismen ej kjente saadanne opsatser paa alterbordet som vor tids tavler, førend der efter omtr. 1400 indførtes fra udlandet de større eller mindre alterskabe med fløjddøre. Flere af de ovennævnte tavler i Bergens Museum vidne desuden selv om sin oprinnelige plads, idet malerierne paa tavlernes nederste dele have lidt ved slid eller gnidning, hvad der viser, at de har været anbragte saaledes, at den foran alterbordet staaende eller knælende prestes fødder eller knæer oftere ere komne i berørelse med tavlen. Fra Sverige eller Danmark¹ har jeg ikke seet lignende tavler omtalte, og i det øvrige udland træffes ogsaa kun yderst faa af dem bevarede. Saaledes kjenner Schnaase² i Tydskland kun 4, 5, hvoraf jeg ifjor saa en i det forrige kloster Lüne ved Lüneburg; i Paris traf jeg kun en i Musée des Thermes og i London en i Nationalgalleriet (No. 564), tilhørende den toskanske skole og målet af Margaritone af Arezzo, fød 1236, død 1313. Alle disse tavler ere udentvil, som vore, sammensatte af flere bretter, over hvis sammenføjning findes strimler af lerred eller pergament, hvorover igjen den kridtgrunn er lagt, hvorpaa malerierne ere

¹) I Kjøbenhavns nord. Mus. er en saadan tavle, men den hidrører fra Thronhjelm, se nedenfor.

²) Geschichte d. bild. Künste V. 683.

malede. Der viser sig dog den forskjel, at medens de udenlandske tavler ere af ek¹, ere vore tavler gjort af furetræ; dette i forbindelse med andre omstændigheder gjør det for mig indlysende, at de maa være indenlandsk arbeide. Den ældste tavle med lignende bestemmelse, som omtales her i landet, var den, som kong Sigurd Jorsalafarer lod gjøre under sit ophold i Konstantinopel 1111 og som senere fik sin plads i den i 1127 indviede korskirke i Konghelle; men denne tavle var gjort af erts og sølv, helt forgylt og besat med emalje og ædelstene. Det er mulig en tradition derfra, at der paa rammerne af flere af vore tavler af denne slags sees dels malede og dels forsøvede ovale fordybninger, som utvilsomt skal forestille ædle stene. At forresten heller ikke tavlen i Konghelle var, hvad Munch synes at antage (det n. F. Hist. II. 705), en altertavle i vor tids forstand, men derimod et antipendium, sees af sagaerne², hvori det udtrykkelig siges, at tavlen stod foran (*fyrir*) alteret.

Selje p., Hove s. Den i N. F. s. 501 omtalte kirke er senere nedtagen.

ROMSDALS AMT. — Ulfsten p., Hareid s. Den i N. F. s. 509 omtalte kirkekanne er ifølge Christies beskrivelse (i Berg. Museum) støbt af metal, vel afdrejet, 10 $\frac{1}{4}$ tomme høj, 4 $\frac{1}{2}$ tomme i tværsnit ved aabningen og omtrent 7 tommer over bugen; den er forsynet med hank og laag, som med et hængsel er festet til hanken og faller plat ned paa kannens øverste rand, naar det lukkes til. Indskrifterne, som have minuskler, finnes anbragte 1) om halsen, 2) paa skuldrene, 3) om bugen og 4) paa fodstykkets nederste rand. De to første kunde Christie ej læse, den tredje lyder

1) Af andre tavler med malerier fra middelalderen kjenner jeg hos os kun en fra Holmedals kirke (N. F. s. 484), men den er af ek, og bærer selv vidne om at være et tysk arbeide. Den er desuden yngre end de ovennævnte tavler og kan neppe have været et antipendium.

2) Morkinskinna s. 191, Heimskringla s. 701 og 716, begge udg. af R. Unger.

saaledes, som den foran s. 76 omtalte: *Jaspar fert mirram thus Melchior*, den fjerde viser tydelig følgende ord: *mate et in esum Mathias*, men lader sig ej forklare.

Volden p., Volden s. Den omtalte kiste (N. F. s. 825) i kirken findes endnu og ønskes beholdt af menigheden.

Molde. Den i N. F. s. 545 omtalte vandkanne er i Bergens Museum.

Kvernes p., Bremsnes s. Det paa Bremsnes fundne gullarmbaand (N. F. s. 546) ligner et, som fantes 1865 ved Brangstrup i Fyn og paa grunn af de sammen dermed fundne mynter maa være ældre end aaret 400 efter Kristus¹.

Kristiansund p.², Frædø s. Flere af de fornlevninger paa Frædø, som Klüwer omtaler (N. F. s. 552), ere forsvundne eller ødelagte, deriblandt de 3 langrøser, der fantes ved stranden paa Øvre Frædø, og de mange smaa hauger paa Nedre Frædø, „hvis disse øverhovedet nogensinne have været til.“ Derimod ligger som vor (landgangsbro) ved Nøstet paa denne gaard en lang sten, der dog ikke, som det er bleven sagt, har nogen indskrift; den er 9 alen lang, i røden 11½ tomme bred og i toppen 7 tommer og paa det bredeste 19 tommer, „tykkelsen er noget mindre end det halve af bredden. I den tid sletten her var exercerplass skal stenen af soldaterne være ført til stranden, rimeligvis fra en temmelig lav haug, som ligger tæt ved og hvis top er opreven. I nærheden ligger ligeledes de 3 lave gravhauger, som“ ifølge Schøning af bønderne kaldedes ridebaner (N. F. anf. s.).

Ædø p., Ædø s. Paa gaarden Kulø paa Smølen skal der under en ladebygning ligge en stor sten med indskrift.

SÖNDRE THRONDHJEMS AMT. — Bynesset p., Bynesset s. I en indberetning til den geografiske Opmaaling af 1866 siger løjtn. J. Sejersted „Lundahaugen paa Bynesset er efter sagnet en

1) Se Aarbøger f. nord. Oldkynd. o. Hist. f. 1866 s. 343.

2) Hvad der anføres under dette prestegjeld, er meddelt Foreningens Direktion af hr. adjunkt Bendixen i Kristiansund.

gravhaug og saameget mere maa jeg antage dette, som kompasset der viste aldeles falskt.“ Hermed maa følgelig menes, at der i haugen fantes jernsager.

Börsen p., Börseskogn s. Steenbloch, der senere var professor ved vort universitet, siger i 1814¹: „Jeg minnes endnu i min barndom at have seet en dør, som man udgav for at have været en prydelse i den navnkunnige Einar Thambeskjelves bolig [urigtigt for Huseby kirke, se N. F. s. 576], hvoraf der endnu for 30 aar siden var betydelige levninger tilovers, men som man i vore økonomiske dage har nedbrudt, for af de store hugne kampestenene at lægge grunvolle til kostalle etc. Denne dør var af eketræ, bedækket med løvverk og sirater af det slags, som man kaller arabesker, meget fint udarbejdet og, saavidt jeg af erindringen kan dømme, ikke aldeles uden smag. Jeg kan meget levende forestille mig de tvenne englehoveder, der prydede de øverste hjørner af døren. Denne dør var at se i en bondestue paa gaarden Eidsmoen, ikke langt fra Huseby.“ Denne beskrivelse af døren og navnlig dens englehoveder viser tydelig, at døren ikke kunde være meget gammel og i alle fall var yngre end reformationen.

Orkedal p., Orkedal s. En haug nær prestegaarden bærer navnet Kongshaugen, som det heder fordi kong Gryting efter sagnet (?) deri skal ligge begravet. Udgravning af haugen var i eller før 1866 paabegynt, men da „uden resultat,“ hvad der vel vil sige, at intet fund var gjort².

Stören p., Soknedal s. De i N. F. s. 829 omtalte træbilleder fra kirken ere senere indkomne til den nævnte samling.

Strinden p., Bratsberg s. Den ved Vaadan (N. F. s. 595) omtalte kanne opbevares nu i Bergens Museum.

THRONDHJEM. — Domkirken. Om kirkens brand i 1328 siges i biskop Laurentius saga³, at ikke alene alt træverk brente,

¹) Molbechs Athene III. 443.

²) ifølge løjtn. J. Sejersteds indberetn. af 1866 til Opmaalingen.

³) Biskup. søg. I. 872.

men og at muren styrtede ned vidt omkring, og at klokkerne til-
ligemed mange andre af kirkens klenodier ødelagdes. — Af de i
N. F. s. 603—604 omtalte indskrifter paa kirkens ydervegge sees
nu kun én, som i 1867 ved borttagelsen af kalkskorpen igjen kom
frem i den inderste kraa mellem koret og sakristiet (kapitlet),
nemlig den paa nysnævnte sted anførte runeindskrift *Þorvalr Si-
gurðr* o. s. v. — Af de i N. F. s. 604 omtalte stenhuggermer-
ker, som hr. arkitekt von Hanno først opdagede, har han haft
den godhed at meddele en tegning. De udgjøre en hel del, findes
paa forskjellige steder af bygningen og ere af lignende karakter
som de i Aarsb. f. 1866 s. 24 gjengivne. Betydningen af saadanne
tegn er som bekjent ikke den samme, som nu tildags med de
merker, der indhugges paa stene, for at vise den plads, de sam-
men med andre skulle have i bygningen; hvorimod hine, ligesom
vore saakallede bomerker, knytte sig til en bestemt person. En-
hver stenhugger fik nemlig, naar han blev ansat eller indskreven
i arbeiderlaget ved en bygning, sit eget merke, som han maatte
sætte paa alle de stene, han huggede, for at man i hvert tilfælde
kunde vide, hvem der var mand for arbeidet. Men der kan dog
ikke, som udtalt i N. F. s. 604, fra disse merker sluttes noget til
opførelsestiden for bygningens forskjellige dele. Skjønt man nem-
lig træffer det samme merke paa vidt forskjellige kanter af kirken,
og dette saaledes kunde synes at vise, at den samme person der
havde været virksom, mangler der dog en væsentlig omstændighed
for at kunne slutte saaledes, idet man ej kjenner til, om ikke det
merke, som en stenhugger havde, kunde, naar han døde eller
drog bort, optages af en anden. — Den i N. F. s. 832 (jfr. Aarsb.
f. 1866 s. 83 no. 7) omtalte bronsenøgel er gjengivet pl. V fig.
51, seet fra siden (a) og foranfra imod pibens aabning (b); den
hidrører vel fra det 13de eller 14de hundredaar. — I Kjøbenhavns
Museum f. nord. oldsager (no. 10362) opbevares en gammel træ-
tavle med maleri, som indkom til Kunstkammeret ifølge dets
inventarium af 1737 „fra Throndhjem“ i 1691, medens det i Kunst-
museets yngre inventarium siges, at den er kommen „fra Trond-
hjems kirke,“ hvorved i saa fall vel menes Domkirken. En gjen-

part af denne tavle i mindre maalestok er tilforn tagen af den bekjente kunstner Magnus Petersen i Kjøbenhavn for Universitetets saml. (no. 1431), og en kopi i full størrelse, udført af samme kunstner, vil af vor konge blive skjenket til Videnskab. Selskab i Throndhjem i anledning af dets sekularfest i 1868. Tavlen er 1 al. 17" bred, 1 al. 13" høj, af samme slags som de foran s. 109 omtalte tavler, og maa ligesom disse have tjent som antipendium foran et alterbord; den kan heller ikke være ældre end fra slutningen af det 13de hundrebaar og saaledes omtrent af samme alder som hine; ligesom flere af disse, er den noget beskadiget i sin nedre del. Rammen er ogsaa her saaledes udstyret, at der forestilles ædelstene indsatte deri. Paa malerierne sees i midten af tavlen Olaf den hellige, staaende i fullt kongeskrud under en bue; i øverste felt til venstre fremstilles hans bekjente drøm¹ om at Kristus kallede ham til sig, og i nederste felt drager han i striden, idet han leverer pungen med pengene til en bagenfor staaende person, her en geistlig; i nederste felt til højre fremstilles hans drab paa Stiklestad², og i øverste felt hans skrinlægning.

Biskopsgaarden. Maalstuen omtales ogsaa i 1328³; det var vel i samme gaard erkebiskopen havde sit kapel, der nævnes i 1296 og formodentlig er det samme, som noget tidligere træffes under navnet „oratorium“ eller „secretarium“⁴.

NORDRE THRONHJEMS AMT. — Levanger p. Kirken er bestemt at skulle borttages, naar ny bygning er opført, antagelig i 1869 eller 1870.

Verdalen p., Stiklestad s. Af den kirke, som tilforn stod paa Leklem, saa Schøning i 1774 dørbeslaget paa en dør i en af gaardens huse.

Stod p., For s. Den i N. F. s. 652 omtalte ligsten med rune-

1) Se Munch d. n. F. Hist. I 2. 789. f.

2) Jfr. s. 107 og N. Fornl. s. 466.

3) Bsik. søg. I. 869.

4) anf. st. s. 800 og II. 120 og 124.

inskrift blev gjenfunden i 1867 paa kirkegaarden og indbragt til Videnskabernes Selskabs samling i Throndhjem.

NORLANDS AMT. — Brönö p., Brønø s. Kirken (N. F. s. 676) brente i Januar 1867.

Thjötö p., Thjøtø s. Paa Thjøtø skal endnu finnes flere næsten urørte gravhauger, runde eller aflange, men meget lave og sammensunkne; i længere afstand fra husene skal der ligge et par store og meget høje hauger, dog tildels sammenfallne. Desuden finnes paa gaarden 3 opreiste stene, muligens dog kun skjelstene og ikke bautastene.

Nesne p. Det paa Vaag fundne sverd (jfr. Aarsberetn. f. 1866 s. 98) har ved en foretagen analyse vist sig at indeholde 88,92 dele kobber, 9,17 tin og 1,50 bly, altsaa i 100 dele et tab af 0,41 %, der ansees som væsentlig hidrørende fra oxydation.

Stegen p., Stegen s. Den ved Stegen (N. F. s. 686) omtalte sten staar endnu; de faa skrifttegn, som finnes derpaa, ere dog ikke runer, men romerske bogstaver og vistnok indhuggede efter reformationen.

Vaagen p., Gimsø s. Den i N. F. 690 omtalte sten paa Sande med runeindskrift er senere overdragen til Bergens Museum.

Aarsberetning for 1867.

Den af Foreningens Filialafdeling foretagne Udgravning af Selje Klosters Ruiner, som begyndte 1866, blev i forrige Aars Sommer fortsat og væsentlig fuldført, men da der endnu staar endel mindre Arbejder igjen, har Direktionen, for at disse kan udføres, stillet hele Medlemskontingenten i Filialafdelingens Distrikt ogsaa for indeværende Aar til dens Raadighed.

Ved velvillig Meddelelse fra Hr. Jernbanedirektør Pihl blev Direktionen underrettet om, at Runestenen paa Bergermoen ved Hadelands Glasverk ikke, som udtalt i forrige Aarsberetning, var igjen opsat, hvorfor man henvendte sig til Hr. Sektionschef Sandborg, der ogsaa tilforn har ydet Foreningen sin velvillige Bistand, med Anmodning om at besørge Stenens itubrudte Stykker sammenklinkede og forbundne med Rodstykket, hvad han ogsaa havde den Godhed at lade udføre under sit Tilsyn.

I Løbet af forrige Aars August Maaned blev foretagen en Udgravning af omtrent 80 Gravhauger i Thjølling Prestegjeld, under Tilsyn af Direktionens Formand, og hvorom Beretning vil medfølge Aarsberetningen. Nogen Tid efterat disse Udgravningsarbejder vare sluttede og Formanden havde tiltraadt en Stipendiereise til Udlandet, fik Direktionen fra Hr. Løjtnant H. Bassøe velvillig Underretning om, at der i en Gravhaug paa Gaarden Haugen i Tune Prestegjeld var truffet Levninger af et Fartøj eller en stor Baad, hvorfor Direktionen besluttede for Selskabets Regning at lade Udgravningen fuldføre under Tilsyn af dens Medlem Professor Rygh, ved hvis Foranstaltning ogsaa det fundne Fartøj blev indbragt til Universitetet. Beretning om Udgravningen og Beskrivelsen af Fartøjet blev meddelt i den norske Rigestidende No. 178 for 1867 og gik derfra over i næsten alle Landets Blade, hvorhos Tegninger af Skibet har været at se i Skillingmagasinet No. 46 og 47 for

1867 og i Polyteknisk Tidsskrift. Ved disse Tegninger maa imidlertid bemerkes, at skjønt Fartøjet her vistnok i det Store taget har været rigtigt gjengivet, er der dog flere ikke uvæsentlige Enkeltheder, som først kan fremstilles nøiagtig, naar Skibet er befriet fra de for Transportens Skyld tilføjede midlertidige Forbindinger. Men da dette ej vil kunne ske, førend et nyt Skur er tilvejebragt, har Direktionen seet sig nødsaget til at vænte med at lade tage fuldstændige Tegninger af Fartøjet, indtil det har faaet sin endelige Plads i det nye Skur.

Siden forrige Aarsberetning blev afgiven har Direktionen for Selskabets Samling erhvervet Tegninger af endel Helleristninger paa 3 forskjellige Steder i Tune Prestegjeld. — Ved Foreningens Mellemskomst er overdraget til Universitetets Antikvitsamling af Gaardbruger H. Kielland i Lyngdal nogle Flintsager, af Veigusdals Kommunebestyrelse to Dørstolper med Udskjeringer fra Veigusdals nedtagne Kirke, af Hiterdals Kirkes Ejer en Lysekrone samt endel andre kirkelige Antikviteter, og af Grans Prestegjelds Kommunestyrelse den gamle Taarnfløj i Thingelstads Kirke samt nogle Trætavler med Malerier i samme Kirke. — For Bergens Museum blev erhvervet et Stenkar, oprindelig benyttet som Døbefont i Bøgstad Kirke i Søndfjord, og den i N. Fornlevn. S. 690 omtalte Runesten i Gimsø Sogn i Nordland, hvorhos Sognepresten i Vikør Prestegjeld i Hardanger er anmodet om ifølge tidligere Løfte at indsende til samme Museum visse paa pegede Antikviteter, som har tilhørt den nu nedtagne Østensø Kirke. — Endelig er til Videnskabernes Selskabs Samling i Throndhjem ved Direktionens Foranstaltning bleven indsendt en Runesten fra For Kirkegaard i Stod Prestegjeld. Til samme Selskab har Direktionen ogsaa raadet Hr. Premierløjtnant Ziegler at skjenke sin private Samling af Oldsager, efterat han i en Skrivelse havde ytret at ville overdrage disse Sager til en af Landets offentlige Samlinger og henstillet til Direktionen at bestemme hvilken.

Fra Hr. Byfoged M. Nielsen i Haugesund har Direktionen modtaget thinglæst Skjøde paa en Del af den forrige Gare Kirkes Tomt, der støder til Kong Harald Haarfagers formodede Begravel-

sessted og som efter Hr. Nielsens Tilskyndelse er skjenket til Foreningen, efterat Tomten var indkjøbt ved S sammenskud af flere af Haugesunds Borgere. Paa Tomten har Hr. Nielsen tidligere ladet opsætte den store Helle, som engang dækkede Kongens Grav.

I Anledning af en Forespørsel fra Hr. Provst Hald paa Lysters Kommunestyrelses Vegne, om Foreningen vilde gjøre nogen Opoffelse for at bevare Fortuns Kirke paa dens nuværende Sted, har Direktionen udtalt, at den ikke finder sig tilbøjelig dertil, men dog anser det ønskeligt, at Kirkens Skib, der hidrører fra den oprindelige Stavekirke, kunde, hvis Materialet er forsvarligt, med nogen Forandring benyttes som Kor i den paatænkte nye Kirkebygning, samt at visse paapegede Dele, forsaavidt derfor ej have Brug, kunde overdrages til Bergens Museum, hvorhos Provsten er anmodet om, naar Tomten ryddes at være opmærksom paa, om der findes Mynter, og i saa Fald overensstemmende med det af Regjeringen i sin Tid ugivne Cirkulære indsende dem gennem Amtet til Finansdepartementet.

Direktionen har for nogen Tid siden henvendt sig til Direktionen for den norske Hovedjernbane og udbedet sig Tilladelse til at foretage Udgravning paa Sørengen i Aaslo, hvor der utvivlsomt maa findes Levninger blandt Andet af Mariekirken, som det baade i topografisk og arkæologisk Henseende vil være af Interesse at faa frem i Dagen. Ved en foreløbig mundtlig Meddelelse er Underretning modtagen om, at Direktionen sandsynligvis vil faa sit Ønske opfyldt, saasnart Jernbanen er kommen i fuld Besiddelse af den nævnte Ejendom.

Under 18 December 1867 indgik Direktionen til Hs. Majt. Kongen med et Andragende af følgende Indhold:

„Blandt vore Mindesmerker fra Fortiden indtager Kongshallen paa Bergenhus en høj Rang. Foruden at være den eneste verdslige Stenbygning i Norge fra Tiden før Reformationen, staar den ved sin Alder over Bygninger af samme Slags i Sverige og Danmark, og er i disse Lande, hvad Hovedformer angaar, endog uden Sidestykke. Hertil kommer dens store Verd

for Kunst- og Kulturhistorien og ikke mindst som Monument. Den reiste sig i en af Landets mest blomstrende Tidsperioder, 1247—1261, blev opført af en af Deres Majestets navnkundigste Formænd paa Norges Trone, Haakon Haakonsson, og staar nu som det eneste synlige Tegn paa, at vort Land ogsaa i gamle Dage var et selvstændigt Rige.

Bygningen har altid været i Statens Haand, men allerede i Kong Kristian den fjerdes Tid blev den ilde medfaret, og siden 1683, da den fik sin nye Bestemmelse, at tjene som Kornmagasin, er den yderligere mishandlet, for at afpasses til dette Brug, hvorunder den fremdeles lider.

Det maatte naturligvis være Foreningen i høj Grad magtpaaliggende at lære denne merkelige Bygning nøjagtig at kjende. Direktionen henvendte sig derfor i dette Øjemed allerede i 1852 til det kongelige Arme departement, og fik af dette Tilladelse til at undersøge Bygningen, dog paa den Betingelse, at Intet foretoges, som kunde være til Hinder for dens Brug som Magasin. Ved de Undersøgelser, der som Følge heraf anstilledes, opnaaedes rigtignok, i Forbindelse med samtidige historiske Granskninger, at man fik bestemt Hallens oprindelige Form og Udseende, i det Store taget, men det viste sig ogsaa snart, at saalænge Bygningen bruges paa den nuværende Maade, lader den sig ikke undersøge i alle sine Enkeltheder saaledes, som det kan være ønskeligt. Og endog uden Hensyn hertil maatte denne Slags Brug af Hallen i og for sig selv være Foreningen en Torn i Øjet. Direktionen henvendte sig derfor dels i 1852 og dels i 1853 atter til det nævnte Departement med Ønsket om, at Bygningen i Fremtiden maatte befries for at tjene som Kornmagasin, og da der ifølge Kommandantens Erklæring kunde være Tvivl, om Fæstningens Slaveribygning, i Tilfælde af at Slaveriet blev nedlagt, frembød Rum nok for Kornbeholdningen, og der paa Bergenhuss heller ikke fandtes nogen anden dertil skikket Bygning, saa henstillede Direktionen til Departementets Overvejelse, om ikke Staten kunde undvære en egen Magasinbygning, saaledes

at dens Kornbeholdning ligesom i Kristiansand blev opbevaret udenfor Fæstningen. I sit Svar herpaa udtalte Departementet, at dette ikke lod sig gjøre, og erklærede sig overhovedet udaf Stand til at tage nogen Bestemmelse om Hallens Ryddiggjørelse, førend ved en mulig Nedlægning af Slaveriet. Flytningen af Slaverne, som ifølge en kongelig Resolution i de nærmest følgende Aar blev paabegyndt, standsede dog snart, og det kunde senere, efter hvad der blev sagt, betragtes som højst sandsynligt, at Nedlæggelsen af Slaveriet ikke vilde finde Sted. Da der saaledes ej var nogen Udsigt til, at Hallen paa denne Maade kunde erstattes, og da man heller ikke havde villet indlade sig paa at ophæve Magasineringen af Kornet inden Fæstningen selv, stod følgelig kun den Udvej tilbage, for at Direktionens Ønske kunde opfyldes, at der paa Fæstningen blev tilvejebragt et nyt Magasinhus. Direktionen henvendte sig derfor i 1862 atter til det kongelige Arme departement med Anmodning om, at Departementet vilde bevirke det Beløb, som maatte udkræves til Anskaffelse af en egen Magasinbygning for Bergenhus, foreslaet paa det Militærbudget, der skulde fremlægges for det først sammentrædende Storthing. Men heller ikke denne Anmodning af Direktionen fandt Departementet, ifølge dets Svar, sig foranlediget til at efterkomme,

Imidlertid var Chefen for Bergenhus Ingeniørdetachment bleven opmærksom paa, at Hallens Tag i den Grad var brøstfældigt, at det trængte til fuldstændig Fornyelse. Underrettet herom af Ingeniørbrigadens Chef, lod Direktionen forfatte et Overslag over, hvad Udførelsen af den Rekonstruktionsplan antoges at ville koste, som tidligere var udarbejdet af Bygningen. Dette Overslag blev dernæst, med de bergenske Material- og Arbejdspriser til Udgangspunkt, gennemgaaet af Chefen for det nævnte Ingeniørdetachment. Herved viste det sig, at Bygningens fuldstændige Restauration vilde medtage 13,000 Spd., hvoraf 2500 Spd. til Taget, og tillige at det sidstnævnte Beløb ej var større men heller mindre, end hvad der vilde medgaa til nyt Tag og Loft af samme simple Former, som

de nuværende. Ingeniørbrigadens Chef opførte derfor nysnævnte Beløb i sit Budgetforslag, men dette toges forsaavidt ikke tilfølgende af Armeedepartementet, og saaledes blev der paa det Militærbudget, som forelagdes Stortinget i 1865, Intet foreslaaet til Fornyelse af Hallens Tag.

Dette er, hvad der fra Foreningens Side hidtil er foretaget i denne Sag.

Direktionen nærer ingen Tvivl om, at det ikke kan være Armeedepartementets Vilje, at Hallen fremdeles skal vedblive at bruges paa den nuværende Maade, der stemmer saa lidet med Bygningens høje monumentale Betydning. Naar Departementet desuagtet ikke har fundet sig beføjet til at foretage noget Skridt, for i denne Henseende at imødekomme Direktiøns Ønsker, maa dette følgelig være bevirket ved et overvejende Hensyn til de Udgifter, som antoges at ville blive forbundne dermed. Men herved skal Direktionen tillade sig at bemærke, at selv om det fremdeles maatte vise sig ugjærligt at ophæve Kornets Magasinering inden Fæstningen, og det følgelig bliver nødvendigt, for at Hallen kan ryddiggjøres, at tilvejebringe en ny Magasinbygning paa Bergenhus, saa tror Direktionen dog, at vort Land ikke er saa fattigt, at det jo uden Savn maatte kunne afse det Beløb, hvorom der i saa Fald bliver Spørsmål, især da Staten derved kun indfrier en nu allerede gammel Æresgjæld.

Det kan vel ogsaa ansees som sikkert, at Direktionen i det Ovenstaaende har udtalt ikke alene Foreningens Ønsker, men overhovedet enhver Nordmands, som er gennemtrængt af Følelse for Fædrelandets Fortid.

Direktionen tillader sig derfor underdanigst at andrage hos Deres Majestet paa, at det Beløb af 2500 Spd., der som anført vil medgaa til nyt Tag for Hallen af den foreslaaede Form, maatte naadigst befales opført paa det Militærbudget, som bliver at forelægge næstkommende Storting, og tillige at Hallen fra den Tid af, da Tagets Istandsættelse paabegyndes, for altid befries for at gjøre Tjeneste som Kornmagasin. Senere

kunde det da blive Gjenstand for nærmere Overvejelse, om der ikke lader sig udfinde en passende Brug af Bygningen i Fremtiden, samt derhos, hvorledes det Beløb, som yderligere maatte udkræves, i Tilfælde af dens fuldstændige eller delvise Restauration, kan tilvejebringes, enten nemlig af Staten alene eller i Forbindelse med Privatsubskription.

Direktionen har tilladt sig i Underdanighed at fremføre dette sit Andragende for deres Majestet, ikke alene som Statens Overhoved, men ogsaa fordi Deres Majestet har givet Foreningen naadigst Tilsagn om at ville være dens høje Beskytter. Paa Grund af dette dobbelte Forhold, hvori Deres Majestet saaledes er stillet til Sagen, og da denne tillige paa engang vedrører Landets Ære og angaar et af Foreningens kjæreste Ønsker, tør Direktionen derfor saameget mere smigre sig med Haabet om, at Sagen vil gaa en gunstig Afgjørelse imøde fra Deres Majestets Side.“

Afgangen blandt Selskabets Medlemmer har siden forrige Aarsberetning blev fremlagt været større i Forhold til Tilvexten, end i de nærmest foregaaende Aar, hvorfor Medlemmernes Tal nu er noget lavere end ifjor ved samme Tid.

Af de til Foreningen af Stortinget bevilgede 800 Spd. er efter Bestemmelsen 500 Spd. udbetalte til Antikvar N. Nicolaysen.

Selskabets Kassebeholdning udgjorde, som Regnskabet viser, ved Enden af 1867 480 Spd. 51 β og var saaledes større, end den paa flere Aar har været; men største Delen deraf vil medgaa dels til den i forrige Aarsberetning omtalte Reparation af Utstens Klosterkirkes Ruin, som Ejeren ikke har seet sig istand til at udføre ifjor, og dels til Restaurationen af Borgunds Kirke, efterat Sognets nye Kirkebygning er tagen i Brug.

Ved Kassererens Regnskab for 1867 har Selskabets Revisorer Intet fundet at bemerke.

Regnskabet for 1867 viser en samlet Indtægt af 1137 Spd. 34 β ,
nemlig:

Kassebeholdning for 1866	270 Spd.	75 β	
Hs. Maj. Kongens Bidrag	25	—	„ -
Indbetalte Kontingenter og			
Restancer	835	—	98 -
Indvundne Renter	5	—	101 -
			<hr/>
			1137 Spd. 34 β .

Udgifterne vare:

1. Anvist til Filialafdelingen i Throndhjem			
	158 Spd.	102 β	
2. Sekretærens Løn	40	—	„ -
3. Forerhvervede Tegninger m. m.	37	—	60 -
4. For Trykning, Lithografering			
og Indbinding	289	—	78 -
5. For Porto, Fragt, Inkassation			
og Avertissementer m. m.	57	—	119 -
6. Kassererens Tilkommende	73	—	104 -
			<hr/>
	656 Spd.	103 β	

Kassebeholdning den 31te

December 1867	480	—	51 -
			<hr/>
			1137 Spd. 34 β .

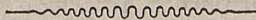
N. Nicolaysen.

O. Rygh.

S. Bugge.

H. Huitfeldt.

Chr. Christie.

Fortegnelse

over de medfølgende Afbildninger med Henvisning til Texten.

Stenalder.

Pl. I	Fig. 1.	Kniv	Side 51	No. 74.
- -	2.	Pilespids } af Skifer		— 37	- 19.
- -	3.		Pilespids }	— 46	- 56.

Ældre Jernalder (før Aar 700).

- -	4.	Lerurne	— 42	- 35.
- -	5.	Guldbrakteat.	— 45	- 47.
- -	6.	Spore af Messing	— 48	- 64.
- -	7.	Skaal af Messing	— 54	- 79a.
- -	8.	Lerurne	— —	- 79b.
- -	9.	Glaskar	— —	- 79c.
- -	10.	Spænde af Messing	— 55	- 79i.
- -	11.	Spænde af-Sølv	— —	- 79h.
- -	12—14.	Fingerringe af Guld	— —	- 79g.
- -	15.	Linhekle (?) af Jern	— 58	- 80.
- -	16.	Jernkam	— —	- 81.
- -	17.	Hank (?) til et Kar, af Messing	— 63	- 86.
- -	18.	Spænde af Sølv	}	— 64 - 87.
- -	19.	Spænde af Messing		
II -	20a-c.	Hank og Ører af et Messingkar	— 65	- 1.
- -	21.	Ring af Messing	}	— 66 - 2.
- -	22—23.	To Beslag af Messing		
- -	24.	Guldbeslag til et Sverd	— —	- 3.
V -	48a-b.	Spænde af Sølv	— 70	- 6.

Yngre Jernalder (efter Aar 700).

Pl. III	Fig. 25.	Spænde af Messing	Side 38	No. 26.
-	-	26. Ligesaa	— 83	- 3.
-	-	27. Spydspids af Jern	— 35	- 11.
-	-	28 fremstiller en Pilespids af Jern med kløftet Blad, ledsaget af et med tre Vinger forsynet Beslag til Enden af Skaffet (Univ. Samling No. 479, tilhørende et yngre Jernalders Gravfund fra Henhaug i Nes paa Romerike). Af samme Form, dog uden Endebeslag er den ene af Pilespidserne i Fundet fra Skaaden	— 49	- 67.
-	-	29a. Hank (?) til et Kar, af Messing .	— 60	- 82g.
-	-	29b. Rembeslag af Messing	— 61	- 82h.
-	-	30a-d. Knapper af Tin	— —	- 82i.
-	-	31. Sverdhaandtag af Jern	— 45	- 50.
-	-	32. Redskab af Jern af ukjendt Brug (til at hænge i Enden af Rendings- traadene i en Væv?)	— 35	- 7.
-	-	33. (Se nedenfor under kristelig Mid- delalder.)		
-	-	34. Bøjledannet Redskab af Jern . .	— 46	- 54.
-	-	35. Knivskaft af Messing	— 84	- 112.
-	-	36. Bidselmundbid af Jern	— 44	- 46.
IV	-	37. Redskab af Jern med ukjendt Be- stemmelse	— 88	- 9.
-	-	38. Klave (?) af Jern	— 88	- 10.
-	-	39. Redskab af Jern med ukjendt Best.	— 87	- 6.
-	-	40. Ligesaa	— 88	- 12.
-	-	41. Snorestammer (?) af Ben . . .	— 89	- 20.
-	-	42. } Raspe (?) af Jern	— 88	- 11.
-	-	43. }		

- Pl. IV Fig. 44. Redskab af Jern med ukjendt Bestemmelse Side 89 No. 13.
- - 45. Levninger af Messing af Mundbid og andet Bidseltøj } — 89 - 19.
- - 46. Dyrehoved (Rembeslag?) af Messing } — 89 - 19.
- - 47. Medaljon af Glas — 64 - 89.
- V - 48a-b. (Se ovenfor under ældre Jernalder.)
- - 49. Hjelm af Jernblik — 67 - 4.
- - 50a-d. Skaalvegt af Messing . . . — 68 - 5.
- - 51a-b. (Se nedenfor under kristelig Middelalder.)
- VI. Kort over Gravhauger paa Nordre Kaupang (No. 1—115) og paa Bjønnes (No. 116—120) — 77 og 92.

Kristelig Middelalder.

- III Fig. 33. } Nøgler af Messing . . . : { — 33 No. 4.
- V - 51a-b. } — 113.

Indhold.

	Side.
Aarsberetning for 1867 fra den thronhjemske Filialafdeling . . .	3.
Foreningens Love	6.
— Medlemmer	10.
— Tegninger	21.
Fortegnelse over de af Foreningen udgivne løse Blade	30.
Oldsager indkomne til Bergens Museum i 1867	31.
— — - Vid. Selsk. i Throndhjem	32.
Oversigt over de til Universitetets Samling af nordiske Oldsager i 1867 indkomne Sager, ældre end Reformationen	34.
Nogle sjeldne norske Oldsager fra Jernalderen	65.
Tillæg til „Norske Fornlevninger“	72.
Aarsberetning for 1867	116.
Fortegnelse over de medfølgende Afbildninger med Henvisning til Texten	124.

1.

2.

3.

4.

5.

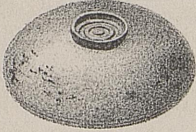
6.

7-a.

7-b

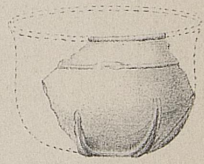
1/2

8.

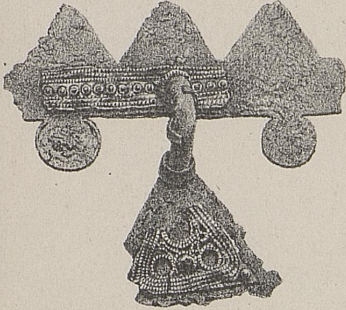
1/4

9.

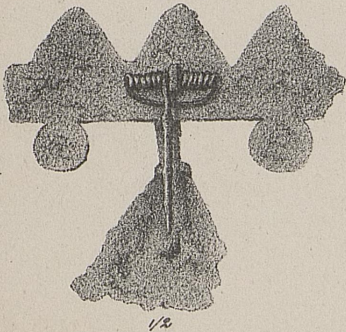

1/4

10-a.

10-b.

1/2

11.

1/2

12.

1/2

13.

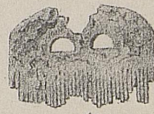
1/2

14.

1/2

16.

1/4

17.

1/2

18.

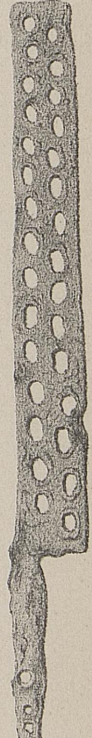
1/2

19.

1/2

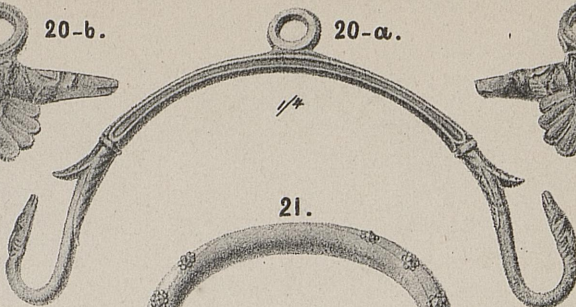
15.

1/4

20-b.

20-a.

21.

20-c.

a.

22-

b.

1/4

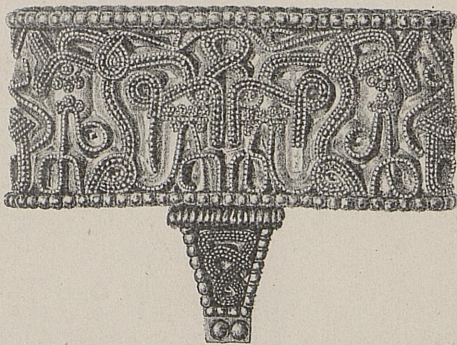
a.

23-

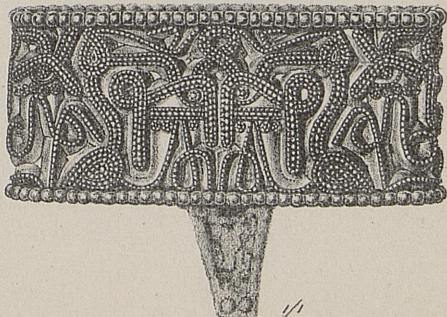

b.

1/4

24-a.

24-b.

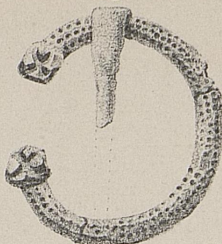
1/1

25.

1/2

26.

1/2

27.

1/4

28.

1/4

29-

a.

b.

1/2

30-a.

1/2

31.

1/4

30-b.

1/2

30-c.

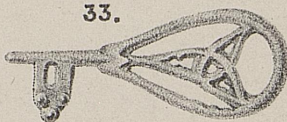
1/2

30-d.

1/2

33.

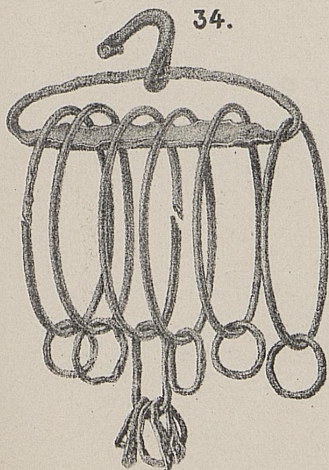
1/2

32.

1/4

34.

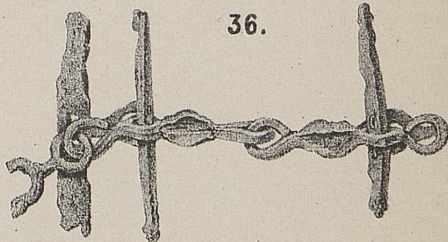
1/4

35.

1/4

36.

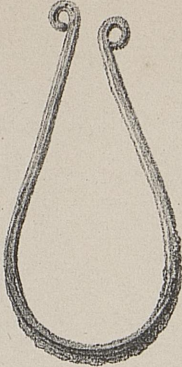
1/4

37.

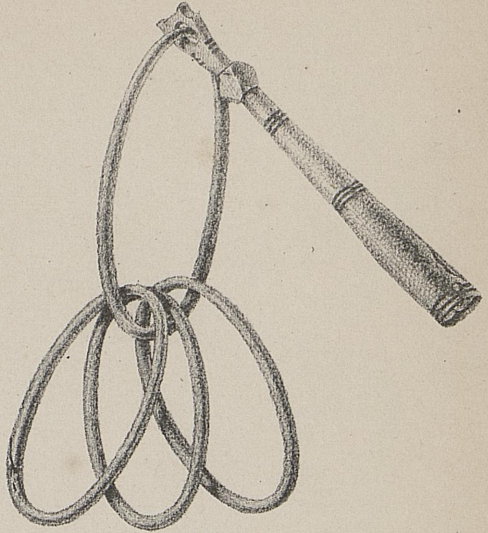
1/4

38.

1/4

39.

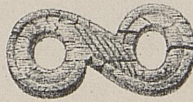
1/4

40.

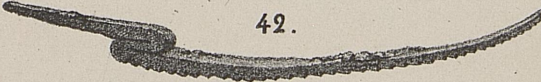
1/4

41.

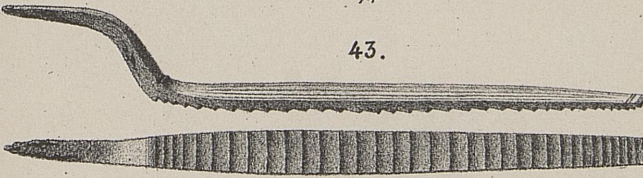
1/4

42.

1/4

43.

1/4

44.

1/4

45.

1/4

46.

1/4

47.

1/2

a-01

b-01

c-01

d-01

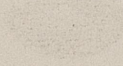
e-01

f-01

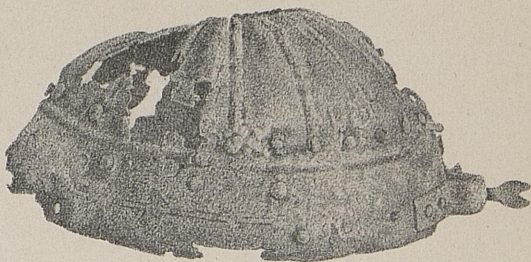
g-01

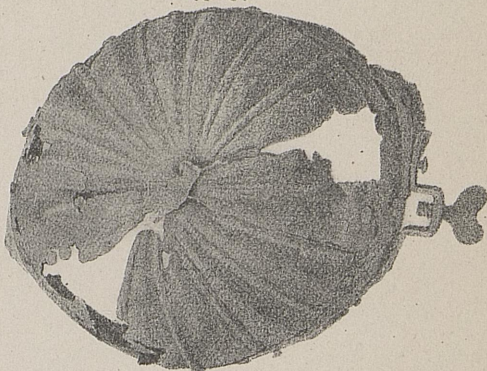
48-a.

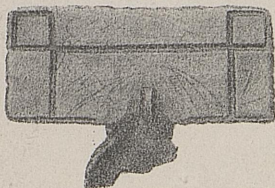
49-a.

49-b.

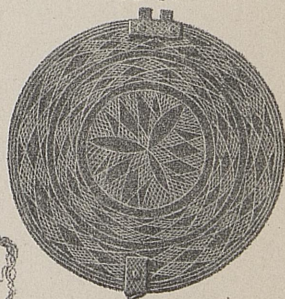
48-b.

50-a.

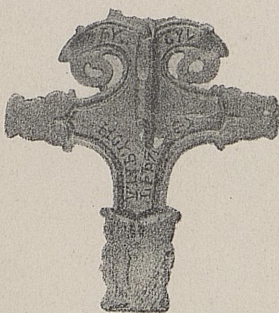

50-b.

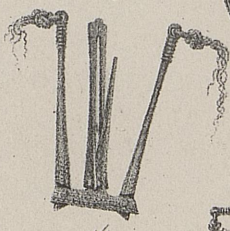

1/4

1/2

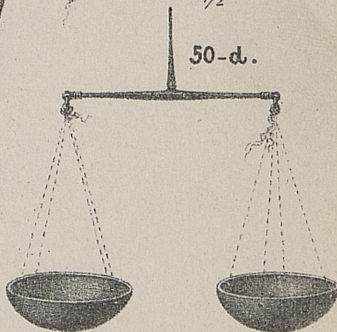
50-c.

1/2

1/4

50-d.

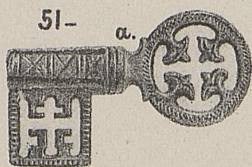

1/4

b.

51-

a.

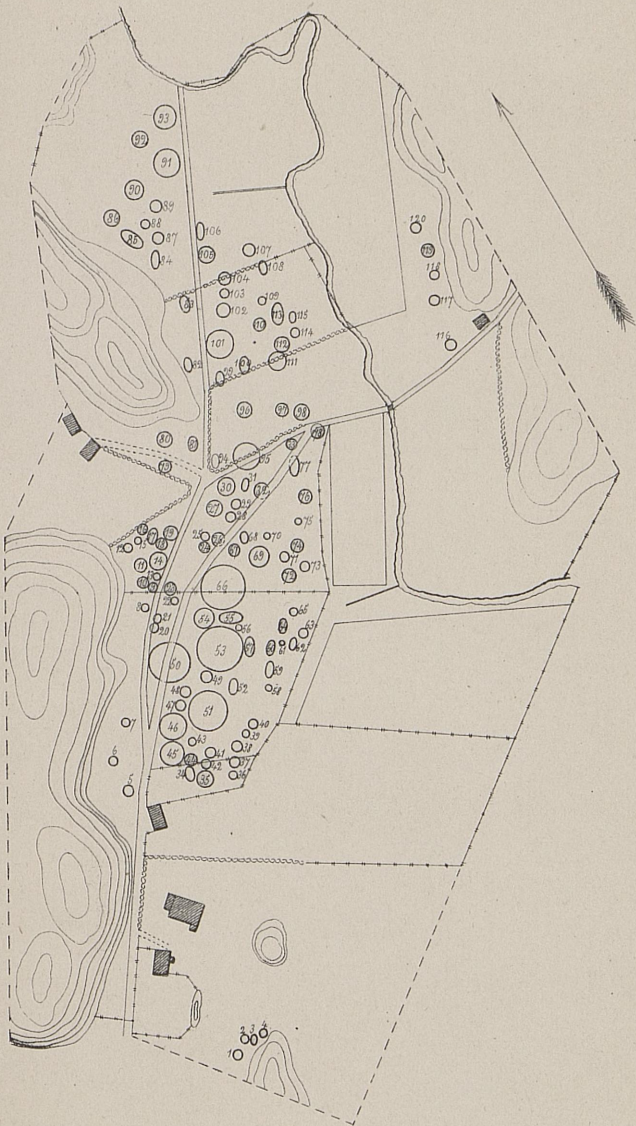
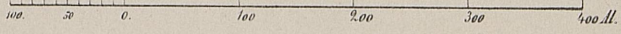

1/2

KART OVER

Gravhauger ved Nordre Kaupang og Bjønnæs i Thjölling Prestegjeld.

Maalestok i
4000

No	Høide Alen	Længde Brede. Alen
1	2 3/4	2
2	2 1/2	2
3	1 1/2	2 1/2 7/8
4	1	10
5	3/4	1
6	3/4	6 3/4
7	3/4	1
8	1 1/2	16
9	1 1/2	11
10	3/4	10
11	3/4	9
12	3/4	12 1/2
13	3/4	12 1/2
14	3/4	16
15	3/4	7
16	1 1/2	1
17	1 1/2	14 1/2 3/4
18	1 1/2	1
19	1 1/2	18 1/2
20	3/4	3
21	3/4	4
22	3/4	11 1/2
23	1 1/2	11
24	3/4	8 3/4
25	3/4	15
26	1 1/2	15
27	2	9
28	3/4	9
29	3/4	9 1/4
30	1 1/2	16 1/2
31	1 1/2	11 1/2 6/8
32	1 1/2	1 1/2
33	3/4	10
34	1 1/2	16 1/2 3/4
35	1 1/2	3 1/2
36	3/4	11
37	3/4	1
38	3/4	1
39	3/4	1
40	3/4	1
41	3/4	1
42	3/4	1
43	3/4	1
44	3/4	1
45	3/4	1
46	3/4	1
47	3/4	1
48	3/4	1
49	3/4	1
50	3/4	1
51	3/4	1
52	3/4	1
53	3/4	1
54	3/4	1
55	3/4	1
56	3/4	1
57	3/4	1
58	3/4	1
59	3/4	1
60	3/4	1
61	3/4	1
62	3/4	1
63	3/4	1
64	3/4	1
65	3/4	1
66	3/4	1
67	3/4	1
68	3/4	1
69	3/4	1
70	3/4	1
71	3/4	1
72	3/4	1
73	3/4	1
74	3/4	1
75	3/4	1
76	3/4	1
77	3/4	1
78	3/4	1
79	3/4	1
80	3/4	1
81	3/4	1
82	3/4	1
83	3/4	1
84	3/4	1
85	3/4	1
86	3/4	1
87	3/4	1
88	3/4	1
89	3/4	1
90	3/4	1
91	3/4	1
92	3/4	1
93	3/4	1
94	3/4	1
95	3/4	1
96	3/4	1
97	3/4	1
98	3/4	1
99	3/4	1
100	3/4	1
101	3/4	1
102	3/4	1
103	3/4	1
104	3/4	1
105	3/4	1
106	3/4	1
107	3/4	1
108	3/4	1
109	3/4	1
110	3/4	1
111	3/4	1
112	3/4	1
113	3/4	1
114	3/4	1
115	3/4	1
116	3/4	1
117	3/4	1
118	3/4	1
119	3/4	1
120	3/4	1

Depotbiblioteket

h020 20 506

Aarsberetninger
fra
Foren t. N. Fortids-
Mindesmærkers
Bevaring.

1866-69.

Årsberetning
for ... /
Foreningen
til norske
fortidsminnes-
merkers
bevaring